

INŠTITUT RS ZA SOCIALNO VARSTVO
social protection institute of republic of slovenia

Spremljanje izvajanja Akcijskega programa za invalide 2007-
2013

**Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2007 –
2013 v letu 2011**

Končno poročilo

Ljubljana, julij 2012

Naročnik: **MDDSZ, Direktorat za invalide**
Kotnikova 28
1000 Ljubljana

Skrbnik naloge pri naročniku: Mag. Cveto Uršič

Št. pogodbe: 4060-62/2011

Izvajalec: **Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo**
Rimska 8
1000 Ljubljana

Skrbnica naloge pri izvajalcu: Dr. Renata Marčič

Naslov poročila: **Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide
2007 – 2013 v letu 2011**

Avtorji poročila: Dr. Renata Marčič
Mag. Barbara Kobal Tomc
Mag. Simona Smolej
Dr. Polona Dremelj

Št. delovnega poročila IRSSV 4/2012

Datum izdaje poročila: 5. 7. 2012

Številka izdaje: 03

Kopije: Skrbnik naloge na MDDSZ (1x tiskana verzija, 1x CD)
Arhiv IRSSV (1x)
Prosti izvodi z dovoljenjem naročnika.

Odgovorna oseba: Mag. Barbara Kobal Tomc, direktorica IRSSV

SEZNAM POGOSTO UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

API: Akcijski program za invalide 2007–2013
CSD: Center za socialno delo
FIHO: Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji
ESS: Evropski socialni sklad
IRSSV: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
IVZ: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije
JSKD: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti
MDDSZ: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MF: Ministrstvo za finance
MPJU: Ministrstvo za pravosodje in javno upravo (leta 2011 sta to področje pokrivala Ministrstvo za javno upravo – MJU ter Ministrstvo za pravosodje – MP)
MIZKŠ: Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (leta 2011 so ta področja pokrivala Ministrstvo za kulturo – MK, Ministrstvo za šolstvo in šport – MŠŠ ter Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo – MVZT)
MZ: Ministrstvo za zdravje
MZIP: Ministrstvo za infrastrukturo in prostor (leta 2011 sta ta področja pokrivala Ministrstvo za promet – MZP ter Ministrstvo za okolje in prostor – MOP)
MZZ: Ministrstvo za zunanje zadeve
NSIOS: Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije
RCZR URI – Soča: Razvojni center za zaposlitveno rehabilitacijo v Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu Republike Slovenije – Soča
RTV Slo: Radiotelevizija Slovenije
RS: Republika Slovenija
SOUS: Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji
SRSVZI: Sklad Republike Slovenije za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov
SURS: Statistični urad Republike Slovenije
UEM: Urad za enake možnosti
URI – Soča: Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije – Soča
UIRS: Urbanistični inštitut Republike Slovenije
VDC: Varstveno delovni center
ZDVDTP: Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb
ZIMI: Zakon o izenačevanju možnosti invalidov
ZRSZ: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZPIZ: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
ZZZS: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije
YHD: YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa
Zveza Sonček: Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije »Sonček«
ZDUS: Zveza društev upokojencev Slovenije
ZIZR: Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije

Izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralna oblika za ženski in moški spol.

Besedilo je lektorirano.

Kazalo vsebine

UVOD	7
Pregled izvajanja dejavnosti v letu 2011 po ciljih Akcijskega programa za invalide 2007–2013	8
1. CILJ: v družbi povečati ozaveščenost o invalidih, njihovem prispevku k razvoju družbe, pravicah, dostojanstvu in potrebah	8
1.1. Sprejeta zakonodaja	8
1.2. Zakonodaja v pripravi	8
1.3. Programi	9
1.4. Dogodki	9
1.5. Kvantitativni podatki.....	10
1.6. Težave, opozorila, komentarji, predlogi.....	10
Prednostne naloge v okviru 1. cilja.....	10
2. CILJ: vsi invalidi imajo pravico, da enakovredno in brez diskriminacije izbirajo, kje in kako bodo živeli, in so polno vključeni v življenje skupnosti ter sodelujejo v njej	11
2.1. Zakonodaja v pripravi	11
2.2. Programi	11
2.3. Raziskovalna dejavnost.....	12
2.4. Kvantitativni podatki.....	12
2.5. Težave, opozorila, komentarji, predlogi.....	14
Prednostne naloge v okviru 2. cilja.....	14
3. CILJ: invalidom zagotavljati dostopnost do grajenega okolja, prevoza, informacij in komunikacij	16
3.1. Sprejeta zakonodaja	17
3.2. Zakonodaja v pripravi	17
3.3. Programi	18
3.4. Raziskovalna dejavnost.....	19
3.5. Dogodki	20
3.6. Kvantitativni podatki.....	20
3.7. Težave, opozorila, komentarji in predlogi.....	22
Prednostne naloge v okviru 3. cilja.....	22
4. CILJ: na podlagi enakih možnosti in brez diskriminacije zagotavljati vključujoč izobraževalni sistem na vseh ravneh in vseživljenjsko učenje	23
4.1. Sprejeta zakonodaja	24
4.2. Zakonodaja v pripravi	25
4.3. Programi	25
4.4. Raziskovalna dejavnost.....	26
4.5. Dogodki	27
4.6. Kvantitativni podatki.....	28
4.7. Težave, opozorila, komentarji, predlogi.....	31
Prednostne naloge v okviru 4. cilja.....	31

5. CILJ: invalidom zagotavljati dostop do dela in zaposlitve brez diskriminacije v delovnem okolju, ki je invalidom odprto, vključujoče in dostopno	32
5.1. Sprejeta zakonodaja.....	33
5.2. Zakonodaja v pripravi	33
5.3. Programi.....	33
5.4. Raziskovalna dejavnost.....	35
5.5. Dogodki	36
5.6. Kvantitativni podatki.....	38
5.7. Težave, opozorila, komentarji in predlogi.....	43
Prednostne naloge v okviru 5. cilja.....	43
6. CILJ: invalidom zagotavljati ustrezno življenjsko raven, finančno pomoč in socialno varnost	44
6.1. Sprejeta zakonodaja.....	44
6.2. Zakonodaja v pripravi	44
6.3. Programi.....	44
6.4. Raziskovalna dejavnost.....	45
6.5. Kvantitativni podatki.....	45
6.6. Težave, opozorila, komentarji in predlogi.....	46
Prednostne naloge v okviru 6. cilja.....	46
7. CILJ: invalidom zagotavljati učinkovito skrb za njihovo zdravje	47
7.1. Zakonodaja v pripravi	47
7.2. Programi.....	47
7.3. Raziskovalna dejavnost.....	48
7.4. Dogodki	49
7.5. Kvantitativni podatki.....	49
7.6. Težave, opozorila, komentarji in predlogi.....	49
Prednostne naloge v okviru 7. cilja.....	49
8. CILJ: invalidom zagotavljati vključenost v kulturne dejavnosti in sodelovanje na področju dostopnosti do kulturnih dobrin na enakopravni podlagi	50
8.1. Sprejeta zakonodaja.....	50
8.2. Zakonodaja v pripravi	51
8.3. Programi.....	51
8.4. Raziskovalna dejavnost.....	52
8.5. Dogodki	52
8.6. Kvantitativni podatki.....	53
8.7. Težave, opozorila, komentarji in predlogi.....	53
Prednostne naloge v okviru 8. cilja.....	54
9. CILJ: invalidom zagotavljati sodelovanje pri športnih in rekreativnih dejavnostih.....	55
9.1. Programi.....	55
9.2. Raziskovalna dejavnost.....	55
9.3. Dogodki	56
9.4. Težave, opozorila, komentarji in predlogi.....	57
Prednostne naloge v okviru 9. cilja.....	57
10. CILJ: invalidom zagotavljati enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju njihovih skupnosti.....	58

11. CILJ: krepitev delovanja invalidskih organizacij	59
11.1. Sprejeta zakonodaja.....	59
11.2. Programi	59
11.3. Kvantitativni podatki.....	59
Prednostne naloge v okviru 11. cilja.....	59
12. CILJ: odkrivanje in preprečevanje nasilja ter diskriminacije nad invalidi.....	60
12.1. Programi	60
12.2. Kvantitativni podatki.....	60
12.3. Težave, opozorila, komentarji in predlogi.....	62
Prednostne naloge v okviru 12. cilja.....	63
13. CILJ: staranje z invalidnostjo.....	64
13.1. Sprejeta zakonodaja.....	65
13.2. Zakonodaja v pripravi	65
13.3. Programi	65
13.4. Raziskovalna dejavnost.....	65
13.5. Dogodki	65
13.6. Kvantitativni podatki.....	65
13.7. Težave, opozorila, komentarji in predlogi.....	65
Prednostne naloge v okviru 13. cilja.....	66
Zaključki.....	67
Priloga A: Poročilo SURS-a o uresničevanju API-ja v letu 2011	68
Priloga B: Poročila nevladnih organizacij o uresničevanju API-ja v letu 2011	71

UVOD

Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada RS) je na 99. redni seji dne 30. novembra 2006 sprejela Akcijski program za invalide 2007–2013 (v nadaljnjem besedilu: API). Na 82. redni seji dne 13. maja 2010 je API razširila s 13. ciljem »Staranje z invalidnostjo«. Za spremljanje izvajanja API-ja je Vlada RS na 142. redni seji dne 30. junija 2011 imenovala posebno komisijo (sklep št. 01201-2/2010/10 z dne 30. 6. 2011). Naloga komisije je, da Vladi RS vsako leto predloži poročilo o izvajanju API-ja za preteklo leto.

V nadaljevanju podajamo poročilo o uresničevanju API-ja za leto 2011, ki temelji na poročilih članov komisije za spremljanje izvajanja API-ja. V poročilu navajamo aktualna imena ministrstev, poleg njih pa so navedena še imena ministrstev, kakršna so bila leta 2011, saj so izvedene dejavnosti potekale leta 2011.

V poročilu so predstavljene dejavnosti, izvedene leta 2011, po sledečih kategorijah:

- sprejeta zakonodaja – leta 2011 sprejeti zakoni, pravilniki in drugi podzakonski akti oziroma njihove spremembe, ukrepi, sklepi, nacionalni programi in drugi strateški dokumenti ipd. ter kratka opredelitev vsebine, ki jo prinaša sprejeta zakonodaja na področju invalidske problematike;
- zakonodaja v pripravi – zgoraj omenjeni tipi dokumentov, ki so se pripravljali leta 2011, ter kratka opredelitev vsebine, ki jo prinaša predlagana zakonodaja na področju invalidske problematike;
- programi – dlje časa trajajoče dejavnosti in projekti, ki so se izvajali leta 2011, kot so npr.:
 - javni razpisi, pozivi in naročila,
 - izvajanje programov, katerih uporabniki so invalidi in njihovi bližnji,
 - projekti osveščanja o invalidski problematiki,
 - projekti usposabljanja oseb, ki delajo z invalidi,
 - programi zmanjševanja komunikacijskih in grajenih ovir za invalide – programi boljše dostopnosti,
 - uvedba novih oblik pomoči in storitev za invalide ter uvedba oziroma prilagoditev splošnih storitev invalidom ipd.,
 - kratka opredelitev vsebine teh dejavnosti;
- raziskovalna dejavnost – raziskave, študije, preizkusni programi oziroma raziskovalni projekti ipd., ki so bili izvedeni oz. so se izvajali leta 2011, in kratka opredelitev njihove vsebine;
- dogodki – enkratne dejavnosti, ki so bile izvedene oz. so se izvajale leta 2011, kot so: konference, kongresi, srečanja, razstave, seminarji, delavnice, publikacije oziroma drugi dogodki, ter kratka opredelitev njihove vsebine;
- kvantitativni podatki – podatki, kot npr. število uporabnikov določenih storitev in programov, delež prilagoditev, finančna sredstva, porabljena za določeno dejavnost, ipd.;
- težave, opozorila, komentarji, predlogi – morebitne težave in opozorila pri uresničevanju ukrepov ter komentarji in predlogi za prihodnost.

Na koncu vsakega cilja se nahaja sklep o prednostnih nalogah na določenem področju, ki temelji na opažanjih poročevalcev. V zaključku podajamo oceno stanja glede izvedenih dejavnosti od leta 2007 do leta 2011 in povzemamo prednostne naloge za delovanje v prihodnosti.

Priloge k predlogu poročila so poročilo SURS-a, katerega podatki se nanašajo na večino ciljev API-ja in jih ni smiselno prikazovati pri posamičnih ciljih, ter poročila nevladnih organizacij o uresničevanju API-ja za leto 2011, katerih podatki so prav tako razvrščeni po ciljih in vrstah dejavnosti.

Pregled izvajanja dejavnosti v letu 2011 po ciljih Akcijskega programa za invalide 2007–2013

1. CILJ: v družbi povečati ozaveščenost o invalidih, njihovem prispevku k razvoju družbe, pravicah, dostojanstvu in potrebah

Ukrepi:

- 1.1 priprava in izvajanje učinkovitih dejavnosti za ozaveščanje ključne javnosti: na področju zaposlovanja, samostojnega življenja, izobraževanja, javne uprave, strokovnih delavcev (arhitekti, medicinsko osebje, socialni delavci ...). Dejavnosti za ozaveščanje o invalidih in njihovih pravicah bodo usmerjene proti stereotipom, predsodkom in škodljivim praksam, povezanim tudi z enakimi možnostmi moških in žensk ter starostjo;
- 1.2 spodbujanje občil, da pri zagotavljanju širšega medijskega prostora, namenjenega tej temi (npr. usmerjenost v sposobnosti in prispevke invalidov na trgu dela, delovnem mestu ipd.), v skladu z atensko deklaracijo Mediji in invalidi (2003) pri obveščanju splošne javnosti invalide prikazujejo na način, skladen z namenom tega akcijskega programa;
- 1.3 uveljavljanje primerov dobre prakse na vseh področjih (izobraževanje, dostopnost, zdravje, zaposlovanje ...);
- 1.4 izdajanje informativnega gradiva in drugih publikacij za ozaveščanje splošne in strokovne javnosti;
- 1.5 uveljavljanje invalidov kot potrošnikov in uporabnikov;
- 1.6 ozaveščanje invalidov o njihovih pravicah in dostopnosti do informacij, možnostih in obveznostih na vseh področjih njihovega življenja.

Nosilci:

Urad vlade za informiranje, Svet vlade za invalide, vsi državni organi, invalidske organizacije, javni zavod Radiotelevizija Slovenija, Slovenska tiskovna agencija, javni zavodi s področja izobraževanja in zdravstva, občila.

Poročevalci:

Ministrstvo za kulturo (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MK)), Ministrstvo za promet (danes Ministrstvo za infrastrukturo in prostor; v nadaljnjem besedilu: MZIP (MZP)), Ministrstvo za zdravje (v nadaljnjem besedilu: MZ), Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ).

1.1. Sprejeta zakonodaja

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o uresničevanju javnega interesa v kulturi (ZUJIK-D)¹ je v novem, 3. odstavku 152. člena uredil postopek delne nabave knjižničnega gradiva za osrednje območne splošne knjižnice, kamor sodi tudi knjižnično gradivo, prilagojeno potrebam pripadnikov posameznih skupin invalidov.

S sprejetjem Pravilnika o potniških ladjah² in z izvajanjem nadzora pomorske inšpekcije Uprave RS za pomorstvo nad uresničevanjem določil Pravilnika o potniških ladjah se zasledujejo cilji povečanja družbene ozaveščenosti o invalidih, zagotavljanja uresničevanja pravic invalidov in njihovega dostojanstva in s tem prispevka k razvoju družbene ozaveščenosti.

1.2. Zakonodaja v pripravi

Leta 2011 je bil v pripravi *predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih (Zmed-B)*, ki pa je bil v Državnem zboru zavrnjen. Ta je posebno skrb namenil prav problematiki invalidov. Predlog zakona je predvideval več sistemskih ukrepov za izboljšanje dostopnosti medijev in medijskih vsebin, med katerimi sta bila najpomembnejša sledeča ukrepa: »finančna podpora RS pri ustvarjanju in razširjanju medijskih vsebin, namenjenih slepim, gluhim in gluhoslepim v njim prilagojenih tehnikah, ter razvoj ustrezne tehnične infrastrukture« in »koncesionirana dejavnost produkcije in razširjanja televizijskega programa oziroma avdiovizualne medijske storitve, namenjene gluhim in naglušnim, obsega produkcijo in razširjanje programskih vsebin vseh vrst, katerih namen je obveščanje ter

¹ Ur. l. RS, št. 20/2011

² Ur. l. RS, št. 23/2011

zadovoljevanje izobraževalnih, strokovnih, kulturnih, zabavnih in drugih potreb gluhih in naglušnih v njim prilagojenih tehnikah, tj. zlasti z rabo slovenskega znakovnega jezika in podnapisov».

1.3. Programi

V okviru Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov za razširjanje programskih vsebin, namenjenih senzorno oviranim v njim prilagojenih tehnikah, ter za razvoj tehnične infrastrukture, namenjene senzorno oviranim, ki jih je leta 2011 financirala RS iz proračuna, namenjenega za kulturo (v nadaljnjem besedilu: Javni razpis za senzorno ovirane), je bil leta 2011 v višini 8.700,00 EUR sofinanciran kulturni projekt TV-oddaj z naslovom *Prisluhnimo tišini* Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, v okviru katerega so posneli 20 oddaj na temo gluhot. Iz SNG-ja Nova Gorica so sporočili, da so bili dejavni tudi na področju ozaveščanja javnosti v zvezi s problematiko invalidnih oseb in oseb s posebnimi potrebami (uresničevanje ukrepa 1.1) (vir: MIZKŠ (MK)).

1.4. Dogodki

Na TV Slovenija je bil dne 12. 1. 2012 prikazan leta 2011 dokončan dokumentarni film o življenju slepih in slabovidnih oseb z naslovom »Besede onkraj vidnega« (ukrepa 1.1 in 1.2).

MZ je v okviru ukrepa ozaveščanja strokovnjakov in invalidov v letu 2011 sofinanciralo knjižico "Kam in kako po pomoč v duševni stiski", ki jo je izdal Izobraževalni raziskovalni inštitut Ozara in vsebuje informacije o dostopnih vrstah pomoči za osebe v duševni stiski in njihove svojce.

Ob 3. decembru, mednarodnem dnevu invalidov, je predsednik države, dr. Danilo Türk, na Brdu pri Kranju sprejel predstavnike reprezentativnih in drugih invalidskih organizacij, ki delujejo na državni ravni (ukrep 1.1).

V sodelovanju z varuhinjo človekovih pravic in Državnim svetom RS je bilo v prostorih Državnega sveta RS 12. aprila organizirano strokovno posvetovanje z naslovom »Uresničevanje 33. člena Konvencije o pravicah invalidov«. Na posvetovanju so sodelovali znani domači in tuji strokovnjaki s področja implementacije Konvencije o pravicah invalidov in človekovih pravic, med drugim dr. Zdenka Čebašek Travnik, varuhinja človekovih pravic, Tone Dolčič, namestnik varuhinje človekovih pravic, Dragica Bac, generalna direktorica Direktorata za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja na MDDSZ-ju, Linnea Arvidsson, predstavnica visokega komisarja za človekove pravice OZN, regionalna pisarna EU-ja iz Bruslja, dr. Delia Feri, raziskovalka na področju EU-ja in mednarodnega prava, Univerza v Veroni, Boris Šuštaršič, predsednik NSIOS-a in državni svetnik za področje socialnega varstva, ter številni drugi predavatelji (ukrepi 1.1, 1.3, 1.4).

1.5. Kvantitativni podatki

Preglednica 1: Sofinancirani kulturni projekti, prijavljeni na Javni razpis za izbor kulturnih projektov za razširjanje programskih vsebin, namenjenih senzorno oviranim v njim prilagojenih tehnikah, ter za razvoj tehnične infrastrukture, namenjene senzorno oviranim, ki jih je leta 2011 sofinancirala Republika Slovenija iz proračuna, namenjenega za kulturo

Naziv prijavitelja	Naziv projekta	Odobrena sredstva s strani MK-ja (EUR)
Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije	Prilagajanje in izdajanje knjig v Braillovi pisavi ter prilagajanje in izdajanje zvočnih knjig	34.901,38
	Medijsko-informativna dejavnost Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije – programske vsebine	43.140,00
	Medijsko-informativna dejavnost Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije – razvoj tehnične infrastrukture	42.366,62
Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije	Spletna TV za gluhe in naglušne	14.535,00
	Glasilno iz sveta tišine	28.165,42
	Prisluhnimo tišini – izobraževalna oddaja	8.700,00
	Video časopis – Video novice (lastna produkcija)	6.044,58
	Razvoj tehnične infrastrukture – nadgradnja obstoječe infrastrukturne opreme	11.430,00
	Prilagajanje in izdajanje knjig v slovenskem znakovnem jeziku	8.717,00
Društvo za pomoč pri nezgodni poškodbi glave VITA	Prilagajanje in izdajanje knjig v Braillovi pisavi ter prilagajanje in izdajanje zvočnih knjig	2.000,00
Skupaj		200.000,00

1.6. Težave, opozorila, komentarji, predlogi

Eden izmed ključnih problemov pri uresničevanju 1. cilja Akcijskega programa za invalide 2007–2013 (v nadaljnjem besedilu: API) je premajhna količina pozornosti, ki jo je v javnih medijih deležna invalidska problematika, in neustrezen način poročanja o njej. Zato velja z vidika uresničevanja API-ja v letih 2012 in 2013 izpostaviti, kot je predlagalo tudi MIZKS (MK) (ukrepa 1.1 in 1.2), da naj se na primer v javnih medijih poveča število in obseg publikacij in izobraževalnih oddaj za invalide. Mediji naj invalide obveščajo o možnostih socialnega podjetništva, izobraževanja in usposabljanja, na primer na področju kulture, možnostih zaposlitve na različnih delovnih mestih, temah s področja socialne in zdravstvene informatike, možnostih glede partnerstva in oblikovanja družine, možnostih vključevanja v invalidska društva in različne javne in zasebne ustanove, kulturnih prireditvah (še zlasti tistih, ki so namenjene invalidom ali ki jih izvajajo invalidske organizacije in umetniki invalidi) in podobno.

Prednostne naloge v okviru 1. cilja

Med prednostnimi nalogami velja izpostaviti tudi zagotavljanje e-dostopnosti, kot na primer vseh spletnih strani javne uprave, javnih zavodov, javne radiotelevizije ipd.

2. CILJ: vsi invalidi imajo pravico, da enakovredno in brez diskriminacije izbirajo, kje in kako bodo živeli, in so polno vključeni v življenje skupnosti ter sodelujejo v njej

Ukrepi:

- 2.1 zagotavljanje možnosti invalidom, da si lahko sami izberejo prebivališče in se odločijo, kje in s kom bodo živeli;
- 2.2 zagotavljanje enakih možnosti invalidom za oblikovanje in načrtovanje družine in starševstva s posebnim poudarkom na preprečevanju diskriminacije invalidnih žensk;
- 2.3 zagotavljanje dostopnosti do socialnih storitev in programov na domu (vključno s časovno dostopnostjo programov – v vseh delih dneva), v soseski in skupnosti, vključno z osebno pomočjo, nujno za življenje v skupnosti in vključevanje vanjo ter za preprečevanje izoliranosti ali ločevanja od skupnosti, in sicer s pomočjo pluralizacije ter vključevanja nevladnega, javnega in zasebnega sektorja;
- 2.4 spodbujanje deinstitucionalizacije, podpore in pomoči v skupnosti;
- 2.5 zagotavljanje storitev pomoči in oskrbe na domu za vse skupine invalidov ter prevozov in širitve teh zmogljivosti, vključno s prilagoditvijo stanovanj;
- 2.6 zagotavljanje neprofitnih najemnih stanovanj za invalide;
- 2.7 družbeno priznanje in uveljavljanje sistema zagovorništva;
- 2.8 spodbujanje inovativnih programov, storitev in pristopov, ki bodo krepili moč uporabnikov.

Nosilci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za javno upravo, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji, občine, centri za socialno delo, invalidske organizacije, drugi zavodi in nevladne organizacije, ki delujejo na področju socialne varnosti.

Poročevalci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ), Inštitut RS za socialno varstvo (v nadaljnjem besedilu: IRSSV), Ministrstvo za kulturo (danes Ministrstvo za izobraževanje znanost, kulturo in šport; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MK)).

2.1. Zakonodaja v pripravi

Sprejet je bil predlog *Družinskega zakonika* (EPA 817-V), ki v 267. členu ureja sistem skrbništva odraslih oseb. Zakon je bil na referendumu dne 25. marca 2012 zavržen. Tudi nov Družinski zakonik bo vseboval sistem skrbništva odraslih oseb.

MDDSZ pripravlja Zakon o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo in Zakon o osebni asistenci za invalide. Oba zakona bosta ob sprejetju omogočila invalidom bolj neodvisno življenje ter sistemsko uredila področje skrbi za osebe, ki v vsakdanjem življenju potrebujejo pomoč druge osebe; posebej bosta posegla na področje skupnostne oskrbe.

V pripravi je tudi Zakon o socialnem vključevanju, ki naj bi nadomestil Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (ZDVDTP). Zakon določa tudi oblike podpor pri socialnem vključevanju oziroma samostojnem bivanju s podporo.

2.2. Programi

Eden izmed ključnih ukrepov za omogočanje samostojnega življenja v skupnosti je »zagotavljanje neprofitnih najemnih stanovanj za invalide« (ukrep 2.6.). Kot primer dobre prakse velja izpostaviti Mestno občino Ljubljana, ki je v okviru 14. javnega razpisa za dodelitev neprofitnih najemnih stanovanj v letu 2011 predvidela 18 stanovanj za invalide, trajno vezane na invalidski voziček, in 8 stanovanj za slepe in gluhoslepe, skupaj torej 26 stanovanj. Od teh je bilo leta 2011 6 stanovanj dodeljenih gibalno oviranim invalidom in 3 stanovanja senzorno oviranim invalidom.

Z vidika uresničevanja ukrepa 2.4. »spodbujanje deinstitucionalizacije« so pomembne dejavnosti MDDSZ-ja na področju institucionalnega varstva oseb z motnjami v duševnem razvoju. Tako po podatkih MDDSZ-ja osebe z motnjami v duševnem razvoju lahko bivajo v 75 nastanitvenih enotah, od tega predstavlja 60 enot (80 % vseh) skupnostno obliko nastanitve (bivalne enote in stanovanjske skupine).

Za uresničevanje ukrepa »zagotavljanje možnosti invalidom, da si lahko sami izberejo prebivališče in se odločijo, kje in s kom bodo živeli« (ukrep 2.1.) je ZRSZ maja 2011 objavil javni razpis »Asistentka/asistent bom«. Predmet javnega povabila je bilo subvencioniranje delovnih mest pri izvajanju osebne asistencije v obdobju od 01. 7. 2011 do 31. 12. 2012. Z razpisom se sofinancira, zaposlitev približno 250 osebnih asistentov (sredstva zagotavlja MDDSZ).

2.3. Raziskovalna dejavnost

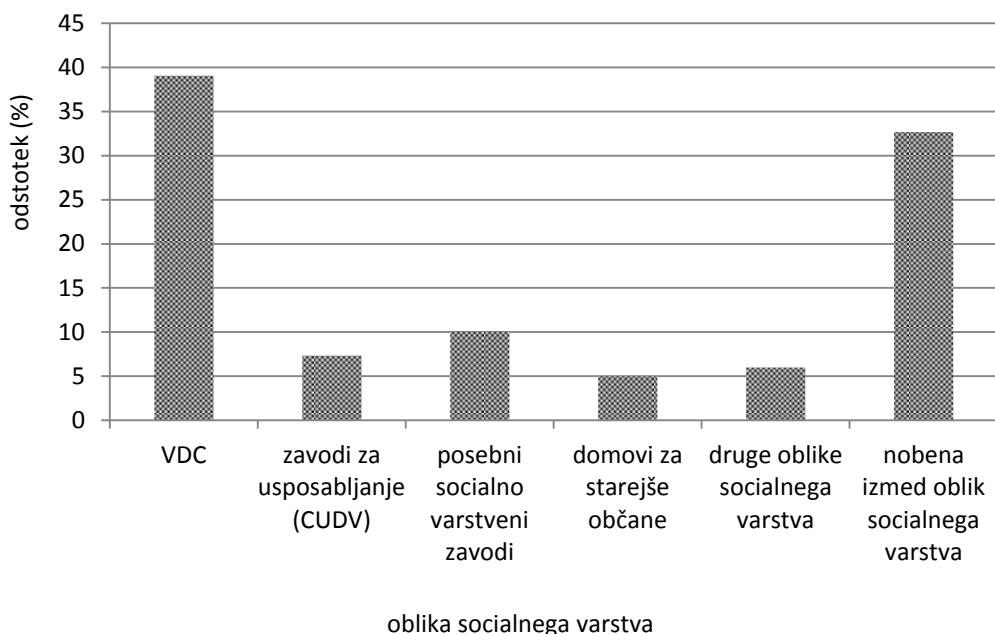
Na IRSSV-ju so izvedli raziskovalno nalogo z naslovom *Strokovne podlage za pripravo standardov in normativov za področje varstveno delovnih centrov in institucionalnega varstva odraslih oseb s posebnimi potrebami* (Nagode, Bužan, Reberšak, Česen, Kobal Tomc, 2011). Naloga predstavlja strokovna izhodišča za pripravo standardov in normativov za področje varstveno-delovnih centrov in institucionalnega varstva oseb s posebnimi potrebami. Obravnavana ciljna populacija v nalogi so odrasle osebe z motnjo v duševnem razvoju ter osebe s pridobljeno možgansko poškodbo. Namen naloge je na eni strani predstaviti organiziranost družbene skrbi za to populacijo v izbranih evropskih državah in na drugi predstaviti položaj omenjene populacije z vidika družbene skrbi zanjo pri nas. V zvezi s tem so podane kratkoročne, srednjeročne ter dolgoročne usmeritve in konkretni predlogi za sistematično razvijanje in posodabljanje organizirane skrbi, tako za osebe z motnjo v duševnem razvoju kot tudi za osebe s pridobljeno poškodbo možganov (ukrepi 2.1, 2.3, 2.4, 2.8).

2.4. Kvantitativni podatki

Leta 2011 so bili upravičenci na podlagi ZDVDTP-ja v največji meri vključeni v varstveno-delovne centre (v nadaljnjem besedilu: VDC) (2.975 oseb oziroma 39 %) ali pa v nobeno od oblik socialnega varstva (2.488 oseb oziroma 33 %). V ostale oblike socialnega varstva je bilo skupaj vključenih 2.157 oseb oziroma 28 % upravičencev po ZDVDTP-ju.

Preglednica 2: Število upravičencev na podlagi ZDVDTP-ja, vključenih v različne oblike socialnega varstva (Vir: MDDSZ, podatki centrov za socialno delo (CSD))

	Število upravičencev v letu 2011
Upravičenci na podlagi ZDVDTP-ja	7.620
V VDC-je je vključenih	2.975
– dnevna obravnava	2.088
– kombinacija dnevne in institucionalne obravnave	887
V zavodih za usposabljanje (CUDV)	556
V posebnih socialnovarstvenih zavodih	769
V domovih za starejše občane	377
V drugih oblikah socialnega varstva	455
V nobeni izmed oblik socialnega varstva	2.488

Graf 1: Odstotek upravičencev po ZVDTP-ju, vključenih v različne oblike socialnega varstva

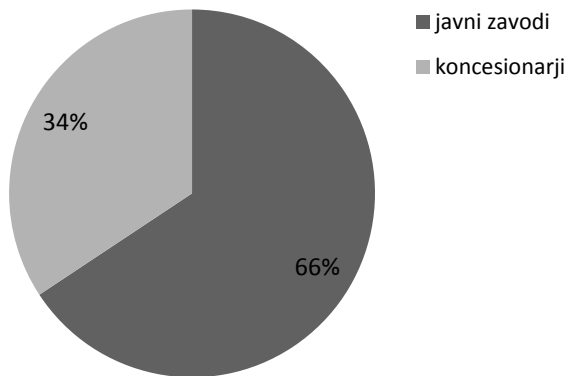
Število oziroma odstotek vključenih v VDC-je (39 %) kaže na uresničen cilj iz Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010³, kjer je zapisano, da naj bi bilo v VDC-je vključenih najmanj 36 % odraslih oseb s statusom invalida po ZVDTP-ju. Podatki kažejo, da kar 33 % oseb s statusom po ZVDTP-ju ni vključenih v nobeno izmed oblik socialnega varstva. Ta podatek je zaskrbljujoč; najprej bi bilo treba narediti posebne analize vzrokov, na podlagi dobljenih rezultatov pa pripraviti primerne podporne programe ter storitve za socialno vključevanje te skupine invalidov.

V Sloveniji trenutno deluje 35 VDC-jev. Od tega je 12 koncesionarjev in 23 javnih zavodov, kar je razvidno iz spodnjega grafa in preglednice, kjer so zajeti natančnejši podatki.

Preglednica 3: Število enot, namenjenih različnim oblikam socialnega varstva (Vir: MDDSZ)

	Število v letu 2011
VDC	35
– javnih zavodov	23
– samostojnih	18
– znotraj CUDV-ja	5
– koncesionarjev	12
Enote izvajanja storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji	102
– javni zavodi	73
– koncesionarji	29
Enote izvajanja institucionalnega varstva znotraj VDC-ja	75
– skupnostne oblike nastanitve (bivalne enote in stanovanjske skupine)	60

³ Ur. l. RS, št. 39/2006

Graf 2: Delež VDC-jev v Sloveniji glede na njihov status

Cilj javnega povabila »Asistentka/asistent bom« je omogočiti približno 250 zaposlitev na subvencioniranih delovnih mestih za izvajanje osebne asistence. MDDSZ je v ta namen leta 2011 zagotovilo sredstva v višini 1 mio EUR, leta 2012 pa bo na voljo 2,4 mio EUR. Ob tem velja pojasniti, da so izvajalci, ki so praviloma invalidske organizacije, za izvajanje osebne asistence prejeli sredstva še iz drugih javnih virov, kot so na primer Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v RS (v nadaljnjem besedilu: FIHO), MDDSZ in lokalne skupnosti.

2.5. Težave, opozorila, komentarji, predlogi

MIZKŠ (MK) poudarja, da je treba s predpisi natančneje opredeliti, kdaj se posameznih skupin invalidov ne more vključevati v izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja na področju kulture in kdaj je pri njihovem vključevanju v zgoraj navedene dejavnosti nujno potrebno spremembo (ukrepa 2.3 in 2.5).

MDDSZ opozarja, da:

- delež nastanitvev v alternativnih oblikah institucionalnega varstva pri 16-urnem varstvu odraslih oseb s posebnimi potrebami znaša dobrih 55 %, v 24-urni obliki pa dobrih 11 %, kar pomeni, da se vzpostavlja mreža stanovanjskih skupin in bivalnih enot, ki osebam z motnjami v duševnem in telesnem razvoju zagotavlja možnosti nastanitve v oblikah, ki omogočajo višjo kakovost bivanja. Problem ostaja, ker so nastanitvene možnosti dokaj zapolnjene, starost uporabnikov, ki so vključeni v dnevno varstvo, pa naglo narašča (v naslednjih 5 letih pričakujemo večje potrebe po namestitvi v institucionalno varstvo odraslih).
- Starejši uporabniki VDC-jev so oslabei in težko sledijo programu dela v skupinah. Treba bo oblikovati posebne programe za starostnike. Program dela bi bil tako prilagojen njihovim zmožnostim, zdravstvenemu stanju in počutju. To pomeni širitev mreže VDC-jev (dnevni centri za starejše). Staranju uporabnikov je treba prilagoditi tehnične in kadrovske normative ter vsebine (program dela).

Prednostne naloge v okviru 2. cilja

Za uresničevanje 2. cilja Akcijskega programa za invalide 2007–2013 in s tem pravice do »samostojnega življenja in vključenosti v skupnost« (19. člen Konvencije o pravicah invalidov) bo vsekakor treba sistemsko urediti dolgotrajno oskrbo in osebno asistenco. Ravno tako bo treba nadaljevati s prenovo ZDVEDTP-ja in v novem zakonu ustvariti primerne pogoje za celostno in usklajeno reševanje vseh ključnih zadev, pomembnih za uveljavljanje človekovih pravic skupine invalidov, ki potrebujejo več podpornih storitev oziroma si ne morejo sami zagotavljati socialne varnosti z delom in zaposlitvijo – med drugim pravice do zagovornika in skrbništva. Kot je zapisano v

predlogu *Nacionalnega programa socialnega varstva za obdobje 2011-2020*⁴ to na izvedbeni ravni pomeni, da naj bi bili kvantitativni cilji na področju zagotavljanja storitev odraslim osebam z motnjo v duševnem razvoju sledeči:

- a) vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji: zagotoviti število mest za 60 % vseh oseb s statusom po Zakonu o družbenem varstvu težje duševno ali telesno prizadetih oseb oziroma vsaj 4.800 mest, ob tem pa dodatno razviti podperne socialno varstvene programe za vzdrževanje socialne vključenosti za starejše in usposabljanje za samostojno življenje;
- b) institucionalno varstvo oseb z motnjami v duševnem razvoju: ohraniti obstoječe število mest (približno 1.300 mest), od tega 50 % mest za različne oblike organiziranih nastanitev v skupnosti;
- c) institucionalno varstvo oseb s poškodbami glave in več motnjami: zagotoviti 300 mest, od tega 50 % v skupnostnih oblikah, v ustanovah, ki izvajajo posebne programe za osebe z nezgodno možgansko poškodbo. Osebam, vključenim v storitev, se zagotovi tudi zdravstvena oskrba v obsegu in pod pogoji kot jih določajo predpisi s področja zdravstvenega varstva;
- d) institucionalno varstvo oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki so vključene v storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji: doseči 35 % vključenost vseh, oziroma vsaj 1.600 mest, od tega 60 % v skupnostnih oblikah.

⁴ Predlog je bil objavljen 8. 7. 2011 na spletnih straneh MDDSZ

3. CILJ: invalidom zagotavljati dostopnost do grajenega okolja, prevoza, informacij in komunikacij

Ukrepi:

- 3.1 dosledno upoštevanje Zakona o urejanju prostora, Zakona o graditvi objektov in Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavbah, Slovenskega standarda SIST ISO/TR 9527 – gradnja objektov: potrebe invalidov in drugih funkcionalno oviranih ljudi v stavbah ter Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika;
- 3.2 zagotavljanje dostopnosti vseh krajev v Sloveniji z javnim prevozom vsak dan v tednu oziroma invalidom, ki ne morejo voziti lastnega vozila, zagotavljati določeno število ustreznih cenejših prevozov;
- 3.3 zagotavljanje prevoza v javnem potniškem prometu za psa vodnika slepega invalida;
- 3.4 prilagajanje avtobusov mestnega prometa oziroma linijskih avtobusov in vlakov za gibalno in senzorno ovirane invalide (dostop do avtobusa in vstop vanj, sprejemanje informacij na zaslonu in prek govorno podprte informacije, dostop do objektov javne železniške infrastrukture, ki so namenjeni potnikom) ter izvajanje Direktive Evropske unije št. 2001/85, ki določa tehnične zahteve za prilagojene mestne in primestne avtobuse;
- 3.5 zagotavljanje preureditev taksijev, ki bodo dostopni za invalide, v določenem deležu od vseh vozil, namenjenih za prevoze s taksijem;
- 3.6 zagotavljanje nemotenega vstopa in izstopa gibalno in senzorno oviranim invalidom na letališčih, avtobusnih in železniških postajah (oseba za pomoč pri orientaciji slepih in slabovidnih, klančina oziroma dvigalo za invalide na vozičkih ...) v skladu z Direktivo št. 96/48 o hitrih vlakih, Uredbo o pravicah potnikov v železniškem prometu COM 2004/143, dokumentom Evropske unije za železniški promet COM 617/1999 ter Uredbo (ES) št. 1107/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o pravicah invalidnih oseb in oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu;
- 3.7 prilagoditev oziroma prireditve gradiva v zvezi z odločanjem na državni in lokalni ravni v lahko berljivi tehniki (npr. gradivo za volitve oziroma gradivo, ki je pomembno za življenje oseb z motnjo v duševnem razvoju);
- 3.8 uporaba slovenskega znakovnega jezika za gluhe ter zagotavljanje branja podnapisov in opisovanja dogajanja na zaslonu za slepe, vsaj pri dnevnoinformativnih, znanstvenih in drugih izobraževalnih televizijskih oddajah;
- 3.9 zagotavljanje enake dostopnosti do informacij in storitev državne uprave na svetovnem spletu vsem državljanom;
- 3.10 priprava priročnika za oblikovalce javnih naročil s priporočili za večjo e-dostopnost ter izvajanje Direktive Evropske unije št. 1083/2006 o partnerstvu, nediskriminaciji in dostopnosti strukturnih sredstev;
- 3.11 spodbujanje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije za večjo povezanost in boljše komuniciranje invalidov in funkcionalno oviranih ljudi na področju e-dostopnosti, kar vključuje uporabo interneta, strojne in programske opreme;
- 3.12 oblikovanje usklajevalnega delovnega telesa na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, ki bo letno redno spremljalo in analiziralo dostopnost okolja;
- 3.13 zagotavljanje dostopnosti turističnih programov za invalide. Spodbujanje turističnih agencij z ukrepi za oblikovanje turističnih dejavnosti za invalide;
- 3.14 zagotavljanje dostopnosti do izobraževalnih institucij;
- 3.15 pri sofinanciranju obnove sakralnih in verskih objektov je treba posebno pozornost nameniti dostopnosti do objektov in obredov;
- 3.16 spodbujanje primerov dobre prakse na ravni občin in upravnih enot – npr. projekt dobre prakse Občina po meri invalida;
- 3.17 vzpostavitev relejnih centrov za senzorno in komunikacijsko ovirane invalide, tj. centrov, ki skrbijo za posredovanje informacij med gluhim/naglušnim in drugimi osebami;
- 3.18 spodbujanje proizvajalcev, da svoje izdelke opremijo z Braillovo pisavo, kar bo senzorno oviranim potrošnikom omogočilo lažji dostop do dobrin;
- 3.19 zagotavljanje varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na potniških ladjah in hitrih potniških plovilih skladno z Direktivo št. 98/18 o potniških ladjah in hitrih potniških plovilih na notranjih potovanjih.

Nosilci:

Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za promet, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Urad Vlade RS za informiranje, Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo, Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, invalidske organizacije.

Poročevalci:

Ministrstvo za kulturo (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MK)), Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (danes MIZKŠ; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MVZT)), Ministrstvo za promet (danes Ministrstvo za infrastrukturo in prostor; v nadaljnjem besedilu: MZIP (MZP)), Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ), Inštitut RS za socialno varstvo (v nadaljnjem besedilu: IRSSV).

3.1. Sprejeta zakonodaja

Konec leta 2010 je bil sprejet Zakon o voznikih (ZVoz)⁵, ki je začel veljati 1. aprila 2011 in med drugim ureja vprašanje zdravniških pregledov o telesni ali duševni (ne)zmožnosti za vožnjo zaradi bolezni ali invalidnosti.

Leta 2011 je bil sprejet novi Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah (ZAvMS),⁶ ki v 10. členu določa, da RS spodbuja ponudnike avdiovizualnih medijskih storitev, da osebam z okvaro vida ali sluha postopoma zagotovijo dostop do njihovih storitev (ukrep 3.8).

Pravilnik o potniških ladjah⁷ v slovenski pravni red prenaša Direktivo 2009/45/ES in za potniške ladje predpisuje varnostne zahteve za osebe z zmanjšano mobilnostjo, tj. vse osebe, ki imajo posebne težave pri uporabi javnega prevoza, vključno s starejšimi osebami, invalidi, osebami s prizadetimi čutili in uporabniki invalidskih vozičkov, nosečnicami in osebami, ki spremljajo majhne otroke. V skladu z 8. členom Direktive 2009/45/ES in 10. členom Pravilnika je bil pripravljen nacionalni akcijski načrt. Uprava RS za pomorstvo letno seznanja Komisijo z opravljenimi inšpekcijskimi pregledi (ukrep 3.19).

3.2. Zakonodaja v pripravi

Leta 2011 je bil v Državnem zboru obravnavan in zavržen predlog *Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih (ZMed-B)*, ki je v 3. odstavku 4. člena določal, da RS še posebej podpira ustvarjanje in razširjanje programskih medijskih vsebin, namenjenih slepim, gluhim in gluhoslepim v njim prilagojenih tehnikah, ter razvoj ustrezne tehnične infrastrukture (ukrep 3.8).

Predlog podzakonskega akta Zakona o motornih vozilih, *Pravilnik o delih in opremi vozil*, je še v postopku notifikacije, predvidoma do konca maja 2012. Ta predpis bo določil pogoje za vozilo, ki je prirejeno za uporabo invalidni osebi.

Na podlagi 17. in 21. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI) je posebna delovna skupina, ki jo je imenoval minister za delo, družino in socialne zadeve, pripravila osnutek *Pravilnika o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila*, ki je bil konec leta 2011 v medresorskem usklajevanju.

Osnutek *Zakona o javnem potniškem prometu* predvideva boljšo dostopnost do javnega potniškega prometa (avtobusi in železnica), med drugim za invalide (informiranje/informacijski portal, cenovna politika itd.) (ukrepi 3.2, 3.4 in 3.6).

⁵ Ur. l. RS, št. 109/2010

⁶ Ur. l. RS, št. 87/2011

⁷ Ur. l. RS, št. 23/2011

3.3. Programi

MIZKŠ (MK) poroča, da:

- v Službi za investicije pri gradnjah vseh javnih kulturnih objektov upoštevajo določbe veljavnih predpisov o gradnji objektov, ki se nanašajo na zagotavljanje dostopnosti za invalide (ukrepi 3.1, 3.8 in 3.11).
- preko *Rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev* podpira ustvarjanje programskih vsebin, ki so namenjene slepim in gluhim osebam. Na Redni letni javni razpis za sofinanciranje programskih vsebin medijev so bili prijavljeni štiri kulturni projekti treh prijaviteljev (Livita d. o. o., Salamon d. o. o. in Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije), od katerih pa ni bil nobeden izbran za sofinanciranje, saj so bile tri vloge nepopolne, en projekt pa ni dosegel zadostnega števila točk, da bi se uvrstil med sofinancirane kulturne projekte.
- V okviru *Javnega razpisa za sofinanciranje projektov iz proračunske postavke za avdiovizualne medije* sofinancira tudi projekte, namenjene invalidom. MIZKŠ si v okviru uresničevanja cilja »Uvajanje novih tehnologij in ustvarjanje drugih pogojev za širjenje avdiovizualne kulture« med drugim prizadeva, da bi nacionalna televizija ob prehodu na digitalno tehnologijo namenila posebno pozornost nabavi tistih tehničnih pripomočkov, ki povečujejo dostopnost njenih programov invalidnim osebam, vendar pa se ta zaradi pomanjkanja finančnih sredstev in zaradi prehoda na digitalizacijo v zadnjem letu ni bistveno izboljšala.
- V okviru *Javnega razpisa za senzorno ovirane* je leta 2011 sofinanciralo skupaj 10 kulturnih projektov invalidov v skupni vrednosti 200.000,00 EUR, kar je za 17.434,00 EUR sredstev več, kot jih je bilo razpisanih za leto 2010. Omenjeni projekti so bili namenjeni zagotavljanju ustreznega dostopa do informacij in komunikacijskih tehnologij. Od teh so bili trije namenjeni slepim in slabovidnim, šest gluhim in naglušnim in eden osebam z neugodno poškodbo glave. Projekti so bili namenjeni sofinanciranju knjig in glasil v Braillovi pisavi, knjig in glasil v zvočnem zapisu, knjig in glasil v povečanem tisku, ki so bile namenjene slepim in slabovidnim osebam ter osebam s poškodbo glave. Preko Javnega razpisa za senzorno ovirane je MIZKŠ (MK) sofinanciralo tudi avdiovizualne in spletne vsebine, tiskano glasilo gluhih in naglušnih, pa tudi razvoj in obnovo tehnične infrastrukture za slepe in gluhe.
- Pri zagotavljanju fizične dostopnosti invalidom do prostorov v javnih zavodih so zlasti dejavna gledališča, ki invalidom med drugim omogočajo brezplačen ogled gledaliških predstav. V SNG-ju Maribor tako v Veliki dvorani omogočajo ogled predstav osebam na invalidskih vozičkih, v Stari dvorani pa so namestili tudi indukcijsko zanko za naglušne. SNG Maribor tudi sicer redno sodeluje z invalidskimi društvi in sprejema njihove pobude. Leta 2011 je v sodelovanju z Društvom naglušnih in gluhih Podravja prevedlo eno od dram v slovenski znakovni jezik, v okviru predstave »Slišim z očmi« pa je bil zvok skupini gluhih posredovan preko trzljajev. Operne predstave so za gluhe opremili z nadnapisi. V SNG-ju Drama Ljubljana si invalidi na vozičkih v lastni organizaciji letno ogledajo okoli 20 gledaliških predstav, v času od januarja do začetka novembra 2011 pa so med invalide razdelili tudi 343 brezplačnih vstopnic v skupni vrednosti 5.323,00 EUR. Dostop do dvorane Velikega odra zagotavljajo invalidom na vozičkih z dvizno ploščadjo, z Igriške ulice pa je dostop možen tudi preko klančine. Invalidom na vozičkih je namenjen prostor ob straneh parterja (od 10. do 12. vrste). Dostop do Male Drame omogočajo s pomočjo dvizne ploščadi in preko klančine z Igriške ulice, prostor za vozičke pa je predvsem na desni strani 2. in 3. vrste. V SNG-ju Nova Gorica imajo zagotovljen dostop za invalide do obeh dvoran z obeh strani, oder pa imajo odprt tudi za njihovo ustvarjalnost. Gledališke predstave SNG-ja Nova Gorica gledajo invalidni otroci skupaj z ostalo šolsko populacijo.
- Invalidom na vozičkih so dostopni tudi prostori *INDOK centra Direktorata za kulturno dediščino* na Metelkovi 4 v Ljubljani. INDOK center poleg tega s projektom digitalizacije slovenske kulturne dediščine in javno dostopnostjo podatkov registra nepremične kulturne dediščine invalidom zagotavlja prost dostop do podatkov slovenske kulturne dediščine in z njo povezanih dokumentov na spletu.
- MIZKŠ sofinancira tudi izvajanje nalog muzejske javne službe. S tem v zvezi izvaja neposredni poziv pripravi programa, pri čemer spodbuja državne in občinske muzeje, da na leto pripravijo vsak vsaj po eno razstavo, ki je vsaj deloma prilagojena potrebam gibalno in senzorno oviranih oseb. Izvajalcem muzejske službe služi kot pripomoček za izvedbo tovrstnih razstav priročnik z naslovom »Dostopen muzej – smernice za dobro prakso«, ki je delo avtoric Mojce Lipec Stopar, mag. Rajke Bračun Sova in dr. Vlaste Vodeb. Na podlagi omenjenega priročnika pripravljata dr. Vlasta Vodeb in mag. Rajka Bračun Sova občasne delavnice o muzejih, na katerih poteka reševanje konkretnih problemov, s katerimi se muzeji srečujejo pri uresničevanju cilja dostopnosti muzejev in muzejskih zbirk invalidom. Številni muzeji se trudijo v okviru proračunskih možnosti še

izboljšati fizično dostopnost svojih zbirk za invalide. Najpogosteje uporabljeni načini so: ustrezna tipografija in velikost črk, berljivih tudi za slabovidne, omogočeno otipavanje nekaterih predmetov in uporaba sodobnih tehnologij (3D-snemanje – poskusna virtualna povečava muzejskih predmetov). Poleg tega muzeji nadaljujejo izvajanje pedagoških in andragoških vsebin, prilagojenih invalidom (vodstva s tolmačem v slovenskem znakovnem jeziku), delavnic, v pomoč pa so tudi avdio vodniki. Kljub temu pa je opazen primanjkljaj finančnih sredstev za izvajanje muzejske službe.

- *Služba za informatiko* na MIZKŠ-ju (MK) zagotavlja gibalno in senzorno oviranim osebam neoviran dostop do informacijskih, komunikacijskih in elektronskih storitev in podatkov v okviru spletne aplikacije za samozaposlene v kulturi.

Na področju javnega visokošolskega izobraževanja univerze in drugi javni visokošolski zavodi kot investitorji investicijskih in investicijsko-vzdrževalnih del zagotavljajo dostopnost do institucij invalidom z doslednim upoštevanjem predpisov, ki se nanašajo na odpravo arhitektonskih ovir. MIZKŠ (MVZT) kot resorni organ ob finančnih transferjih za investicijske potrebe univerze izvedbo tovrstnih gradbenih posegov. Prav tako kot prednostno usmeritev upošteva odpravljanje arhitektonskih ovir pri izvedbi vzdrževalnih del na objektih vseh izobraževalnih institucij in študentskih bivalnih kapacitetah.

MZIP (MZP) poroča o projektu integriranega javnega potniškega prometa IJPP, ki se izvaja od leta 2007 in bo potekal do leta 2013. Projekt vključuje številne naloge za integracijo sistema. Pogoji delovanja sistema v sami izvedbi (ko bo izvedena integracija) predvidevajo v sistemu splošnih prevoznih pogojev izvajalcev prilagoditve standardom na tem področju (vstop – opremljenost vozil, cene, senzorno ovirani invalidi – informacije v prilagojenih oblikah/informacijski portal itd.).

3.4. Raziskovalna dejavnost

IRSSV je pripravil raziskovalno nalogo z naslovom *Zagotavljanje dostopnosti grajenega okolja za invalide: perspektiva odločevalcev* (Boljka, Kobal Tomc, Nagode, Smolej, Narat, Marčič, Kovač, 2011). Sodelujoči v študiji ugotavljajo, da obstaja s strani različnih deležnikov (političnih odločevalcev, nevladnih organizacij in invalidov) soglasje glede opredelitve problemov znotraj področja dostopnosti do grajenega okolja kot tudi ukrepov, ki bi jih bilo treba sprejeti za izboljšanje položaja. Kot ključen problem se niso pokazali pomanjkljiva zakonodaja ali slabo napisani strateški dokumenti, ki ne bi dobro urejali tega področja, ampak predvsem faza implementacije zakonodaje, kjer raziskovalci kot glavno oviro izpostavljajo pomanjkanje finančnih sredstev in pomanjkljiv oziroma preblag nadzor pri njenem kršenju. Za izboljšanje položaja na področju zagotavljanja dostopnosti bi bilo torej treba okrepiti delovanje države pri vzpostavitvi trajnih mehanizmov nadzora izvajanja zakonodaje in povečati sredstva oziroma zagotoviti trajen in stabilen vir financiranja zagotavljanja dostopnosti (vsi ukrepi).

Urbanistični inštitut Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: UIRS) in IRSSV sta končala raziskavo z naslovom *Ukrepi za uresničevanje pravic invalidov do dostopa brez ovir: inventarizacija obstoječih ovir v grajenem okolju in v objektih v javni rabi po Sloveniji* (Sendi, Bizjak, Kerbler, Tominc, Goršič, Nikšič, Mujkić, Kobal Tomc, Boljka, Nagode, Smolej, Kovač, Marčič, Narat, 2011). Gre za zaključno poročilo večletnega projekta Urbanističnega inštituta RS in IRSSV-ja, ki sta ga podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost in MDDSZ. Kot glavna dosežka raziskave avtorji izpostavljajo: oblikovanje spletnega vodiča za invalide in vzpostavitev učinkovitega sistema nadzora. Raziskovalci so poleg tega razvili sistem za ocenjevanje dostopnosti objektov v javni rabi, ki bo državnim organom omogočil, da bodo hitro in učinkovito ugotovili obstoj ovir za dostop invalidov in da bodo hitro ukrepali, če bodo opazili takšne ovire. Na ta način naj bi bil dosežen ključni cilj raziskave, ki naj bi nosilcem odločanja pripravila ustrezne metodologije in orodja za učinkovitejše reševanje problemov dostopa brez ovir za invalide (ukrepi 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.10, 3.12, 3.13, 3.14, 3.15, 3.16, 3.19).

Leta 2011 so na MIZKŠ-ju (MK) ponovno začeli pripravljati analize dostopnosti javne kulturne infrastrukture za invalide. Prva med njimi je bila *Analiza dostopnosti slovenskih splošnih knjižnic za invalide*, v zvezi s katero so bili do konca leta 2011 že pripravljene osnutki gradiv (metodologija, vprašalnik in navodila za izpolnjevanje vprašalnika), ki so bili posredovani v usklajevanje pristojnima svetovalcema za knjižnično dejavnost na MIZKŠ-ju (MK) ter Združenju splošnih knjižnic. Analiza bo dokončana leta 2012 (ukrepi 3.1, 3.8 in 3.11).

3.5. Dogodki

UIRS in IRSSV sta 22. novembra 2011 priredila javno predstavitev rezultatov raziskovalnega projekta *Ukrepi za uresničevanje pravic invalidov do dostopa brez ovir: inventarizacija obstoječih ovir v grajenem okolju in v objektih v javni rabi po Sloveniji*.

MIZKŠ (MK) poroča, da:

- so bili leta 2011 na področju *arhivske dejavnosti* sklicani usklajevalni interni sestanki na temo dostopnosti invalidov do javnih ustanov, na katerih so bile načrtovane dejavnosti za reševanje problematike dostopnosti objektov, ki so v upravljanju Arhiva Republike Slovenije.
- Na področju *muzejske dejavnosti* je izšla nova publikacija z naslovom »*Muzeji, javnost, dostopnost*«, ki jo je izdal UIRS konec leta 2011 in ki sta jo pripravili dr. Vlasta Vodeb in mag. Rajka Bračun Sova. V njej sta avtorici predstavili teoretična spoznanja na področju muzejske dejavnosti, opisali načine dela s posameznimi skupinami obiskovalcev (to sta prikazali tudi s praktičnimi primeri iz Slovenije in tujine), nadalje sta pozornost namenili spletni strani muzeja in novim informacijsko-komunikacijskim tehnologijam, na koncu pa sta navedli še nekaj napotkov za pripravo akcijskega načrta dostopnosti muzeja. Pokrajinski muzej Celje pa je leta 2011 za slepe in slabovidne pripravil razstavo z naslovom »*Od gotike do historizma po korakih*«, v okviru katere je za vsako umetnostnozgodovinsko obdobje pripravil po en predmet, ki so ga obiskovalci lahko otipali.
- Na področju *knjižnične dejavnosti* je Lavričeva knjižnica v Ajdovščini leta 2011 začela z dvoletnim projektom nakupa novega bibliobusa. *Osrednja knjižnica Kranj* pa je junija 2011 odprla novo zgradbo, ki je dostopna tudi invalidom. V zadnjih dveh letih so v Sloveniji obnovili tudi knjižnice v občinah Rimske Toplice, Podvelka, Makole, Tinje, Polzela, Prebold ter krajevno knjižnico v Zadvoru v Ljubljani (ukrepi 3.1, 3.8 in 3.11). Zagotavljanje fizične dostopnosti prostorov pristojne službe na MIZKŠ-ju (MK) gibalno in senzorno oviranim osebam predstavlja dobro prakso na področju uresničevanja 9. in 30. člena Konvencije o pravicah invalidov ter 9. in 15. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov.
- Skrbelo je za *dostopnost do grajenega okolja za invalide*, še zlasti za gibalno in senzorno ovirane osebe. Osebam na invalidskih vozičkih je zagotovilo polno dostopnost do vseh prostorov na Metelkovi 4 v Ljubljani. Dostop do vhoda v zgradbo jim omogoča klančina, dvigalo in široki hodniki pa jim omogočajo dostop do pisarniških prostorov. Pisarno, v kateri se nahaja pristojni svetovalec za invalidsko problematiko, je uredilo tako, da je obiskovalcem na invalidskem vozičku zagotovljen dostop do pisalne mize svetovalca.

MZIP (MZP) poroča, da je leta 2011 Pomorska inšpekcija Uprave RS za pomorstvo opravila inšpekcijski nadzor z vidika varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo nad tremi slovenskimi potniškimi ladjami, in sicer: Portorož, Burja in Laho. Vse tri ladje v okviru svojih tehničnih zmogljivosti ustrezajo kriterijem prevoza oseb z zmanjšano mobilnostjo.

MZIP (MZP) je pripravilo okrogle mize »Kako obuditi JPP« – te potekajo v zadnjem letu in zajemajo vsa področja države, kjer je govor, sicer v zelo majhni meri, o invalidih.

3.6. Kvantitativni podatki

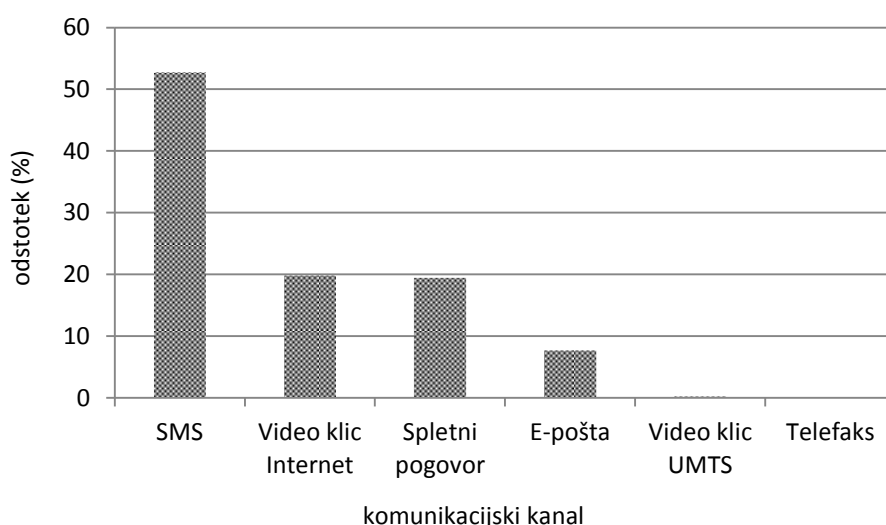
V okviru *Javnega razpisa za senzorno ovirane* je bilo za zagotavljanje dostopa senzorno oviranim osebam do ustrezno prilagojenih knjig, časopisov, video prispevkov in spletnih strani leta 2011 namenjenih skupno 200.000,00 EUR (ukrepa 3.8 in 3.11).

MDDSZ je na pobudo Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ZDGNS) pristopilo k izvedbi projekta *Klicni center za osebe z okvaro sluha*, katerega namen je gluhim osebam omogočiti komuniciranje in pridobivanje informacij v njim prilagojeni tehniki s področja državnih organov, organov lokalne samouprave, izvajalcev javnih pooblastil in izvajalcev javnih služb ter storitev javnega značaja in storitev Halo uprave. Klicni center je na voljo gluhim osebam 24 ur na dan vse dni v letu, kar je velik prispevek k dvigu kakovosti življenja gluhih in naglušnih oseb. Storitve opravljajo tolmači slovenskega znakovnega jezika. Leta 2011 je bilo vseh registriranih uporabnikov 363. Vseh zahtevkov pa je bilo 3.895 (11 % manj kot leta 2010).

Preglednica 4: Število zahtevkov v obdobju po kanalih sprejema (vir: Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik)

	2010	2011
SMS	2.068	2.054
Video klic – internet	1.396	772
Spletni pogovor	560	759
E-pošta	282	301
Video klic – UMTS	53	9
Telefaks	0	0
Skupaj	4.359	3.895

Za vzpostavitev stika s klicnim centrom so uporabniki leta 2011 v približno enakem številu kot leta 2010 uporabljali sporočila SMS po telefonu. Leta 2011 je bilo za slabih 45 % manj zahtevkov za vzpostavitev stika s klicnim centrom z uporabo video klicev preko interneta kot leta 2010, za 83 % pa se je znižalo tudi uporaba video klica preko UMTS-a. Uporaba e-pošte za vzpostavitev stika s klicnim centrom se je povečala za slabih 7 %, uporaba spletnega pogovora pa za dobrih 35 %.

Graf 3: Odstotek klicev po posameznih »kanalih« v letu 2011

Glede na razpoložljive tehnične rešitve in zahteve uporabnikov po pridobivanju in sporočanju informacij v njim prilagojenih tehnikah, ki omogočajo tudi uporabo znakovnega jezika, so se gluhi leta 2011 v več kot polovici primerov posluževali možnosti uporabe sporočil SMS za vzpostavitev stika s klicnim centrom. Sledili sta uporaba video klicev in spletnega pogovora. Niti enkrat pa se gluhi niso poslužili možnosti uporabe telefaksa.

Preglednica 5: Število zahtevkov glede na tematiko

	2010	2011
Javna uprava	1048	660
Zdravstvo	860	1.015
Socialno varstvo	270	376
Zaposlovanje	196	80
Šolstvo	192	154
Kultura	388	90
MDDSZ	101	28
ZPIZ	19	19
Sodstvo	28	27
Policija	29	25
ZDGNS	14	21
Visoko šolstvo	5	20

Legenda: ZPIZ – Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

Leta 2011 se je v primerjavi z letom 2010 najbolj povečalo število zahtevkov za področje visokega šolstva (za 300 %), sledi število zahtevkov za ZDGNS, ki se je povečalo za 50 %. V okviru področja socialnega varstva so zabeležili porast zahtevkov za dobrih 39 %. Število zahtevkov se je v največji meri zmanjšalo na področju kulture (za približno 77 %), sledi število klicev na MDDSZ, ki se je zmanjšalo za dobrih 72 %. Več kot 50-odstotni upad števila zahtevkov pa beležijo tudi na področju zaposlovanja.

3.7. Težave, opozorila, komentarji in predlogi

MIZKŠ (MK) v okviru ukrepov 3.1, 3.7, 3.8 in 3.11 opozarja, da:

- so leta 2011 na področju *arhivske dejavnosti* gibalno in senzorno oviranim osebam predstavljale največji problem nedostopne zgradbe arhivov in njihovi prostori, pa tudi problemi v zvezi z zagotavljanjem dostopnosti informacij o arhivskem gradivu in pripomočkih za iskanje arhivskega gradiva za senzorno ovirane osebe. Zaradi spomeniške zaščite zgradb, v katerih se nahajajo slovenski arhivi, in zaradi slabih in neustreznih pogojev hranjenja arhivskega gradiva bi bilo treba razmisliti o postavitvi novih, namensko grajenih zgradb. V prihodnje bo treba tudi povečati obseg informacij o arhivih in arhivskem gradivu na spletu ter število spletnih storitev in senzorno oviranim osebam zagotoviti ustrezen dostop do pripomočkov za iskanje po arhivskem gradivu.
- Na področju *muzejske dejavnosti* je treba še zlasti opozoriti na nižanje razpoložljivih proračunskih sredstev za izvajanje nalog javne službe v zadnjih letih. Primanjkuje predvsem sredstev za investicijsko vzdrževanje muzejskih zgradb in za nakupe nujne opreme. Drugi problem predstavlja zagotavljanje fizične dostopnosti muzejskih zgradb za gibalno in senzorno ovirane osebe, saj se večina muzejev nahaja v spomeniško zaščitenih zgradbah, na katerih so vsi posegi zelo dragi. Problem pa predstavlja tudi pomanjkanje ustreznih parkirnih prostorov za invalide pred državnimi muzeji. V prihodnje je torej treba še izboljšati fizično dostopnost muzejev za invalide.
- Na področju *knjižnične dejavnosti* je treba nujno povečati vlaganja za zagotavljanje večje fizične dostopnosti knjižnic za invalide.
- Največja težava na področju intermedijske umetnosti je, da razpoložljiva sredstva pri javnih projektih razpisih ne omogočajo vlaganj v infrastrukturne prostorske izboljšave.
- Na področju *uprizoritvene umetnosti* (gledališča) še vedno predstavljata največji problem zagotavljanje fizične dostopnosti gledaliških zgradb in njihovih prostorov za invalide in pomanjkanje ustrezne opreme prostorov. Potrebna so dodatna finančna sredstva za prestrukturiranje zmogljivosti javnih zavodov, da se na ta način zagotovi ustrezna tehnična infrastruktura. Za investicijsko vzdrževanje državnih in občinskih gledališč ni bilo v letih 2010 in 2011 namenjenih nobenih finančnih sredstev, zelo malo pa jih je bilo namenjenih za nakup ustrezne opreme. V *SNG-ju Drama Ljubljana* so za invalide na vozičkih še vedno nedostopni gledališka blagajna in toaletni prostori, ki se nahajajo v kleti zgradbe. V *SNG-ju Maribor* še vedno ni zagotovljena ustrezna tehnična infrastruktura objekta. Zato bo treba v prihodnje nameniti več sredstev za zagotavljanje fizične dostopnosti ter za ustrezno tehnološko in komunikacijsko prilagoditev slovenskih gledališč invalidom. V *SNG-ju Drama Ljubljana* bi z montažo zvonca pred vhodom do gledališke blagajne omogočili osebnno najavo invalidov na vozičkih. Z zagotovitvijo dodatnih finančnih sredstev bi lahko občasno gledališke predstave prevajali v slovenski znakovni jezik in bi bile tako prilagojene tudi gluhim obiskovalcem gledališča. Z namestitvijo indukcijskih zank pa bi lahko naglušnim obiskovalcem olajšali spremljanje gledaliških predstav.
- V *INDOK centru Direktorata za kulturno dediščino* predlagajo, da se pri projektih digitalizacije slovenske kulturne dediščine in pri predstavitvah digitalne kulturne dediščine na spletu vključuje standarde in tehnične možnosti, ki omogočajo dostop tudi senzorno oviranim uporabnikom.

Prednostne naloge v okviru 3. cilja

Med prednostnimi nalogami na področju dostopnosti velja vsekakor izpostaviti začetek dejanskega izvajanja ZIMI-ja. Z zagotovitvijo tehničnih pripomočkov za invalide s senzornimi okvarami in prilagoditvijo vozil za gibalno ovirane invalide se bo pomembno prispevalo k večji dostopnosti prevoza, informacij in komunikacij. Nadalje je ena izmed prednostnih nalog zagotavljanje e-dostopnosti. Pomembno pa bo tudi sodelovanje Slovenije pri pripravi predpisa, ki bo na ravni EU-ja zagotavljal dostopnost blaga in storitev.

4. CILJ: na podlagi enakih možnosti in brez diskriminacije zagotavljati vključujoč izobraževalni sistem na vseh ravneh in vseživljenjsko učenje

Ukrepi:

- 4.1 zagotavljanje enakih možnosti pri vpisu v vse izobraževalne programe;
- 4.2 zagotavljanje možnosti, da se osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju vključujejo v vse ravni Posebnega programa vzgoje in izobraževanja (tudi na ravni usposabljanja za življenje in delo);
- 4.3 zagotavljanje ustreznega izvajanja, dokončanja in razvijanja sprejetih programov vzgoje, izobraževanja in usposabljanja, od predšolskega, osnovnošolskega do poklicnega/srednješolskega obdobja. Posebno pozornost pri tem je treba namenjati programom zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami;
- 4.4 spodbujanje večjega vključevanja invalidov v redne oblike vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.5 zagotavljanje primernih prostorskih in tehničnih pogojev za uresničevanje in izvajanje programov vzgoje, izobraževanja in usposabljanja, vključno z zagotavljanjem prilagojenega prevoza;
- 4.6 zagotavljanje ustreznega števila strokovnjakov in širitev temeljnih znanj v izobraževalne programe vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev;
- 4.7 zagotavljanje učbenikov in učil v obliki, ki je primerna glede na vrsto invalidnosti, vključno z zagotavljanjem učbenikov za otroke, vključene v program z nižjim izobrazbenim standardom;
- 4.8 zagotavljanje ustrezne opreme za individualno uporabo za izobraževanje;
- 4.9 zagotavljanje pravice do dodatne komunikacijske opreme, ki je nujno potrebna zaradi funkcionalne oviranosti;
- 4.10 zagotavljanje podpore v obliki osebne pomoči, spremljanja in svetovanja za študente invalide;
- 4.11 zagotavljanje praktičnega usposabljanja, pripravništva in prakse v okviru srednješolskega in univerzitetnega izobraževanja pri delodajalcih s programskimi spodbudami;
- 4.12 zagotavljanje fizične pomoči vsem učencem, ki tako pomoč potrebujejo, tudi funkcionalno oviranim (zdaj je pomoč vezana le na gibalno oviranost);
- 4.13 zagotavljanje sistema štipendiranja, ki bo invalide spodbujal k doseganju višje izobrazbe;
- 4.14 zagotavljanje primernih nastanitvenih zmogljivosti za bivanje študentov invalidov;
- 4.15 spodbujanje opravljanja prakse študentov in dijakov invalidov v organih državne uprave;
- 4.16 razvijanje in podpiranje vseživljenjskega učenja odraslih invalidov, brezposelnih in zaposlenih;
- 4.17 spodbujanje učenja znakovnega jezika kot drugega jezika;
- 4.18 spodbujanje dvojezičnega izobraževanja gluhih.

Nosilci:

Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje, Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, izobraževalne ustanove, invalidske organizacije.

Poročevalci:

Ministrstvo za šolstvo in šport (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MŠŠ)), Ministrstvo za kulturo (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MK)), Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MVZT)), Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v RS (v nadaljnjem besedilu: SOUS).

4.1. Sprejeta zakonodaja

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami⁸ prinaša sledeče novosti, ki bodo stopile v veljavo 1. 9. 2012 (ukrepi: 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.7, 4.8, 4.9, 4.10, 4.12):

- izjemoma izobraževanje polnoletnih oseb nad 21. letom starosti do vključno 26. leta, ki se neprekinjeno izobražujejo v prilagojenih programih poklicnega in strokovnega izobraževanja z enakovrednim izobrazbenim standardom ter posebnega rehabilitacijskega programa (1. člen);
- dodana je skupina otrok z avtističnimi motnjami (2. člen);
- k ciljem in načelom je dodano: vertikalna prehodnost programov in cilj največje koristi otroka (4. člen);
- k vrstam dodatne strokovne pomoči je dodana svetovalna storitev. V okviru dodatne strokovne pomoči, ki jo je lahko največ 5 ur tedensko, mora biti vsaj ena svetovalna storitev (8. člen);
- predšolskim otrokom je lahko dodeljena svetovalna storitev kot dodatna strokovna pomoč, pred postopkom usmerjanja (9. člen);
- predšolsko vzgojo po prilagojenih programih za predšolske otroke lahko po sedanjem zakonu izvajajo tudi socialnovarstveni zavodi (18. člen);
- zakon opredeljuje zavode, ki lahko izvajajo strokovne naloge (20. člen);
- z odločbo o usmeritvi se lahko gluhi in naglušni otrokom, ki se sporazumevajo v slovenskem znakovnem jeziku in so usmerjeni v vzgojno-izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, prizna pravica do tolmača slovenskega znakovnega jezika, kar se zapiše tudi v odločbo o usmeritvi (30. člen, 36. člen);
- uradna oseba, ki vodi postopek, mora izdati odločbo v roku 30 delovnih dni od prejema strokovnega mnenja (30. člen);
- zakon omogoča tudi začasno usmeritev otroka s posebnimi potrebami. Začasna usmeritev se lahko izvaja na predlog vlagatelja ali po uradni dolžnosti. Izvaja se takrat, kadar je to v korist otroka in je odločitev nujna (35. člen).

Izdaja Bele knjige o vzgoji in izobraževanju (MŠŠ, marec 2011). Poglavlje: Razvoj vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji (ukrepi: 4.1, 4.2, 4.3, 4.4):

- avtorji predlagajo sistemsko urejeno zgodnjo obravnavo najmlajših otrok s posebnimi potrebami, ki zahteva celovit, meddisciplinarni in medresorski pristop;
- za izboljšanje inkluzivnih procesov je treba oblikovati mrežo šol in vrtcev, kjer bodo šole in vrtci ustrezno opremljeni, prilagojeni in bodo imeli ustrezen kader (referenčni vrtci in šole);
- strokovnjaki predlagajo, da se otroke do treh let starosti ne poimenuje otroci s posebnimi potrebami, temveč *otroci s pomembnim odstopanjem od značilnega razvoja*;
- otroke, stare 3–6 let, bi prepoznavali kot: otroke s slepoto in slabovidnostjo, otroke z gluhoto in naglušnostjo, otroke z gibalno oviranostjo, otroke z dolgotrajno boleznijo, otroke z motnjami v duševnem razvoju in otroke z avtističnimi motnjami (vsak je najprej otrok ...);
- na ravni osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja so predlagane skupine: otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci s slepoto in slabovidnostjo, otroci z gluhoto in naglušnostjo, otroci z gibalno oviranostjo, otroci z dolgotrajno boleznijo, otroci z motnjami v duševnem razvoju, otroci z avtističnimi motnjami in otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami;
- oblikovanje strokovnih centrov v okviru mreže pomoči za otroke s posebnimi potrebami v inkluziji;
- oblikovanje podpornih centrov v okviru vrtcev in šol, ki imajo dobro razvito mrežo za nudenje dodatne pomoči otrokom;
- v šolah in vrtcih je treba okrepiti svetovalno službo, predvsem v smeri vzpostavljanja ustreznih pogojev za izvajanje pomoči;
- v večji meri je treba zagotoviti dodatno strokovno pomoč tudi za otroke z več motnjami v prilagojenih programih vrtcev in šol in v posebnem programu vzgoje in izobraževanja;
- otroci s slepoto in gluhoto naj bi imeli pravico do učenja potrebnih veščin že pred vstopom v vrtec, torej doma in v okolju izven vrtca;
- v postopku usmerjanja naj bi v komisiji za usmerjanje obvezno sodeloval tudi predstavnik šole ali vrtca, kamor se otrok vključuje;
- izmenjavo dokumentacije med resorji (MZ, MIZKŠ (MŠŠ)) je treba sistemsko urediti. Postopek naj bi bil zaključen v dveh mesecih;
- v programih z NIS-om je predlagan enak način ocenjevanja (opisni in številčni), kot to velja za programe z EIS-om, upošteva se standarde, ki jih določa program;

⁸Ur. l. RS, št. 58/2011

- obvezno je treba spremljati prilagojeno vedenje otroka v okviru individualiziranega programa;
- preizkusi znanja (proces poučevanja, NPZ, matura) morajo obsegati preverjanje in ocenjevanje znanja, ki ga učenci izkazujejo samostojno;
- na nacionalni ravni je treba pripraviti izhodišča za izdelavo individualiziranega programa;
- pristojno ministrstvo in druge institucije ter zavodi morajo ustvarjati pogoje za prehajanje med posameznimi programi različnih in enakih zahtevnosti.

Uredba o javnem financiranju visokošolskih zavodov in drugih zavodov,⁹ 19. člen (Razvojni stebel financiranja), zadnji odstavek, daje podlago za financiranje ustvarjanja pogojev za povečanje vključenosti študentov s posebnimi potrebami.

Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020¹⁰ v poglavju o socialni razsežnosti poudarja prilagoditev študijskih pogojev študentom s posebnimi potrebami.

4.2. Zakonodaja v pripravi

V pripravi so bili sledeči podzakonski akti:

Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za otroke s posebnimi potrebami;

- Pravilnik o usmerjanju v javno veljavne programe za otroke s posebnimi potrebami;
- Pravilnik o osnovnošolskem izobraževanju učencev s posebnimi potrebami na domu;
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami.

V pripravi je tudi sporazum med resornimi ministrstvi o usklajevanju dejavnosti in dela v predvidenih postopkih pri obravnavi otrok, mladoletnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Leta 2011 je bil pripravljen predlog novega *Nacionalnega programa za kulturo 2012–2015*, v katerem je tudi poglavje z naslovom »Človekove pravice in varovanje kulturnih raznolikosti«. V okviru omenjenega poglavja se na 4. cilj Akcijskega programa za invalide 2007–2013 nanaša 12. cilj, ki se glasi »Omogočiti zaposlovanje in izobraževanje invalidov na vseh področjih kulture, omogočiti tudi študij na umetniških akademijah za pridobitev primerne izobrazbe in za enakopravno sodelovanje v kulturnem življenju.«, ki vsebuje ukrep 1, ki se glasi: »Omogočiti zaposlovanje in izobraževanje invalidov na način, ki upošteva potrebo po preseganju oviranosti pri invalidih z namenom, da se jim omogočijo enake možnosti za sodelovanje v kulturnem življenju.« (ukrepi 4.1, 4.4 in 4.16).

4.3. Programi

MIZKŠ (MK) poroča o sledečih dejavnostih:

- Direktorat za kulturni razvoj in mednarodne zadeve je tudi leta 2011 izvajal sistematično in načrtno promocijo kulturno-vzgojnih projektov ter programov in projektov v širši družbi, še zlasti pa v vzgoji in izobraževanju.
- Na področju knjižnične dejavnosti številne slovenske splošne knjižnice izvajajo posebne bibliopedagoške projekte za mlade z motnjami branja in bibliopedagoške programe za otroke z motnjo v duševnem razvoju. V *Knjižnici Mirana Jarca v Novem mestu* so bile leta 2011 zaposlene 3 knjižničarke z opravljenim osnovnim tečajem slovenskega znakovnega jezika, poleg tega pa so v sodelovanju z Društvom gluhih in naglušnih Dolenjske in Bele Krajine ter Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije pripravili več prireditev, v okviru katerih so poskrbeli za tolmačenje v slovenski znakovni jezik, obenem pa so prostor, kjer so izvajali prireditve, opremili z indukcijsko zanko (ukrepi 4.16, 4.17 in 4.18).

Sistem tutorstva za študente invalide je na fakultetah leta 2011 dosegal zelo dobre rezultate (ukrep 4.10).

Kot vodja konzorcija je SOUS leta 2011 izvajala na javnem razpisu resornega ministrstva za šolstvo tri izbrane projekte. Od tega je dva projekta zaključila, in sicer:

- *Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje*, ki je vključeval štiri izvedene programe profesionalnega

⁹ Ur. l. RS, št. 7/2011

¹⁰ Ur. l. RS, št. 47/2011

usposabljanja strokovnih delavcev. Usposabljanje v obsegu 56 ur je po treh letih skupaj zaključilo 2.138 udeležencev iz vrst strokovnih delavcev, ki delajo z osebami s posebnimi potrebami, učiteljev, vzgojiteljev, svetovalnih delavcev ter vodstvenih delavcev rednih osnovnih in srednjih šol ter vrtcev. Pri izvedbi projekta je sodelovalo 5 projektnih partnerjev.

- *Šola enakih možnosti – vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje*, ki je vključeval 21 podprojektov. Pri izvedbi projekta je sodelovalo 16 projektnih partnerjev. Skupaj je bilo v izvedene podprojekte dejavno vključenih preko 1.450 udeleženk in udeležencev, od tega 350 strokovnih delavk in delavcev in preko 1.100 otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami iz cele Slovenije. V projektu je dejavno sodelovalo tudi preko 230 zunanjih partnerjev – invalidske organizacije, starševske organizacije, druge nevladne organizacije. Nekatere dejavnosti in podprojekti so bili tudi izredno dobro medijsko podprti. Posebej je treba izpostaviti festival »Igraj se z mano«, ki je v tem obdobju prerasel v mednarodnega, in mednarodno festivalsko leto. Festival je v teh letih skupaj obiskalo kar 50.000 ljudi.

Sofinanciranje projektov je bilo zagotovljeno iz sredstev Evropskega socialnega sklada (v nadaljnjem besedilu: ESS).

4.4. Raziskovalna dejavnost

MIZKŠ (MŠŠ) je poročalo o sledečih raziskovalnih dejavnostih:

- skupaj z Zavodom za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani in Zavodom RS za šolstvo je pripravilo vmesno poročilo o uvajanju poskusa: »*Delovanje Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana kot Center za zagotavljanje pomoči na področju inkluzivnega izobraževanja slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov*« (prvo leto spremljave 2010/11). Poročilo so obravnavale vse pristojne komisije MŠŠ-ja in Strokovni svet za splošno izobraževanje.
- V teku je projekt: *Individualizacija in personalizacija pouka s pomočjo IT-ja*. Namenjen je tudi dolgotrajno bolnim otrokom in učencem z lažjo motnjo v duševnem razvoju.
- V okviru ESS-ja je potekal projekt Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami – druge priložnosti.
- V okviru Evropske agencije za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb so potekali sledeči projekti (v vseh so sodelovali slovenski predstavniki):
 - *Vodenje evidenc in statistik za načrtovanje zakonodaje* (sodelovanje Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), Eurostata in Agencije (Alenka Kovšca, Breda Ložar – Statistični urad RS).
 - *Izobraževanje učiteljev za inkluzijo* (dr. Damjana Kogovšek – Pedagoška fakulteta Ljubljana), projekt še poteka. Pripravlja se več tematskih publikacij za prakso. Vzpodbujanje dostopnih informacij za vseživljenjsko učenje (dr. Bogdan Dugonik, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko Maribor, Irena Lavrič, MDDSZ).
 - *Poklicno izobraževanje* – izmenjava izkušenj in oblikovanje dobre prakse, s poudarkom na protokolu prehajanja med izobraževanjem – zaposlovanjem (Bernarda Kokalj, Zavod gluhih in naglušnih Ljubljana, Fani Al'Mansour – Srednja poklicna in strokovna šola Bežigrad). Marca 2012 je načrtovan študijski obisk strokovnjakov v Sloveniji, ki bodo opravili evalvacijo.
 - *Študenti s posebnimi potrebami* – projekt je potekal v sodelovanju z Organizacijo združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (Unesco) in še ni zaključen. Dokončna verzija bo izdelana leta 2012. Spletna aplikacija študentom posreduje informacijo o prilagojenih možnostih za bivanje in študij v posamezni državi. Iz Slovenije je kot izvedenka sodelovala Alenka Bera.
 - Vsi dokumenti so dosegljivi na spletni strani Agencije, v rubriki Projekti.
- Pripravljena so bila gradiva kot pomoč praksi (vsa gradiva je pripravil Zavod RS za šolstvo):
 - Priporočila za delo z dijaki v poklicnem strokovnem in srednjem šolstvu in gimnazijah,
 - Priporočila za delo z učenci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami,
 - Priporočila za učence s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
 - Pomoč otrokom, učencem in dijakom z avtističnimi motnjami.
- V okviru Agencije so bila pripravljena sledeča gradiva, ki so dostopna tudi v slovenskem jeziku (v omejenem številu na MZIKŠ-ju in na spletni strani Agencije):
 - *Zgodnja obravnava v otroštvu* – skrajšana oblika za oblikovalce politik,
 - *Načrtovanje izvajanja politike inkluzivnega izobraževanja* – skrajšana oblika za oblikovalce politik,
 - *Izobraževanje učiteljev za inkluzijo v Evropi*,
 - *Zagotavljanje inkluzivnega izobraževanja (okvir in razvoj indikatorjev)*,

- o ena številka časopisa EURO NEWS.

4.5. Dogodki

MIZKŠ (MŠŠ, MK) poroča o sledečih dogodkih, ki so potekali leta 2011:

- 3. kongres logopedov Slovenije, tema: *Zgodnje odkrivanje in obravnava oseb z govorno-jezikovnimi motnjami*, od 10. do 12. novembra 2011 (Zbornik referatov).
- Zaključna konferenca ESS-ja za projekt *Učne težave v osnovni šoli*, avgusta 2011 (nosilec projekta: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta). Predstavljene so bile štiri znanstvene monografije, ki vsebujejo diagnosticiranje in metode poučevanja učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (ukrepa 4.4, 4.6).
- Zaključna konferenca projekta ESS-ja, novembra 2011: *Kulturna vzgoja in bralna pismenost*. Projekt predstavlja standardizirano testno gradivo za ugotavljanje otrokovih odklonov na govorno-jezikovnem področju pred in po vstopu v šolo in njegove bralne in pisne sposobnosti.
- Zaključna konferenca ESS-ja za projekt *Šola enakih možnosti*, junija 2011. V okviru projekta je potekal že tretji festival *Igraj se z mano*, na katerem je skupno sodelovalo 120.000 otrok in državljanov iz cele države. Pokrovitelj dogodka je bil minister, dr. Igor Lukšič. Festival ima pomembno vlogo pri osveščanju širše javnosti o drugačnosti (ukrepa 4.4, 4.6).
- Letna konferenca Društva defektologov Slovenije – »Ovire v inkluzivnem izobraževanju«, marca 2011 (ukrep 4.1).
- Odmevnejši dogodek je bila udeležba slovenskih dijakov z in brez posebnih potreb v Evropskem parlamentu pod geslom *Glas mladih*, od 5. do 7. 11. 2011. Našo državo so predstavljali dijaki iz Srednješolskega centra Slovenj Gradec. Srečanja se je udeležilo 250 dijakov iz 31 držav. Osrednje teme srečanja so bile: Kaj je inkluzivno izobraževanje? Kako vključevanje dijakov s posebnimi potrebami vpliva na izobraževanje na tvoji šoli? Kakšne so koristi in možnosti tega izobraževanja sedaj in v prihodnje? Več informacij je na voljo na www.european-agency.org. Slovenski dijaki so izdelali tudi izviren poster. Vsa dela so bila razstavljena v Evropskem parlamentu.
- V upravnem odboru Evropske agencije za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb je bila za obdobje treh let imenovana predstavnica Slovenije, dr. Bojana Globačnik.
- Med dogodki s področja kulturne vzgoje je treba posebej omeniti *Kulturni bazar*. Gre za vsakoletno prireditev, na kateri več kot 200 kulturnih ustanov in samostojnih ustvarjalcev iz vse Slovenije predstavi svojo kulturnovzgojno ponudbo za otroke in mladino. Dogodek je v prvi vrsti namenjen strokovnemu usposabljanju strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju ter kulturi, v popoldanskem času pa je odprt tudi za širšo javnost. Na dogodku so leta 2011 sodelovali tudi delavci vzgojno-izobraževalnih zavodov, v katerih se izobražujejo invalidi. V povezavi z dogodkom je bil izdan *Katalog kulturno-umetnostne vzgoje*, v katerem je bila predstavljena ponudba kulturnih ustanov. Katalog so brezplačno prejeli vsi vzgojno-izobraževalni zavodi v Sloveniji.
- Med dogodki s področja muzejske dejavnosti pa je treba omeniti igrico za invalidne otroke z naslovom »*Sestavi okostja kita in mamuta*«, ki jo je pripravil Prirodoslovni muzej Slovenije (uresničevanje ukrepov 4.3 in 4.16).

SOUS je skupaj z Društvom specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije organiziral XIX. izobraževalne dni – dvodnevno srečanje strokovnih delavcev, ki se je odvijalo 24. in 25. marca 2011 v Portorožu. Tema izobraževalnih dni je bila »Premagovanje ovir«. Skupno izhodišče za razpravo je bilo, da imajo ovire v življenju ljudi zelo različne oblike. Srečujemo se s fizičnimi, psihičnimi, senzornimi, družbenimi, komunikacijskimi, pravnimi ovirami. V razpravi je bilo ugotovljeno, da je najlažje obvladovati fizične ovire, saj za njihovo preseganje prilagodimo okolje, pridobimo ustrezen pripomoček, zgradimo klančino. Predstavljene so bile usmeritve za preseganje različnih ovir za otroke, mladostnike in odrasle ter v vzgoji in izobraževanju, usposabljanju, delu in varstvu uporabnikov.

SOUS je skupaj z mednarodnim združenjem izvajalcev socialnih storitev (EASPD) organizirala četrti »Forum ponudnikov storitev za osebe s posebnimi potrebami in invalide«, ki se je odvijal 18. in 19. oktobra 2011 v Ljubljani. Tema srečanja je bila »Hočem sam! Vidiki neodvisnosti oseb s posebnimi potrebami«. Namen foruma je bil iskanje poti za ustvarjanje dejanskih možnosti za samostojnost in neodvisnost oseb s posebnimi potrebami ter uresničevanje – udeležanje Konvencije OZN o pravicah invalidov ter drugih evropskih dokumentov kot tudi slovenske zakonodaje. Forum je izpostavil tri temeljne vidike neodvisnosti oseb s posebnimi potrebami, ki so se prepletali skozi vse teme: izbira, denar in spolnost. Na srečanju so bili prisotni udeleženci iz organizacij ponudnikov storitev za osebe s

posebnimi potrebami in invalidi. Forum je bil pripravljen v sodelovanju z Zvezo Sonček in CUDV-jem Draga.

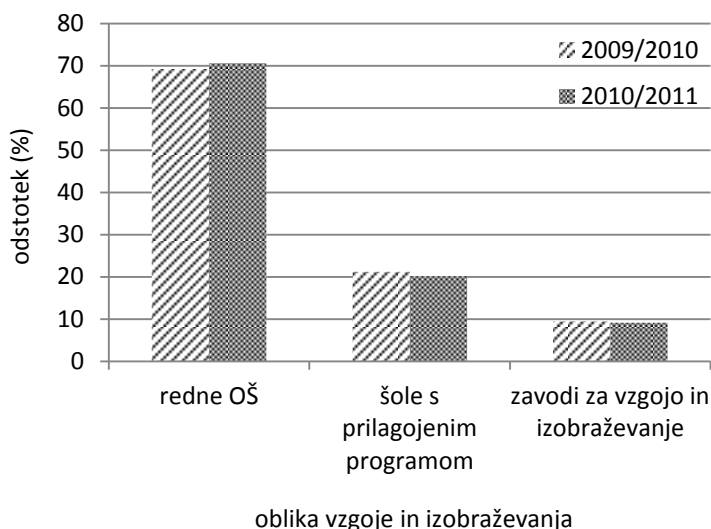
4.6. Kvantitativni podatki

V celotni generaciji šoloobveznih otrok je bilo v šolskem letu 2010/2011 6,86 % otrok s posebnimi potrebami (v šol. letu 2009/2010 6,45 %). Med temi jih je bilo 71 % vključenih v redne osnovne šole (v šol. letu 2009/2010 69 %), sledita vključenost v šole s prilagojenim programom (20 %, v šol. letu 2009/2010 21 %) in vključenost v zavode za vzgojo in izobraževanje (9 %, v šol. letu 2009/2010 10 %). V primerjavi s prejšnjim šolskim letom se torej v šolskem letu 2010/2011 kaže malo večji odstotek vključenosti učencev s posebnimi potrebami v redne osnovne šole in malo manjši odstotek vključenosti v šole s prilagojenim programom in zavode.

Preglednica 6: Število predšolskih in osnovnošolskih otrok s posebnimi potrebami v različnih oblikah vzgoje in izobraževanja v šolskem letu 2010/11

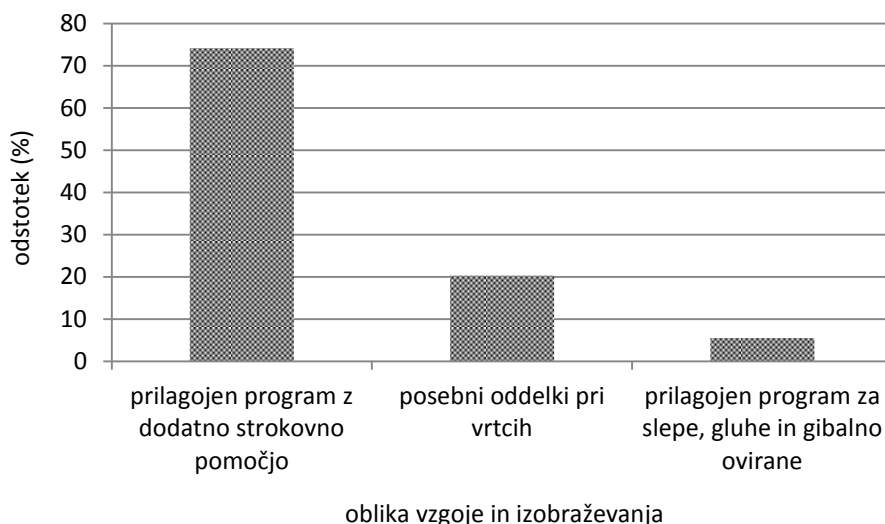
	Število učencev v šolskem letu 2010/2011
Celotna generacija šoloobveznih otrok	162.350
Učenci s posebnimi potrebami, vključeni v OŠ	7.862
Učenci, vključeni v šole s prilagojenim programom	2.244
Učenci, vključeni v zavode za vzgojo in izobraževanje	1.024
Predšolski otroci v prilagojenem programu z dodatno strokovno pomočjo	755
Predšolski otroci v posebnih oddelkih pri vrtcih (razvojni oddelki pri vrtcih)	207
Predšolski otroci v prilagojenem programu za slepe, gluhe in gibalno ovirane	56

Opomba: podatki se nanašajo na ukrepa 4.1 in 4.4.

Graf 4: Odstotek učencev s posebnimi potrebami, vključenih v različne oblike vzgoje in izobraževanja, primerjava šolskih let 2009/2010 in 2010/2011

V generaciji predšolskih otrok s posebnimi potrebami jih je bilo največ vključenih v prilagojen program z dodatno strokovno pomočjo (74 %), sledita vključenost v posebne oddelke pri vrtcih (20 %) in v prilagojen program za slepe, gluhe in gibalno ovirane (6 %).

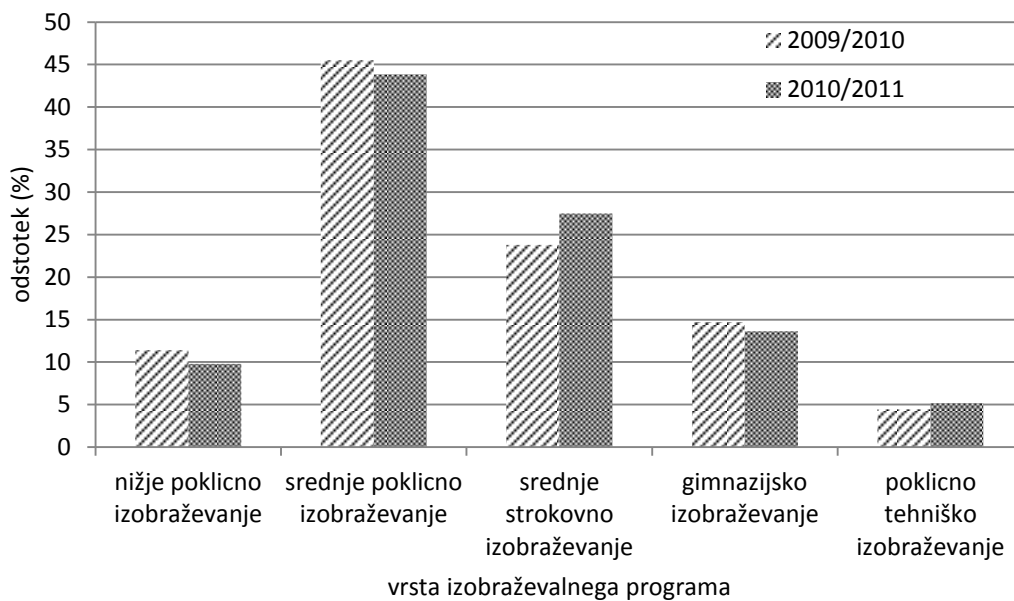
Graf 5: Odstotek predšolskih otrok s posebnimi potrebami, vključenih v različne oblike vzgoje in izobraževanja

V Preglednici 7 vidimo, da je bilo v šolskem letu 2010/2011 manj dijakov v nižjem poklicnem izobraževanju kot v šol. letu 2009/2010, kljub temu pa je delež dijakov s posebnimi potrebami glede na vse dijake v tej vrsti izobraževalnega programa narasel. Povečalo se je število dijakov s posebnimi potrebami in narasel je delež teh dijakov znotraj celotne populacije dijakov, ki obiskujejo programe srednjega strokovnega izobraževanja in poklicnega tehniškega izobraževanja.

Preglednica 7: Število dijakov (delež znotraj celotne populacije v programu) glede na izobraževalni program v šolskih letih 2009/10 in 2010/11

Vrsta izobraževalnega programa	2009/2010		2010/2011	
	Število dijakov s posebnimi potrebami	Delež znotraj celotne populacije (%)	Število dijakov s posebnimi potrebami	Delež znotraj celotne populacije (%)
nižje poklicno izobraževanje	306	28,8	272	31,1
srednje poklicno izobraževanje	1.220	9,9	1.218	10,2
srednje strokovno izobraževanje	638	2,1	763	2,5
gimnazijsko izobraževanje	395	1,2	379	1,2
poklicno tehniško izobraževanje	120	2,3	144	3,0
maturitetni tečaj	1	0,1	4	0,4
Skupaj	2.680	3,18	2.780	3,38

Največ dijakov s posebnimi potrebami je v šolskem letu 2010/2011 obiskovalo srednje poklicno izobraževanje (44 %), sledi srednje strokovno izobraževanje (27 %), najmanj pa poklicno tehniško izobraževanje (5 %).

Graf 6: Odstotek dijakov s posebnimi potrebami glede na vrsto izobraževalnega programa

Leta 2011 je MIZKŠ (MVZT) zagotovilo sredstva za pridobitev dodatnih zmogljivosti za bivalne prostore študentov invalidov v vrednosti 4,5 mio EUR, znotraj teh pa je na ta način pridobilo dva apartmaja za invalide.

4.7. Težave, opozorila, komentarji, predlogi

Področje dela otrok s posebnimi potrebami postaja vse bolj zahtevno in obširno in zahteva najboljše medresorsko sodelovanje, torej usklajeno delo resorjev šolstva, zdravstva in sociale. Ukrepi s posameznih področij naj bi bili bolj strokovno usklajeni. Glede na zaostrene gospodarske in ekonomske razmere bi bilo treba na tem področju določiti ključne prednostne naloge.

Ravno tako bi bilo treba na področju izobraževanja odraslih urediti status izobraževanja na področju kulture za odrasle invalide in zagotoviti pomoč mentorjev pri izobraževanju (ukrep 4.10).

Med prednostnimi nalogami je treba izpostaviti nadaljnje spodbujanje vključevanja invalidov v redne oblike vzgoje, izobraževanja in usposabljanja.

Prednostne naloge v okviru 4. cilja

Med ovire, o katerih se v poročilu piše vsako leto, spadajo tudi težave gluhih pri uveljavljanju pravice do tolmača v okviru visokega šolstva. MIZKŠ (MVZT) je zato marca 2011 vsem visokošolskim zavodom poslalo dopis, v katerem jih je seznanilo z zakonsko obvezo do zagotavljanja tolmača na osnovi izdelanega individualnega načrta. Pojasnilo je tudi, da sredstva za tolmače zagotavljajo visokošolski zavodi znotraj sredstev za študijsko dejavnost, kot določa Uredba o javnem financiranju visokošolskih zavodov in drugih zavodov.

5. CILJ: invalidom zagotavljati dostop do dela in zaposlitve brez diskriminacije v delovnem okolju, ki je invalidom odprto, vključujoče in dostopno

Ukrepi:

- 5.1 dosledno izvajanje Direktive Evropske unije 2000/78 o enaki obravnavi na vseh področjih zaposlovanja in dela, prilagoditev zakonodaje tej direktivi, dosledno izvajanje Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov ter podzakonskih aktov;
- 5.2 čimprejšnja vključitev brezposelnih invalidov v eno od dejavnih oblik obravnave, da se bo povečala zaposljivost in zviševala kakovost življenja;
- 5.3 izboljšanje razmerja med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev na območnih službah Zavoda za zaposlovanje;
- 5.4 zagotavljanje programov strokovnega izobraževanja za rehabilitacijske svetovalce, komisije Zavoda za zaposlovanje, strokovne delavce in izvedence Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, koncesionarje zaposlitvene rehabilitacije, izvajalce programov socialne vključenosti, zaposlitvene centre in invalidska podjetja;
- 5.5 spodbujanje in nudenje podpore vključevanju invalidnih žensk na trg dela;
- 5.6 dopolnjevanje mreže izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije in socialne vključenosti, da bo vključitev omogočena vsem invalidom, ne glede na kraj bivanja in vrsto ali stopnjo invalidnosti;
- 5.7 vzpostavljanje jasnih meril za obveznost vključevanja brezposelnih invalidov, ki prejemajo denarno nadomestilo ali denarno socialno pomoč, v delo oziroma zaposlitev ali programe usposabljanja, izobraževanja in zaposlovanja;
- 5.8 izboljšanje zaposljivosti invalidov s kombiniranjem zaposlitveno-izobraževalnih programov in začasnega zaposlovanja v okviru netržnih zaposlitvenih možnosti ter drugih možnosti subvencioniranega zaposlovanja;
- 5.9 vzpostavljanje sistema, ki bo omogočal prehod invalida iz statusa uživalca socialnih pravic v status iskalca zaposlitve ali zaposlene osebe ter obratno (omogočiti invalidom mirovanje pridobljenih pravic po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb ali Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju za čas njihove vključitve v delovno okolje s sklenjenim delovnim razmerjem ali zaposlitvijo na delovnem mestu);
- 5.10 razvijanje programov učnih delavnic in učnih podjetij;
- 5.11 uveljavljanje pravice do poklicne rehabilitacije tudi za invalide, ki so zaposleni za krajši delovni čas od polnega;
- 5.12 zvišanje nadomestil delovnim invalidom za čas poklicne rehabilitacije ter zagotavljanje nagrade drugim invalidom, kar bo pripomoglo k večji motiviranosti invalidov za uveljavljanje te pravice in dejavnejšemu reševanju njihovih zaposlitvenih ovir in težav;
- 5.13 odpravljanje ovir za kombinacijo delne zaposlitve in delne upokojitve tudi pri invalidih, ki ne morejo uveljavljati teh pravic po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (invalidi, ki nimajo statusa delovnega invalida);
- 5.14 spodbujanje zaposlovanja invalidov s težjo zaposlitveno oviranostjo na odprtem trgu dela, v zaposlitvenih centrih oziroma invalidskih podjetjih;
- 5.15 nadaljnje vzpostavljanje in operacionalizacija izvajanja podpornega zaposlovanja v praksi;
- 5.16 spodbujanje povečevanja kakovosti zaposlovanja in razvoja človeških virov v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih;
- 5.17 poenotenje strokovnih meril pri ocenjevanju invalidnosti, ki jih uporabljajo izvedenci na Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje;
- 5.18 vzpostavljanje programov izobraževanja, ozaveščanja in obveščanja za delodajalce;
- 5.19 spodbujanje inovativnih projektov in primerov dobre prakse za usposabljanje in zaposlovanje invalidov brez diskriminacije na podlagi spola;
- 5.20 spodbujanje usposabljanja in zaposlovanja invalidov v organih državne uprave;
- 5.21 ozaveščanje in preprečevanje šikaniranja na delovnem mestu zaradi invalidnosti;
- 5.22 zagotavljanje podpore delodajalcem pri razvijanju poklicne kariere zaposlenega invalida;
- 5.23 zagotavljanje podpore delodajalcem za zagotavljanje ustreznih tehničnih pripomočkov in prilagoditev delovnih mest za vse invalide.

Nosilci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo, Sklad za spodbujanje zaposlovanja invalidov, gospodarske zbornice, obrtne zbornice, reprezentativni sindikati, Socialna zbornica Slovenije, univerze, invalidske organizacije.

Poročevalci:

Ministrstvo za kulturo (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MK)), Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ), Zavod RS za zaposlovanje (v nadaljnjem besedilu: ZRSZ), Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v nadaljnjem besedilu: ZPIZ), Urad za enake možnosti (danes Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve; v nadaljnjem besedilu: MDDSZ (UEM)), Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – Soča (v nadaljnjem besedilu URI – Soča), Ministrstvo za javno upravo (danes Ministrstvo za pravosodje in javno upravo; v nadaljnjem besedilu: MPJU (MJU)).

5.1. Sprejeta zakonodaja

Leta 2011 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI-C).¹¹ Novela ZZRZI-ja je bila nujno potrebna zaradi uskladitve z Uredbo komisije (ES) št. 800/2008 z dne 6. avgusta 2008 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive s skupnim trgom z uporabo členov 87 in 88 Pogodbe (v nadaljnjem besedilu: Uredba o splošnih skupinskih izjemah), ki natančno predpisuje vrste državne pomoči, ki so je lahko deležni delodajalci, ki zaposlujejo invalide. Uredba o splošnih skupinskih izjemah ne predpisuje virov državnih pomoči, natančno pa predpisuje način njihove porabe. Glede na to, da je bilo treba ZZRZI nujno novelirati zaradi uskladitve z zakonodajo EU-ja, pa so se dopolnile tudi nekatere druge določbe, za katere se je tekom njihove uporabe in z evalviranjem pokazalo, da so bile potrebne manjše spremembe in dopolnitve. Druge ključne spremembe so: opredelitev nadzora nad porabo odstopljenih prispevkov z uvedbo obvezne revizije porabe odstopljenih prispevkov; razširitev razlogov za odvzem statusa invalidskega podjetja oziroma zaposlitvenega centra; natančnejša ureditev postopkov pri uveljavljanju finančnih spodbud delodajalcev; obvezno strokovno izobraževanje za strokovne delavce, ki izvajajo storitve zaposlitvene rehabilitacije, člane rehabilitacijskih komisij in strokovne delavce v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih; nadalje novela ZZRZI-ja prinaša spremembe pri financiranju prilagoditev delovnega mesta in sredstev za delo ter pri podpornem zaposlovanju najtežjih invalidov; dvig denarnih prejemkov za čas trajanja zaposlitvene rehabilitacije z dosedanjih 30 % na 40 % minimalne plače z namenom spodbujanja vključevanja brezposelnih invalidov v te storitve.

5.2. Zakonodaja v pripravi

V predlogu *Nacionalnega programa za kulturo 2012–2015* je bil v 12. poglavje z naslovom »Človekove pravice in varovanje kulturnih raznolikosti« vključen 12. cilj z naslovom »Omogočiti zaposlovanje in izobraževanje invalidov na vseh področjih kulture, omogočiti tudi študij na umetniških akademijah za pridobitev primerne izobrazbe in za enakopravno sodelovanje v kulturnem življenju«. V okviru omenjenega cilja je bil zapisan ukrep 1, ki se glasi: »Omogočiti zaposlovanje in izobraževanje invalidov na način, ki upošteva potrebo po preseganju oviranosti pri invalidih z namenom, da se jim omogočijo enake možnosti za sodelovanje v kulturnem življenju.« (ukrepi 5.5, 5.8, 5.14, 5.19 in 5.20).

Novi *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2)* je bil na referendumu leta 2011 zavržen.

ZPIZ poroča, da so se leta 2011 v sodelovanju z MZ-jem in MDDSZ-jem nadaljevale priprave za vzpostavitev nove organizacije na področju medicinskega izvedenstva v RS. Julija 2011 je bila imenovana nova medresorska delovna skupina, v kateri sodelujejo predstavniki omenjenih ministrstev, ZPIZ-a (2 člana) in ZZZS-ja z nalogo pripraviti končne rešitve za ustanovitev Nacionalnega inštituta za medicinsko izvedenstvo. Pripravljena sta bila predlog osnutka *Zakona o medicinskem izvedenstvu* ter Analiza stroškov in koristi ustanovitve Zavoda za medicinsko izvedenstvo RS, ki jo je po naročilu MZ-ja pripravila zunanja inštitucija.

5.3. Programi

MIZKŠ (MK) poroča, da:

- je bilo v okviru *Javnega razpisa za izbor razvojnih projektov za dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podporo njihovi socialni vključenosti v okviru Evropskega socialnega sklada v letih 2011–2012* (v nadaljevanju Javni razpis ESS-ja), ki ga je izvajala Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice, sofinanciranih devet projektov, namenjenih

¹¹ Ur. l. RS, št. 87/2011

usposabljanju in zaposlovanju pripadnikov posameznih skupin invalidov (slepim in slabovidnim, gluhih in naglušnim, gibalno oviranim osebam, osebam po nezgodni poškodbi glave in osebam z motnjo v duševnem razvoju) v skupni vrednosti 766.016,36 EUR. Več podatkov o sofinanciranih kulturnih projektih invalidov v okviru Javnega razpisa ESS-ja je na voljo v Prilogi 2 k daljšemu poročilu, ki se nahaja na IRSSV-ju.

- Na področju *muzejske dejavnosti* velja izpostaviti projekt z naslovom »*Muzej v znakih*«, ki je bil namenjen usposabljanju gluhih in naglušnih oseb za prilagoditev dostopa na razstavah v muzejih (priprava vodnika za gluhe in naglušne osebe po razstavi z naslovom »*Po sledih antične Emone – vodnik po najznamenitejših lokacijah nekdanjega antičnega mesta na tleh današnje Ljubljane*«). Projekt, ki je potekal od septembra 2010 do septembra 2011, je izvajal Zavod Racio Social v sodelovanju z muzeji in galerijami mesta Ljubljane (ukrepi 5.5, 5.8, 5.14, 5.19 in 5.20).
- V Sektorju za kulturne raznolikosti in človekove pravice sta bili leta 2011 zaposleni dve invalidni osebi in na ta način je bil invalidom zagotovljen dostop do dela. Ena od njiju je že od 10. 5. 2010 zaposlena za nedoločen čas in opravlja dela in naloge svetovalca za koordinacijo invalidske problematike na MIZKŠ-ju (MK), druga pa je bila zaposlena za obdobje enega leta.
- V INDOK centru Direktorata za kulturno dediščino je leta 2011 preko študentskega servisa delala gibalno ovirana študentka. Izkušnje v zvezi z zaposlovanjem so pozitivne. Opisano zaposlovanje invalidov v državni upravi predstavlja primer dobre prakse in je pomembno tudi zaradi večje senzibilnosti invalidov na področju dela z invalidi, etničnimi manjšinami in drugimi ranljivimi skupinami, obenem pa pomeni tudi uresničevanje 27. člena Konvencije o pravicah invalidov (ukrepi 5.5, 5.8, 5.14, 5.19 in 5.20).

ZRSZ je:

- izvajal postopke ugotavljanja invalidnosti in priznavanja pravic do zaposlitvene rehabilitacije po ZZRZI-ju (pridobitev mnenja o ravni znanj, sposobnosti, interesov in delovnih navad, obravnava na Rehabilitacijski komisiji, priprava mnenja RK-ja, priprava odločb o priznanju/zavrnitvi statusa invalida in/ali pravice do storitev zaposlitvene rehabilitacije, izvedba obračuna stroškov) (ukrepa 5.1, 5.2);
- vključeval brezposelne invalide v storitve zaposlitvene rehabilitacije (priprava rehabilitacijskih načrtov, izdaja napotnic, sodelovanje na timskih obravnavah, spremljanje, evalvacija poročil, spremljanje prisotnosti, izvedba obračuna stroškov) (ukrepi 5.2, 5.5, 5.7, 5.14);
- ocenjeval zaposlitvene možnosti za brezposelne invalide (priprava ocene zaposlitvenih možnosti, odločb o zaposljivosti v podporni in zaščitni zaposlitvi ter odločb o nezaposljivosti) (ukrepi 5.1, 5.14, 5.22, 5.23).

ZPIZ posveča posebno pozornost poenotenju kriterijev izvedencev Zavoda pri ocenjevanju invalidnosti, potreb po pomoči in postrežbi drugega pri opravljanju osnovnih življenjskih opravil in pri telesni okvari. Sprejete smernice za nadaljnje delo izvedencev so objavljene v Izvedenski praksi Zavoda, ki je se nahaja na spletnih straneh Zavoda in je tako dostopna širši strokovni in laični javnosti. Na ta način se poskuša poenotiti čim več kriterijev za delo izvedencev. Posebno pozornost posveča tudi pripravi enodnevnega izobraževalnega seminarja za vse na novo sprejete izvedence, ki ne zajema le teoretičnega prikaza dela izvedenskih organov, ampak poskuša novim izvedencem skozi primere iz prakse približati že uveljavljene kriterije za podajo izvedenskih mnenj. Pomemben prispevek k poenotenju kriterijev pri delu izvedencev Zavoda dajeta tudi izvajanje revizije podanih izvedenskih mnenj invalidske komisije I. stopnje in notranji nadzor dela izvedencev Zavoda (ukrep 5.17).

MDDSZ (Urad za enake možnosti) je leta 2010 objavilo *Javni razpis za spodbujanje enakih možnosti in socialne vključenosti na trgu dela*, in sicer v okviru *Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013*. Na javni razpis so se prijavili izvajalci z 72 projekti, od katerih je strokovna komisija izbrala in podprla 15 najbolj ocenjenih. Izbrani projekti so se začeli izvajati v začetku leta 2011 in bodo trajali od 24 do 48 mesecev. V okviru sofinanciranih projektov se razvijajo dejavnosti, kot je prodaja blaga ali storitev, ter izvajajo dejavnosti usposabljanja, prav tako pa se ustvarjajo nova delovna mesta za težje zaposljive ciljne skupine, tudi za invalide in druge funkcionalno ovirane osebe. Izbrani izvajalci projektov s svojimi dejavnostmi posegajo na zelo različna področja. Med njimi so tudi projekti, ki vključujejo invalide (projekt Učne delavnice za invalide in druge ranljive skupine ter Projekt razvoja zaposlitvene rehabilitacije oseb s težjimi poškodbami glave). Skupno se v okviru javnega razpisa načrtuje usposabljanje 650 oseb ter predvideva zaposlitev 138 oseb iz ranljivih ciljnih skupin. Leta 2011 je bilo v program vključenih 291 oseb.

Delo v Razvojnem centru za zaposlitveno rehabilitacijo v Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu RS – Soča (v nadaljnjem besedilu RCZR URI – Soča) je tudi leta 2011 financiralo MDDSZ. Tako je v RCZR URI – Soča delovalo 10 delovnih skupin, ki so pripravile:

- evalvacijo zaposlitvene rehabilitacije za leto 2010, ki je vsebovala evalvacijo s strani uporabnikov, napotnih ustanov (ZRSZ in ZPIZ), izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije in delodajalcev podpornega zaposlovanja in prilagoditev delovnih mest invalidov. Evalvacije so bile pripravljene z novimi, izboljšanimi vprašalniki in so vsebovale nova področja evalvacij. Prispevek z naslovom »Model evalvacije poklicne rehabilitacije« je pripravila delavka ZPIZ-a.
- Zaposlitvena rehabilitacija in delodajalci: delovna skupina se je osredotočila na pripravo podpornega programa za mala in srednja podjetja ter medinstitucionalno povezovanje za delo z invalidi.
- Nadzor nad izvajanjem storitve Ocenjevanje doseganja delovnih rezultatov zaposlenih invalidov za osemnajst primerov ocen storitve pri treh izvajalcih. Pripravljen je bil nov protokol nadzora v skladu s standardi storitev.
- Svetovalno delo za strokovne delavce v timih zaposlitvene rehabilitacije je z intervizijskim pregledom dobrih praks v zaposlitveni rehabilitaciji predstavilo nov način dela, ki je usmerjen v poenotenje dela na ravni vseh izvajalcev v Sloveniji. Hkrati so podrobno obdelali stres pri delu v zaposlitveni rehabilitaciji, področje dela z uporabniki s težavami v duševnem zdravju in povezanost težav v duševnem zdravju z odvisnostjo.
- Pilotno preverjanje normativov zaposlitvene rehabilitacije je z analizo podatkov na ravni vseh izvajalcev v letu 2011 za devetmesečno obdobje pokazalo 120-odstotno izpolnjevanje normativov na ravni celotne Slovenije. V okviru 14 izvajalcev so še velika odstopanja na različnih področjih normativov za posamezne storitve, ki jih bo treba analizirati tudi v prihodnje.
- Naloga Standardi storitev – uvajanje sistema EQUASS je leta 2011 pripravila dva nova izvajalca zaposlitvene rehabilitacije za pridobitev certifikata za področje storitev v rehabilitaciji. Pripravljena je bila spletna stran z informacijami o certifikatu ter dokumentacijo.
- Delovna skupina, ki je delala na informacijsko komunikacijskih tehnologijah za invalide v procesu zaposlitvene rehabilitacije, je pripravila temeljne vsebine in jih javno predstavila na posvetu, ki je potekal v Državnem svetu RS ob mednarodnem dnevu invalidov. Vsebine so temeljnega pomena za razvijanje standardov znanj izvajalcev, saj je obvladovanje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije nujno za delo vsakega gluhega in naglušnega ter slepega in slabovidnega uporabnika storitev zaposlitvene rehabilitacije.
- Standardi usposabljanj in znanj za strokovne delavce na področju zaposlitvene rehabilitacije so vključili nove metode dela – uporabo bio-psiho-socialnih metod dela v praksi, motivacijske teorije, načrtovanje vpliva invalidnosti na poklicno pot, primerjavo pristopov v Sloveniji in Veliki Britaniji.
- Podlage za metodologijo spremljanja izvajanja ZIMI-ja – določitev kazalnikov za evalvacijo izvajanja zakona.
- Seznam predelav avtomobilov, v katerem so opisana medicinska funkcijska stanja, zaradi katerih so invalidi upravičeni do posamezne predelave avtomobila; določeno je okvirno letno število posameznih predelav in cene predelav; pripravljen je opis vrste timskega pregleda invalidov glede upravičenosti do posameznih predelav; določene so tri vrste timskih pregledov invalidov glede na obsežnost in zahtevnost timske ocene ter organizacijska shema delovanja ambulante za objektivno timsko oceno upravičenosti posameznikov do potrebne predelave avtomobila. Ta seznam je bil pripravljen za potrebe ZIMI-ja.

5.4. Raziskovalna dejavnost

URI – Soča poroča o sledečih raziskovalnih dejavnostih:

- sodeluje pri projektu *Prehod mladih s posebnimi potrebami iz šole na trg dela*, naročnik projekta je ESS, nosilni partner pa Racio Social, Slovenija. Projekt poteka od januarja 2011 do decembra 2013. Zasnovan je na dejstvu, da prehod mladih med tema dvema različnima področjema ni sistemsko urejen. Analize na ravni EU kažejo potrebo po uvedbi podpornega sistema, ki bi mladostnike s posebnimi potrebami spremljal že v času šolanja in jih pripravil na vstop na trg dela.
- Sodeloval je pri projektu *Leonardo da Vinci prenos inovacij: EOF – European Outplacement Framework*. Nosilec projekta je bil Schulungszentrum Fohnsdorf, Avstrija. Projekt se je zaključil 30. 9. 2011. Osnovni cilj projekta je bil oblikovati priročnik, ki je namenjen trenerjem na področju poklicnega usposabljanja in mentorjem v podjetjih.
- URI – Soča je bil nosilec projekta *Leonardo da Vinci PARTNERSTVO: Razvoj kompetenc ključnih oseb za boljšo integracijo in zaposljivost invalidov in drugih ranljivih skupin na evropski trg dela*

(DC Key Train). Projekt se je zaključil 31. 7. 2011. Ena izmed nalog RCZR URI – Soča je spodbuditi in povečati sodelovanje med podjetji in povečati zaposlovanje invalidov in drugih ranljivih skupin.

- Sodeloval je pri projektu *GRUNDTVIG Učna partnerstva: GEPP – Grundtvig Economic Participation Platform*. Nosilec projekta, ki se je zaključil 31. 7. 2011, je bil Karriere Club, Avstrija. Projekt je usmerjen v nudenje podpore ranljivim ciljnim skupinam, predvsem invalidom, da bi pridobili in obdržali zaposlitev.
- Sodeloval je tudi pri projektu *Leonardo da Vinci prenos inovacij: Travors 2 (Training for Vocational Rehabilitation Services)*. Nosilec projekta, ki se bo zaključil 30. 9. 2012, je Rehabilitation Network Ltd, Velika Britanija. Travors 2 je projekt Evropske unije v okviru programa Leonardo da Vinci na področju poklicne rehabilitacije.
- Sodeloval je pri projektu *Leonardo da Vinci razvoj inovacij: Accessible web based and interactive video supported skills transfer (ACTrain)*. Nosilec projekta, ki se bo zaključil 31. 12. 2012, je OZARA, invalidsko podjetje d. o. o., Slovenija. Uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij je v procesu rehabilitacije za invalide temeljnega pomena. Ciljni skupini, ki imata okvare zaznavanja – slepi in slabovidni ter gluhi in naglušni – sta pri tem procesu lahko v veliki meri izključeni, v kolikor jim razpoložljive tehnologije ne zagotavljajo vključujočega pristopa.

ZRSZ je sodeloval z MDDSZ-jem in Razvojnim centrom URI – Soča pri izvedbi razvojnih nalog (ukrep 5.6).

ZPIZ je izvedel Analizo izvajanja invalidskega zavarovanja v letih 2009–2010, ki vsebuje podrobno predstavitev delovanja sistema invalidskega zavarovanja po ZPIZ-1 v obravnavanem obdobju, izvajanja poklicne rehabilitacije in ukrepov za ohranitev zaposlitve delovnih invalidov ter sodelovanja z zunanjimi institucijami (ukrep 5.23).

RCZR URI – Soča je leta 2011 izvajal raziskovalno nalogo na temelju javnih pooblastil v okviru Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji, s katero so na ZPIZ-u pripravili strokovno podlago za lažje izvajanje podpornega zaposlovanja v praksi. Na podlagi pridobljenih podatkov ugotavljajo, da je le približno 10 % populacije oseb z odločbo o podporni zaposlitvi tudi dejansko deležnih podporne storitve v okviru mreže izvajalcev, vendar le v majhnem številu – približno 2,5 ure mesečno.

5.5. Dogodki

MPJU (MJU) se je za uresničitev vladnih sklepov tudi leta 2011 povezalo z ZRSZ-jem, Društvom študentov invalidov Slovenije, s Centrom za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Kamnik (CIRIUS Kamnik) in z Zavodom za slepo in slabovidno mladino Ljubljana ter pridobilo sezname študentov in učencev, ki so končali šolanje in bi potrebovali zaposlitev kot pripravniki ali praktično usposabljanje. Seznime so posredovali kadrovskim službam vseh ministrstev in kadrovske službi Generalnega sekretariata vlade RS (ukrep 5.20).

ZPIZ poroča o sledečih dogodkih:

- za uspešnejše doseganje poenotenja meril pri ocenjevanju invalidnosti so bila leta 2011 organizirana strokovna srečanja vodij služb za izvedenstvo I. in II. stopnje z izvedenci, poklicnimi in pogodbenimi, na vseh invalidskih komisijah. Organiziranih pa je bilo tudi nekaj skupnih strokovnih srečanj. Dopolnjevala se je tudi izvedenska praksa kot pomoč pri delu izvedencev invalidskih komisij. Izvedenska praksa je objavljena na internetni strani Zavoda. Organiziran je bil izobraževalni seminar za nove izvedence, ki ga Zdravniška zbornica Slovenije priznava kot ustrezno izobraževanje in ki se šteje za kreditne točke za podaljšanje licence za delo zdravnikov v RS-u. Izvedenci, zaposleni na Zavodu, so bili s ciljem obnoviti in dopolniti znanja iz različnih specialnosti medicine napoteni na različna izobraževanja, ki so jih organizirale različne inštitucije s področja medicine.
 - Na mednarodnem področju je ZPIZ leta 2011 sodeloval z Republiko Makedonijo ter Republiko Srbijo in mednarodno organizacijo za zavarovalniško medicino EUMASS.
 - ZPIZ je sodeloval pri izvedbi ključnega dogodka na področju medicine v RS, in sicer *II. mednarodnega kongresa medicinskih izvedencev* aprila 2011 v Mariboru, ki se ga je udeležilo več kot 400 strokovnjakov s področja ocenjevanja delazmožnosti iz Slovenije in tujine. Zavod je kot soorganizator kongresa prispeval največji delež na področju strokovne priprave programa in sodeloval pri organizaciji. Osnovna medicinska tema kongresa je bila ocena invalidnosti zavarovanih oseb z bolezenskim stanjem s področja

kardiologije, obravnavane nemedicinske teme pa so bile predvsem s področja rehabilitacije, delovnega okolja in zaposlovanja invalidov. Na kongresu so dejavno sodelovali tudi predstavniki Delovnega in socialnega sodišča. Poleg omenjenega so bili predstavljeni sistemi zavarovanja in način ocenjevanja invalidnosti v nekaterih državah EU in izven nje.

- Ob kongresu iz prejšnje alineje je bil organiziran tudi sestanek najvišjega organa mednarodne organizacije za zavarovalniško medicino EUMASS. Predstavniki sveta te organizacije so na kongresu tudi dejavno sodelovali.

ZRSZ je leta 2011:

- pripravil in izvedel posvete za člane rehabilitacijskih komisij (v sodelovanju z RCZR URI – Soča);
- pripravil in izvedel REHA dneve (v sodelovanju z MDDSZ-jem, ZPIZ-om in Združenjem izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije).

RCZR URI – Soča je (so)organiziral:

- 26. 1. 2011 – Zaključna konferenca projekta v Seggau pri Lipnici, Avstrija, v okviru projekta Operativni program Slovenija–Avstrija 2007–2013: Projekt Train Pro Coop (Program podpornih storitev za mala in srednja podjetja). RCZR URI – Soča je bil soorganizator.
- 24. 3. 2011, Ljubljana – seminar »Programi socialne vključenosti – pogledi, ocene in izzivi«. RCZR URI – Soča je bil edini organizator.
- 15.–22. 5. 2011, Manchester, Velika Britanija – donacija CMEPIUS v okviru vseživljenjskih programov izobraževanja Leonardo. Strokovna ekskurzija za podporno zaposlovanje, gostiteljica: Britanska zveza za podporno zaposlovanje.
- 24. in 25. 5. 2011, Ljubljana – seminar »Interdisciplinarno timsko delo in individualni rehabilitacijski načrt v zaposlitveni in poklicni rehabilitaciji«. RCZR URI – Soča je bil edini organizator.
- 30. 5. in 2. 6. 2011, Ljubljana in Maribor – usposabljanje za člane rehabilitacijskih komisij, namenjeno poenotenemu načinu ocenjevanja invalidnosti v povezavi z MKF. Seminar je potekal v sodelovanju z ZRSZ-jem.
- 20–21. 9. 2011, REHA dnevi 2011, Portorož. RCZR URI – Soča je bil eden od organizatorjev.
- 13. 10. 2011, Ljubljana – seminar »Stresne situacije v zaposlitveni rehabilitaciji«. RCZR URI – Soča je bil edini organizator.
- 27. 10. 2011, Maribor – posvet »Svetovanje podjetjem pri zaposlovanju invalidov«. RCZR URI – Soča je bil edini organizator.
- 17. 11. 2011, Ljubljana, Univerza v Ljubljani – posvet Prehod mladih s posebnimi potrebami iz sistema izobraževanja na trg dela. RCZR URI – Soča je bil soorganizator.
- 22. 11. 2011, Ljubljana – seminar »Obravnava uporabnikov s težavami v duševnem zdravju«. Seminar je potekal v sodelovanju s Šentprimo.
- 1. 12. 2011, Ljubljana – seminar Težave v duševnem zdravju in dvojne diagnoze. RCZR URI – Soča je bil edini organizator.
- 6. 12. 2011, Državni svet RS – seminar »Uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij za slepe in slabovidne ter gluhe in naglušne v zaposlitveni rehabilitaciji«. RCZR URI – Soča je bil glavni organizator.
- 21. 12. 2011 – zaključno srečanje z izvajalci zaposlitvene rehabilitacije.

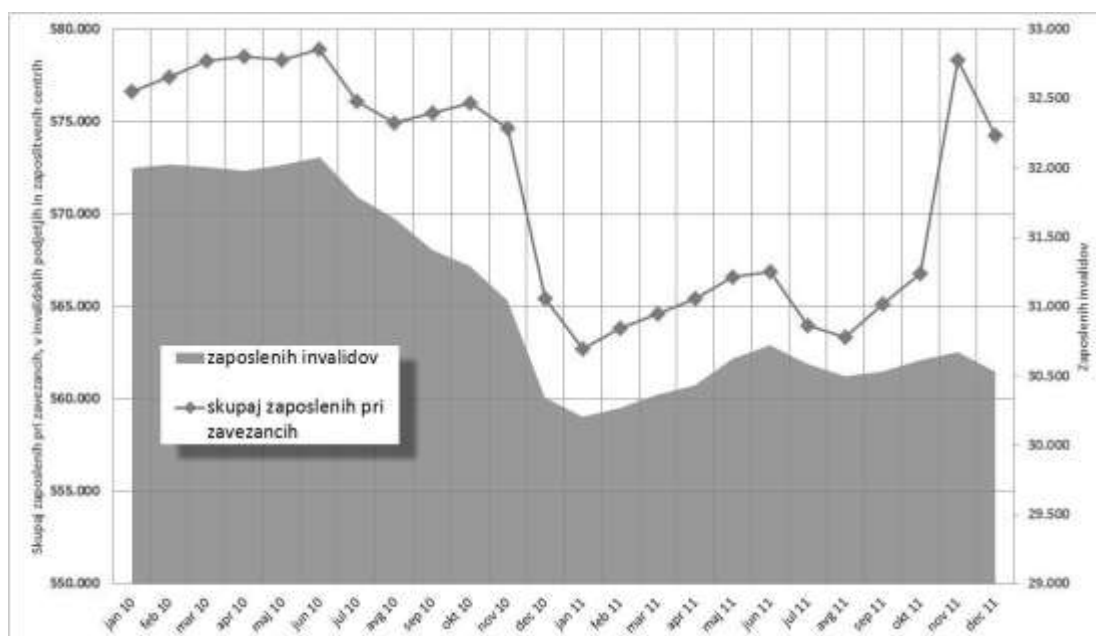
Delovna skupina na URI – Soča je pripravila predlog ideje svetovalnega središča za delodajalce v Sloveniji. Oktobra 2011 je organizirala posvet za delodajalce v Mariboru z naslovom »Svetovanje podjetjem pri zaposlovanju invalidov«. Na posvetu so bili predstavljeni projekti informacijskih točk svetovanja invalidom in podjetjem, razviti v okviru nacionalnih in evropskih projektov ter dobre prakse pri zaposlovanju invalidov, ki so jih predstavili delodajalci iz Podravja. Da bi vzpostavljena informacijska točka za delodajalce kar najbolje služila svojemu namenu, so med udeleženci posveta naredili raziskavo ter pridobili več pomembnih informacij za njeno optimalno organizacijo. Delodajalci so poudarili, da bi jim bilo svetovanje pri zaposlovanju invalidov v veliko pomoč pri izvedbi postopkov zaposlovanja invalidov. Na področju priprave medinstitucionalnega programa povezovanja pri delu z invalidi so člani delovne skupine, ki prihajajo iz različnih organizacij in institucij, pripravili seznam najpogostejših vprašanj, ki jih postavljajo delodajalci, kadar želijo zaposliti invalida. Zato so člani delovne skupine v imenu svoje organizacije pripravili seznam vprašanj/informacij, ki jih najpogosteje zastavljajo/zahtevajo delodajalci v zvezi z zaposlovanjem invalidov v njihovi organizaciji, in seznam vprašanj/informacij, ki jih zastavljajo delodajalci, pa se nanašajo na druge organizacije/institucije.

5.6. Kvantitativni podatki

Sklad RS za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov (v nadaljnjem besedilu: SRSVZI) v poročilu za leto 2011 navaja, da je finančna in gospodarska kriza leta 2011 vplivala tudi na zaposlovanje invalidov. Število zaposlenih invalidov je doseglo najnižjo raven januarja 2011 (30.206 zaposlenih invalidov), do decembra 2011 pa je naraslo na 30.531 zaposlenih invalidov. Od januarja 2011 se je skupno število zaposlenih invalidov znižalo za 5 % oziroma 1.500 delovnih mest.

Konec decembra 2011 je imelo v Sloveniji status invalidskega podjetja 142 podjetij in 29 zaposlitvenih centrov. V invalidskih podjetjih je bilo skupaj 11.565 zaposlenih, od tega 5.775 invalidov. V zaposlitvenih centrih pa je bilo na zaščitene delovnih mestih zaposlenih 280 invalidov.

MDDSZ je leta 2011 za zaposlitveno rehabilitacijo invalidov (za delo rehabilitacijskih komisij na ZRSZ-ju, denarne prejemke, izvajalce zaposlitvene rehabilitacije in razvojni center na URI – Soča) zagotovilo 4,69 mio EUR, kar je 16 % več kot leta 2010. Za izvajanje programa socialne vključenosti je namenilo MDDSZ 1,93 mio EUR (17 % več kot leta 2010) in za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov na zaščitene delovnih mestih v zaposlitvenih centrih 1,35 mio EUR (9 % več kot leta 2010).

Graf 7: Gibanje števila zaposlenih invalidov med letoma 2010 in 2011¹²

Iz poročila SRSVZI-ja za leto 2011 povzemamo:

- leta 2011 je bilo v SRSVZI-ju vplačanih 19,4 mio EUR iz naslova vplačil delodajalcev, kar je 11 % več od realiziranih v letu 2010. Višji prilivi so predvsem rezultat dejavnosti SRSVZI-ja pri izterjavi dolžnikov – leta 2011 je bilo izdanih 1.357 pozivov k plačilu prispevka neplačnikom in 77 odločb o obveznosti plačila neplačanega prispevka, ki predstavljajo izvršilni naslov.
- Leta 2011 je SRSVZI prejel 977 vlog in pogodb za nadomestno izpolnjevanje kvote, s katerimi so delodajalci uveljavljali nadomestno izpolnitev kvote, in izdal 904 potrdil o ustreznosti vloge ter 76 potrdil o neustreznosti vloge in pogodbe. Pri obravnavi vlog za nadomestno izpolnitev kvote v letu 2011 so bili dosledno izvajani veljavni predpisi.
- Že konec leta 2010 je SRSVZI prejel večje število novih vlog za priznanje pravice do subvencije plače, od skupaj 344 kar 105 v zadnjih dveh mesecih leta 2010. Trend povečanega vlaganja vlog za priznanje pravice se je nadaljeval tudi leta 2011, ko je bilo vloženi 758 vlog in izdanih odločb glede priznanja pravice do subvencije plače. S strani SRSVZI-ja je bilo 205 vlog zavrnjenih, na odločbe je bilo vloženi 51 pritožb, ki so bile odstopljene v reševanje drugostopenjskemu organu – MDDSZ-ju, ki je v 47 primerih potrdilo odločitev prvostopenjskega organa, torej odločbe SRSVZI-ja.

¹² Vir: Letno poročilo SRSVZI-ja, februar 2012.

- Leta 2011 je SRSVZI izplačal 6.084.584 EUR subvencij plač.
- SRSVZI je leta 2011 izdal 635 pozitivnih in 242 negativnih odločb o oprostitvi plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.
- Leta 2011 je bilo za nagrade za preseganje kvote izplačanih 13.089.510 EUR. Povečana izplačila so bila rezultat večje prepoznavnosti te spodbude med delodajalci, kar je tudi rezultat dejavnega ozaveščanja delodajalcev s strani SRSVZI-ja in uvedbe elektronske oddaje vloge za priznanje pravice ter elektronske oddaje zahtevkov za izplačilo. SRSVZI je leta 2011 izdal 2.717 pozitivnih in 469 negativnih odločb o nagradah za preseganje kvote.
- Leta 2011 SRSVZI ni prejel nobene vloge delodajalca za prilagoditev delovnega mesta in sredstev za delo, zato o pravici ni odločal. Prav tako ni prejel vloge za plačilo stroškov storitev v podpornem zaposlovanju, je pa izplačeval stroške podpornih storitev na podlagi izdane odločbe iz leta 2008 v višini 672,00 EUR.

Zaposlovanje invalidov v organih državne uprave: na dan 31. 12. 2011 je bilo v organih državne uprave zaposlenih 953 invalidov, razporejeni pa so bili po sledečih kategorijah (vir: MPJU (MJU)):

Preglednica 8: Število zaposlenih invalidov v organih državne uprave

Kategorije invalidnosti	Na dan 31. 12. 2011
Invalid II. kategorije	168
Invalid III. kategorije	735
Vojni invalid	2
Telesna okvara	44
Ostali invalidi	4
Skupaj	953

V obdobju od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011 so bili v organih državne uprave zaposleni štirje pripravniki invalidi (MPJU (MJU), Preglednica 9). Postopke pridržanega javnega naročila po določbah 19. člena Zakona o javnem naročanju (ZJN-2, Ur. l. RS, št. 128/06) so po podatkih ministrstev izvedli na MDDSZ-ju, Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (danes Ministrstvo za kmetijstvo in okolje; v nadaljevanju MKO (MKGP)) in MZZ-ju (vir: MPJU (MJU), Preglednica 9).

Na MIZKŠ (MK) so bili v letu 2011 zaposleni skupno 3 invalidi, od tega eden za nedoločen čas, eden za določen čas in eden preko študentskega servisa (ukrepi 5.19 in 5.20).

Preglednica 9: Število pripravništev in število dijakov s posebnimi potrebami na praktičnem usposabljanju ter znesek izvedenih pridržanih javnih naročil za leto 2011 (Vir: MPJU (MJU))

	Pripravništva	Praktično usposabljanje	Izvedena javna naročila po določbah 19. člena Zakona o javnem naročanju
MF	/	1 dijak (2 meseca)	ne
MDDSZ	/	1 dijak (14 dni)	v skupni vrednosti 76.466,05 EUR
MKO (MKGP)	1 pripravnik z univerzitetno izobrazbo (10 mesecev)	1 dijak (2 meseca)	sklenjena pogodba – 64.805,33 EUR (brez DDV-ja)
MZIP (MZP)	1 pripravnica s srednješolsko izobrazbo (6 mesecev)	/	/
MPJU (MP)	/	3 dijaki (dvakrat po 4 mesece in enkrat po 1 mesec)	/
MIZKŠ (MŠŠ)	/	1 dijak – isti kot na MF (2 meseca)	ne
MZ	1 pripravnik s srednješolsko izobrazbo (6 mesecev)	1 dijak – isti kot na MKGP (2 meseca)	ne
MZZ	/	/	v višini 144.000,00 EUR (z DDV-jem)
MPJU (MJU)	1 pripravnik s srednješolsko izobrazbo (14 mesecev), sprejet v delovno razmerje za določen čas	2 dijaka (2 in 4 mesece)	ne

Legenda:

MF – Ministrstvo za finance

MZIP (MZP) – Ministrstvo za promet (danes Ministrstvo za infrastrukturo in prostor)

MPJU (MP) – Ministrstvo za pravosodje (danes Ministrstvo za pravosodje in javno upravo)

MIZKŠ (MŠŠ) – Ministrstvo za šolstvo in šport (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport)

MZ – Ministrstvo za zdravje

MZZ – Ministrstvo za zunanje zadeve

MIZKŠ (MK) poroča, da so na področju *uprizoritvene umetnosti v SNG Drama Ljubljana* zaposlovali štiri delavce s III. stopnjo invalidnosti, v *SNG Maribor* pa so leta 2011 invalidi predstavljali štiri odstotke zaposlenih.

Preglednica 10: Zaposlitvena rehabilitacija in zaposlovanje invalidov (vir: ZRSZ)

	2010	2011	Indeks 2011/2010
Število obravnavanih na rehabilitacijskih komisijah	954	1.066	117 %
Število vključenih v storitve zaposlitvene rehabilitacije	2.034	1.945	96 %
Število invalidov, ki jim je bila izdana odločba o podporni zaposlitvi	42	32	76 %
Število invalidov, ki jim je bila izdana odločba o zaščitni zaposlitvi	74	59	80 %
Število invalidov, ki jim je bila izdana odločba o nezaposljivosti	152	204	134 %
Število brezposelnih invalidov, ki so se zaposlili	1.618	2.107	130 %

Opomba: podatki se nanašajo na ukrepe: 5.1, 5.5, 5.14.

Iz poročila ZRSZ-ja povzemamo, da se je število brezposelnih invalidov leta 2011 povečalo za 13 %, kar je na ravni povečanja v letu 2010, ob tem pa se je leta 2011 bistveno povečalo število zaposlitev invalidov, in sicer za 30 %. Razloga za povečanje števila realiziranih zaposlitev sta tako povečano povpraševanje delodajalcev po zaposlitvah invalidov (kar beležimo že od uvedbe kvotnega sistema dalje) kot tudi nekoliko večji obseg vključevanja invalidov v zaposlitveno rehabilitacijo. Konec leta 2011 je bilo na Zavodu prijavljenih 16.873 brezposelnih invalidov, kar je za 1.953 ali 13 % več kot konec leta 2010. Nadpovprečna rast je bila zabeležena pri invalidih po ZZRZI-ju (38,6 %), zmanjšalo pa se je

število invalidov s telesno okvaro in invalidov po ZUZIO-ju. Delež brezposelnih invalidov med vsemi brezposelnimi je konec leta 2011 znašal 14,9 %, leta 2010 je bil ta delež nekoliko manjši, in sicer 13,6 %. Nadalje ZRSZ v svojem poročilu izpostavlja, da sta v prvi fazi ocenjevanja zaposlitvene oviranosti zaradi invalidnosti pomembna svetovanje in motiviranje, ki ga opravi rehabilitacijski svetovalec. Leta 2011 so rehabilitacijski svetovalci opravili 6.515 tovrstnih obravnav. Brezposelne invalide, ki nimajo možnosti za uveljavljanje pravic na podlagi drugih zakonov, ZRSZ vključi v postopke po ZZRZI-ju. V procesu ocenjevanja invalidnosti in zaposlitvene rehabilitacije rehabilitacijski svetovalci sodelujejo z rehabilitacijsko komisijo in izvajalci zaposlitvene rehabilitacije. Rehabilitacijske komisije so leta 2011 obravnavale 1.066 oseb, kar je 17 % več kot leta 2010. Povečanje je glede na povečanje števila brezposelnih invalidov pričakovano. Drugo fazo dejavnosti za zaposlitev brezposelnih invalidov predstavlja zaposlitvena rehabilitacija. V letu 2011 je bilo realiziranih 1.945 vključitev v storitve zaposlitvene rehabilitacije. Obseg vključitev je v skladu s predvidenim obsegom vključitev na podlagi mreže izvajalcev storitev zaposlitvene rehabilitacije, ki jo je sprejelo MDDSZ za obdobje 2010–2013. V tretji fazi rehabilitacijski svetovalec na podlagi poročil izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije skupaj z invalidom dopolnjuje in spreminja rehabilitacijski načrt. Rehabilitacijsko svetovanje se zaključuje z oceno zaposlitvenih možnosti osebe na podlagi evalvacije vseh dotlej zbranih poročil in drugih informacij o osebi. Tako je bilo leta 2011 izdanih 32 odločb o podporni zaposlitvi, 59 o zaščitni zaposlitvi in 204 odločbe o nezaposljivosti. Ugotavljamo, da se je pomembno povečalo število izdanih odločb o nezaposljivosti (za 34 %), zmanjšalo pa število izdanih odločb o podporni (za 24 %) in zaščitni zaposlitvi (za 20 %). Razlogi za povečanje števila nezaposljivih v prvi vrsti izhajajo iz strukture brezposelnih oseb oz. invalidov, povečanja deleža dolgotrajno brezposelnih med njimi ter njihovih omejitev in lastnosti. Posebna naloga Zavoda je priprava ugotovitev in predlogov Zavoda o izpolnjevanju pogojev za odpoved pogodbe o zaposlitvi, ki so po 4. členu Pravilnika o načinu dela Komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi¹³ sestavni del delovne dokumentacije, na podlagi katere navedena komisija ugotavlja pogoje za odpoved pogodbe o zaposlitvi. Po sklepu o imenovanju komisije je predstavnik Zavoda predsednik komisije. Leta 2011 je bilo pri komisiji vloženih 712 vlog, kar je za 26,1 % manj kot leta 2010, kar je po vsej verjetnosti posledica kvotnega sistema oz. obveznosti delodajalcev, da zaposlujejo invalide, kot tudi nekoliko večjega števila stečajev večjih podjetij v letu 2011, kjer v postopku ni predvideno mnenje Komisije.

Iz poročila ZPIZ-a povzemamo, da je bilo leta 2011 po Sklepu o kriterijih, merilih in postopku za določanje višine sredstev za prilagoditev prostorov in delovnih sredstev ter usposabljanja za zaposlitev za delovne invalide¹⁴ sklenjenih 21 pogodb o prevzemu stroškov prilagoditve prostorov in delovnih sredstev v zvezi s pravico do premestitve in 76 pogodb o sofinanciranju programa usposabljanja/uvajanja v delo delovnega invalida na konkretnem delovnem mestu (ukrep 5.23).

¹³ Ur. l. RS, št. 117/2005

¹⁴ Ur. l. RS, št. 34/2006

Preglednica 11: Sofinancirani kulturni projekti invalidov, prijavljeni na Javni razpis za izbor razvojnih projektov za dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podporo njihovi socialni vključenosti v okviru Evropskega socialnega sklada v letih 2011–2012

Naziv prijavitelja	Naziv projekta z navedbo skupine invalidnih oseb, katerim je projekt namenjen, in vrste invalidnosti	Odobrena sredstva v EUR
1. Kulturni projekti namenjeni izključno invalidom		
Študentska založba	Odprimo vrata kulture slepim in slabovidnim. Usposabljanje za krepitev zaposljivosti in povečanje udeležbe slepih in slabovidnih na področju kulture ter usposabljanje slepih in slabovidnih na področju kulturnega menedžmenta (<i>senzorno ovirani</i>).	96.086,17
PAPILOT, Zavod za razvijanje in vzpodbujanje kvalitete življenja	KOLEDNIK – etno program socialno-delovne vključenosti invalidnih oseb (<i>vse skupine invalidov</i>).	32.437,02
Društvo ŠKUC	Sodelujem – Skupaj na področju kulture integrativno vzpodbuja interdisciplinarno socialni pristop na področju kulture, ki ne samo vključuje ranljivo družbeno skupino – invalide, ampak tudi povezuje delovanje strokovnjakov s področja kulture z invalidi (<i>vse skupine invalidov</i>).	95.700,50
ŠENT – Slovensko združenje za duševno zdravje	Domača obrt – pot do zaposlitve (<i>intelektualno ovirane osebe – osebe z motnjo v duševnem razvoju</i>).	60.460,61
Rotary klub Nova Gorica	Knjiga za vse – literarna dejavnost invalidov (<i>vse skupine invalidov</i>).	99.455,00
Skupni znesek sofinanciranih kulturnih projektov, ki so bili namenjeni izključno invalidom		384.139,30
2. Kulturni projekti, ki so namenjeni tako etničnim manjšinam kot tudi invalidom		
Gorenjsko umetniško društvo Kranjski komedijanti	Kovček svetlobe 2.12 – Vsi drugačni ... vsi napačni – ulično lutkovno gledališče za uresničitev ustvarjalne potence etničnih skupin in terapevtske dejavnosti za invalide (poškodbe glave in duševne bolezni) (<i>narodnostne etnične manjšine nekdanje Jugoslavije: Srbi, Črnogorci, Makedonci; gibalno in intelektualno ovirane osebe – osebe s poškodbo glave in osebe z motnjo v duševnem razvoju</i>).	97.835,10
Kulturno društvo pripovedovalski variete	Zgodbobralci, zgodboznalci: celoletno izobraževanje na področju sodobnega pripovedovanja in sorodnih dejavnosti za dijake Zavoda Cirius in predstavnike romske skupnosti.	96.590,21
Srbski kulturni center „Danilo Kiš“	Gledališče senc, performans, neposredna komunikacija: kulturna socializacija ranljivih.	94.500,00
Romsko društvo Anglunipe – Bodočnost	Okoli vidi drugače – mi vidimo enako/Jagh dikhela so amen našite dikha, amensa šajte dikha jekh.	92.951,75
Skupni znesek sofinanciranih kulturnih projektov, ki so bili namenjeni tako etničnim manjšinam kot tudi invalidom		381.877,06
Skupni znesek odobrenih sredstev, namenjenih sofinanciranju kulturnih projektov, ki so bili deloma ali v celoti namenjeni invalidom in so bili izbrani v sofinanciranje na javnem razpisu evropskega strukturnega sklada za leti 2011–2012		766.016,36

5.7. Težave, opozorila, komentarji in predlogi

MIZKŠ (MK) opozarja, da nekatere skupine invalidov niso deležne zadostne podpore, kar še zlasti velja za osebe s poškodbo glave, osebe z avtizmom in za osebe z motnjami v duševnem razvoju. Država invalidom marsikdaj ne namenja dovolj finančnih sredstev, ki bi jim omogočala samostojno življenje. V državnih organih pa je zaradi birokratskih ovir še vedno težko zaposliti invalide za nedoločen čas. Zato MIZKŠ (MK) predlaga, da država zagotovi vsem invalidom dodatno socialno rehabilitacijo z usposabljanjem na področju kulture in na področju umetniškega ustvarjanja ter ustrezno pomoč mentorjev in da v javnih kulturnih ustanovah in v državnih organih na področju kulture zagotovi več delovnih mest za invalide. Obenem naj država v državni upravi poenostavi administrativne postopke za prehod javnega uslužbenca invalida iz zaposlitve za določen čas v zaposlitev za nedoločen čas. Večjo pozornost pa je treba še zlasti posvetiti zaposlovanju oseb s težjo obliko invalidnosti (ukrepi 5.5, 5.8, 5.14, 5.19 in 5.20). MIZKŠ namreč ugotavlja, da je delež invalidov med zaposlenimi še vedno relativno majhen.

ZRSZ v svojem poročilu izpostavlja, da se razmerje med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev ne spreminja – večina jih opravlja še druge naloge s področja (aktivne politike) zaposlovanja, saj novega zaposlovanja ni (ukrepa 5.2 in 5.4). Nadalje ZRSZ opozarja, da so čakalne dobe za vključitev v storitve zaposlitvene rehabilitacije pri nekaterih izvajalcih predolge (več kot 6 mesecev) (ukrep 5.2); da je treba širiti mrežo delodajalcev, ki jo oblikujejo posamezni izvajalci storitev (možnosti za usposabljanje) (ukrepa 5.2 in 5.6); da bo treba sistemsko urediti status in pravice iz naslova vključenosti nezaposljivih oseb v programe socialne vključenosti (ukrep 5.7) in da bo treba nadgraditi mrežo izvajalcev podpornih storitev v smislu vključevanja naravnih oblik/izvajalcev podpore (ukrepa 5.14, 5.22).

Na ZPIZ-u menijo, da bi bilo potrebno navesti aktivnosti ZRSZ v zvezi z invalidi, za katere je komisija ugotovila podlago za odpoved pogodbe o zaposlitvi, ti pa so se prijavili na ZRSZ. Menijo, da bi bilo potrebno imeti podatek o tem, koliko takšnih invalidov je s pomočjo ZRSZ našlo novo zaposlitev.

Prednostne naloge v okviru 5. cilja

Zaposlovanje invalidov ostaja eden izmed ključnih ukrepov za omogočanje samostojnega življenja in vključenosti invalidov v družbo. Zato mora tudi v času gospodarske in finančne krize država ne samo ohranjati, temveč razvijati in zagotavljati zadostna sredstva za vse uspešne in učinkovite programe in ukrepe na področju zaposlovanja. Na ta način bo omogočala kontinuirano izvajanje ukrepov tako za ohranjanje obstoječe zaposlitve kot za pridobitev nove zaposlitve. Pri tem naj bi bila državna uprava primer dobre prakse pri omogočanju prakse in pripravništev za invalide oziroma možnosti za zaposlitev tudi najtežje oviranih invalidov.

6. CILJ: invalidom zagotavljati ustrezno življenjsko raven, finančno pomoč in socialno varnost

Ukrepi:

- 6.1 poenotenje sistema državnih podpor in olajšav, namenjenih storitvam in denarnim prejemkom za pokrivanje dodatnih stroškov zaradi invalidnosti. Sistem naj temelji predvsem na potrebah invalidov;
- 6.2 zagotavljanje dostopa invalidom (zlasti posebno ranljivim skupinam med njimi, npr. invalidnim ženskam, težjim invalidom in podobno) do programov večanja socialne varnosti in programov zmanjševanja revščine;
- 6.3 zagotavljanje dohodka in socialne varnosti tudi osebam, ki skrbijo za invalide;
- 6.4 zagotavljanje primerne minimalnega denarnega prejemka invalidom, ki živijo v ustanovi in nimajo lastnih dohodkov;
- 6.5 omogočanje daljšega porodniškega dopusta in daljšega dopusta za nego otrok invalidnim materam oziroma očetom;
- 6.6 zagotavljanje neposrednega osebnega financiranja in sledljivosti finančnih transferjev, ki bodo sledili prenosu financiranja z institucij na posameznika;
- 6.7 vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo zagotavljal enako dostopnost in pravice za vse invalide (obstoječi sistem temelji na različnih dodatkih in programih za pomoč, postrežbo in osebno pomoč za tiste, ki niso zmožni sami opravljati vseh nujnih življenjskih opravil).

Nosilci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za zdravje, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ZZZS), Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji (v nadaljnjem besedilu: FIHO).

Poročevalci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ), Inštitut RS za socialno varstvo (IRSSV).

6.1. Sprejeta zakonodaja

Maja 2011 so bile sprejete spremembe in dopolnitve Zakona o socialnovarstvenih prejemkih.¹⁵ V zakonu so bili dodani 7. a, 8. a–15. a člen, na podlagi katerih so ponovno začele veljati določbe Zakona o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ki urejajo pravico do nadomestila za invalidnost in dodatka za tujo nego in pomoč.

6.2. Zakonodaja v pripravi

MDDSZ pripravlja Zakon o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo in Zakon o osebni asistenci za invalide. V pripravi je tudi Zakon o socialnem vključevanju, ki naj bi nadomestil Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb. Zakon naj bi zagotovil invalidom, ki niso zaposljivi in nimajo pravic po drugih predpisih, tudi primerno nadomestilo za invalidnost. Ravno tako naj bi zakon omogočal »prehod« iz »sociale« na trg dela in obratno.

6.3. Programi

MDDSZ vsako leto na podlagi javnega razpisa sofinancira programe socialnega varstva, med drugim programe za podporno bivanje pri neodvisnem življenju invalidov, druge specializirane programe za organizacijo in spodbujanje neodvisnega življenja invalidov ter osebne asistencije invalidom. Leta 2011 je tako MDDSZ (so)financiralo 97 različnih programov socialnega varstva, ki so jih izvajale invalidske organizacije.

FIHO sofinancira programe in delovanje različnih društev, združenj, zvez in zvez društev, ki imajo status invalidskih organizacij. FIHO je 25 invalidskim organizacijam namenil 14,2 mio EUR za financiranje 255 posebnih programov, ki so se izvajali na nacionalni ravni, in 85 programskih sklopov na lokalni ravni. Ob tem je del navedenih sredstev namenil tudi za delovanje organizacij in naložbe ter njihovo vzdrževanje.

¹⁵ Ur. l. RS št. 40/2011

6.4. Raziskovalna dejavnost

IRSSV je leta 2011 dokončal *Raziskavo o pravicah invalidov, ki jih zagotavlja država, in njihovem uresničevanju* (Smolej, Marčič, Boljka, Kobal Tomc, Nagode, 2011). Poročilo prinaša popis socialnih transferjev in drugih pravic invalidov na devetih področjih, njihovo finančno ovrednotenje ter oceno ustreznosti državne skrbi za posamezne skupine invalidov. Avtorji poročila ugotavljajo, da natančne slike o celotni višini finančnih sredstev, ki jih država namenja invalidom oziroma uresničevanju njihovih pravic, ne morejo podati. Veliko socialnih transferjev in pravic za invalide je namreč takih, ki so namenjene invalidom in tudi drugim osebam, torej jih lahko poleg invalidov uveljavljajo tudi drugi. Gre za pravice, za katere pristojne službe ne vodijo podatkov ločeno za invalide. Iz celotne višine finančnih sredstev za določeno pravico tako ne morejo določiti višine, ki je namenjena le invalidom. Iz zbranih podatkov pa je možno ugotoviti število uporabnikov, proračunske postavke, iz katerih se pravice financirajo, ter okvirno višino sredstev za pravice, ki veljajo le za invalide (ukrepi: 6.1, 6.3, 6.4, 6.6).

V Preglednici 12 je prikazana višina finančnih sredstev iz državnega proračuna za uveljavljanje pravic v letu 2010 (pri davčnih olajšavah se podatki nanašajo na leto 2009), ki veljajo le za invalide oziroma je te podatke iz administrativnih virov možno izluščiti, saj se zbirajo ločeno. Informacije so bile zbrane v okviru Raziskave o pravicah invalidov, ki jih zagotavlja država, in njihovem uresničevanju (Smolej, Marčič, Boljka, Kobal Tomc, Nagode, 2011), ki je bila presečne narave in je med drugim pokazala na potrebo po longitudinalnem spremljanju tega področja ter hkratnem ugotavljanju ustreznosti obstoječih pravic glede na potrebe uporabnikov. Raziskovalci obenem ugotavljajo, da bi bilo zaradi večje preglednosti in transparentnosti financiranja pravic invalidov smiselno v novi zakonodaji s področja invalidskega varstva natančno opredeliti zbirke podatkov, ki jih morajo voditi pristojne službe ter izvajalci storitev in programov.

Preglednica 12: Višina finančnih sredstev iz državnega proračuna za uveljavljanje pravic, ki veljajo samo za invalide v letu 2010.

Področje pravic	Višina finančnih sredstev v EUR	Vir financiranja
Vzgoja in izobraževanje	najmanj 135.472.196,00	državni proračun
Delo in zaposlovanje	najmanj 43.956.349,22	državni proračun
Zdravstveno varstvo	¹⁶	ZZZS
Pokojninsko in invalidsko varstvo	najmanj 3.492.654,25 ¹⁷	državni proračun, ZPIZ
Starševsko varstvo in družinski prejemki	najmanj 21.487.293,00	državni proračun
Socialno varstvo	najmanj 80.555.187,03	državni proračun
Davčne in druge olajšave ter oprostitev	najmanj 153.084.496,52 (2009)	državni proračun
Vojni invalidi	najmanj 21.677.978,09	državni proračun
Kultura	sredstva niso vodena ločeno za invalide	državni proračun
Skupaj	najmanj 459.726.154,11 EUR	

6.5. Kvantitativni podatki

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v nadaljnjem besedilu: ZPIZ) je leta 2011 z ZPIZ-1 mesečno nakazoval povprečno 56.493 invalidnin za telesno okvaro in 48.576 nadomestil iz invalidskega zavarovanja. Povprečne mesečne invalidnine za telesne okvare, nastale zaradi posledic poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, izplačane leta 2011, so znašale od 41,36 do 99,25 EUR, za telesne okvare, nastale zaradi bolezni ali poškodbe zunaj dela, pa od 28,95 do 69,48 EUR (ZPIZ, Letno poročilo 2011).

¹⁶ Pravice se financirajo iz ZZZS in ne iz državnega proračuna, zato jih v preglednici ne navajamo.

¹⁷ Gre za znesek, ki se financira kot transferni prihodek iz državnega proračuna, ostale pravice so financirane iz Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (ZPIZ) in zato višina sredstev v preglednici ni navedena.

Preglednica 13: Povprečno število uživalcev nadomestil iz invalidskega zavarovanja ter povprečna višina nadomestila po vrsti nadomestila za leto 2011 (Vir: ZPIZ, Letno poročilo 2011)

Vrsta nadomestila	Povprečno število uživalcev v letu 2011	Povprečna višina nadomestila v letu 2011 (EUR)
Za čas čakanja in čas poklicne rehabilitacije	3	455,94
Za čas čakanja na drugo ustrezno zaposlitev	13.133	429,15
Zaradi dela s skrajšanim delovnim časom	4.643	
Zaradi manjše plače na drugem ustreznem delu	6.126	189,83
Delna invalidska pokojnina	10.764	281,81
Za čas poklicne rehabilitacije	333	393,01
Začasno nadomestilo	322	152,95
Nadomestilo za invalidnost	13.252	177,13

6.6. Težave, opozorila, komentarji in predlogi

V koalicijski pogodbi o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandat 2012–2015 so se koalicijski partnerji zavezali, da bodo na področju socialne zaščite sledili tudi cilju zagotoviti »pregleden in pravičen sistem socialnih prejemkov« (poglavje 13: Socialna varnost). Med prednostnimi nalogami za doseg tega cilja na področju invalidskega varstva so tudi sledeči ukrepi iz Akcijskega programa za invalide 2007–2013, ki v preteklih letih še niso bili uresničeni:

- zagotavljanje primerne minimalnega denarnega prejemka invalidom, ki živijo v ustanovi in nimajo lastnih dohodkov (ukrep 6.4);
- zagotavljanje neposrednega osebnega financiranja in sledljivosti finančnih transferjev, ki bodo sledili prenosu financiranja z institucij na posameznika (ukrep 6.6);
- vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo zagotavljal enako dostopnost in pravice za vse invalide (ukrep 6.7).

Prednostne naloge v okviru 6. cilja

Za uresničitve v prejšnjem odstavku navedenih ukrepov in s tem zagotovitev ustrezne življenjske ravni najtežjim invalidom bo treba sprejeti vsaj predpise s področja dolgotrajne oskrbe in osebne asistencije ter prenoviti zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb ter zakon o socialnovarstvenih prejemkih.

7. CILJ: invalidom zagotavljati učinkovito skrb za njihovo zdravje

Ukrepi:

- 7.1 razvijanje celostne in usklajene zdravstveno-socialne politike, uveljavljanje klasifikacije Svetovne zdravstvene organizacije »International Classification of Functioning, Disability and Health« in spodbujanje inovativnih organizacijskih pristopov, katerih cilj je povečati prožnost zagotavljanja zdravstvene oskrbe, prilagojene potrebam invalidov;
- 7.2 zagotavljati čim boljšo dostopnost do zdravstvenih programov in storitev in pri tem upoštevati posebne potrebe invalidnih žensk. Pri dostopnosti storitev in programov je treba upoštevati vrednote, kot so solidarnost, socialna pravičnost in dostopnost za vse invalide, na podlagi izenačevanja pravic za vse skupine invalidov, ki so bile do zdaj različno obravnavane;
- 7.3 zagotavljanje zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin (otrok z okvarami/motnjami v telesnem oziroma duševnem razvoju) s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočijo, da otrok ostane v družini,
- 7.4 izboljšanje sistemske ureditve področja medicinsko-tehničnih pripomočkov;
- 7.5 zagotavljanje celostne rehabilitacije odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluhoslepih oseb;
- 7.6 izboljšanje znanja oziroma vedenja osebja v zdravstvenih ustanovah o posameznih vrstah invalidnosti (npr. o motnjah v duševnem razvoju, gluhoti ipd.), da bodo invalidi ustrezno obravnavani glede na vrsto invalidnosti;
- 7.7 spodbujanje dejavne vloge invalidov za reševanje njihovih zdravstvenih težav, podpiranje programov ozaveščanja o zdravem načinu življenja, spodbujanje širitve programov obnovitvene rehabilitacije in programov za izobraževanje o pravicah znotraj sistema zdravstvenega varstva;
- 7.8 sistematično zbiranje podatkov o zdravstvenem stanju in potrebah invalidov in otrok s posebnimi potrebami, obstoječih mrežnih povezavah v skupnosti ter iskanje načinov prilagajanja zdravstvenih zmogljivosti dejanskim potrebam invalidov;
- 7.9 ozaveščanje vseh strokovnih delavcev na področju zdravstva o potrebah invalidov.

Nosilci:

Ministrstvo za zdravje, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, zdravstvene organizacije, Inštitut za varovanje zdravja, Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo, invalidske organizacije.

Poročevalci:

Ministrstvo za zdravje (v nadaljnjem besedilu: MZ), Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – Soča (v nadaljnjem besedilu URI – Soča), Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v RS (v nadaljnjem besedilu: SOUS).

7.1. Zakonodaja v pripravi

Predlog *Resolucije o nacionalnem programu duševnega zdravja* je bil poslan v medresorsko usklajevanje in drugo javno obravnavo 6. aprila 2011. Pripombe, predloge in mnenja je lahko zainteresirana javnost poslala do 3. maja 2011. Po zaključeni drugi javni obravnavi je minister za zdravje imenoval novo delovno skupino. Delovna skupina bo predvidoma pripravila nov predlog resolucije do maja 2012.

Z namenom ureditve problematike celostne obravnave otrok s posebnimi potrebami je medresorska delovna skupina za pripravo *predloga ureditve problematike otrok s posebnimi potrebami*, v katero so imenovani predstavniki resornih ministrstev: MZ-ja, MIZKŠ-ja in MDDSZ-ja ter SOUS-a, predlagala, da se oblikuje posebna delovna skupina, ki bo obravnavala problematiko poklicnega svetovanja. Prav tako so člani medresorske delovne skupine sprejeli sklep, da se oblikuje ožja delovna skupina, ki bo obravnavala problematiko zgodnje obravnave otrok z motnjami v razvoju. Leta 2011 je delo delovne skupine zaradi več razlogov zastalo, zato so se naloge prenesle v leto 2012. Predvidene so tudi kadrovske spremembe v delovni skupini.

7.2. Programi

MZ invalidom zagotavlja učinkovito skrb za njihovo zdravje v okviru ukrepa »razvijanje celostne in usklajene zdravstveno-socialne politike, uveljavljanje klasifikacije Svetovne zdravstvene organizacije

ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) in spodbujanje inovativnih organizacijskih pristopov, katerih cilj je povečati prožnosti zagotavljanja zdravstvene oskrbe, prilagojene potrebam invalidov«.

Na URI – Soča:

- še naprej preizkušajo klinično uporabo Mednarodne klasifikacije funkcioniranja, zmanjšane zmožnosti in zdravja (MKF) ter iščejo primeren način njene uporabe v redni klinični praksi. MKF je osnova za novo klinično pot, ki jo bodo leta 2012 spremenili v računalniško obliko. Podatki, ki so se do sedaj zbirali samo z MKB-10, bodo z dodatno uporabo MKF-ja dobili tudi rehabilitacijsko vsebino.
- Nadaljevali so z ocenjevanjem izida rehabilitacije z lestvico FIM (Functional Independent Measure), ki poteka na vseh oddelkih Klinike za fizikalno in rehabilitacijsko medicino, leta 2011 pa so ocenili tudi številne otroke, starejše od 7 let. Na podlagi rednih analiz so sprejeli številne sklepe in usmeritve za nadaljnje delo ter nove kriterije za sprejem bolnikov po preboleli možganski kapi.
- V kabinetu za ocenjevanje voznških sposobnosti voznikov s posebnimi potrebami nadaljujejo ocenjevanje po evropskih standardih v skladu z odločbo ministra za zdravje in ministra za notranje zadeve o pooblastitvi URI – Soča za opravljanje zdravstvenih pregledov in kontrolnih zdravstvenih pregledov telesno prizadetih oseb (4. 1. 2007). Leta 2011 so dodatno izdelali vsebino predelav avtomobilov (opis predelav in opredelitev upravičencev do posamezne predelave) in seznam timskih pregledov (z opredelitvijo dela vseh članov tima) v zvezi z oceno predelav avtomobilov za voznike s posebnimi potrebami.
- Nadaljevali so s prestrukturiranjem ambulantnih programov ter uvedli novo ambulanto za športne poškodbe, ambulanto za sklepne in ob sklepne bolezni in okvare ter subspecialistično ambulanto za kronično nerakavo bolečino.

SOUS poroča, da:

- so obseg in stroški zdravstvenih storitev za otroke, mladostnike in odrasle osebe s posebnimi potrebami, vključene v socialnovarstvene in vzgojno-izobraževalne zavode, predmet vsakoletnega Splošnega dogovora za zdravstveno dejavnost za posamezno pogodbeno leto. Dogovor je sklenjen med partnerji dogovora, in sicer med MZ-jem, Zdravniško zbornico Slovenije, Združenjem zdravstvenih zavodov Slovenije, Lekarniško zbornico Slovenije, Skupnostjo slovenskih naravnih zdravilišč, Skupnostjo socialnih zavodov Slovenije, Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije in SOUS-om. Z dogovorom se določi skupen obseg programov zdravstvenih storitev, izhodišča za njegovo izvajanje, standarde ponudbe zdravstvenih storitev, oblikovanje cen ter skupen obseg potrebnih sredstev za plačilo programa na državni ravni. Dogovor skupaj s prilogami predstavlja pravno podlago za sklepanje pogodb z izvajalci zdravstvenih storitev.
- Zdravstvene storitve za otroke, mladostnike in odrasle osebe s posebnimi potrebami, obsegajo storitve zdravstvene nege, program logopedске, psihološke, defektološke in avdiološke storitve, fizioterapevtske, delovnoterapevtske in druge rehabilitacijske storitve.

7.3. Raziskovalna dejavnost

MZ poroča, da je za ukrep "sistematično zbiranje podatkov o zdravstvenem stanju in potrebah invalidov in otrok s posebnimi potrebami" poročilo pripravil Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: IVZ). IVZ se je vključeval v izvajanje Akcijskega programa za invalide 2007–2013 (v nadaljnjem besedilu: API) tako s svojo redno dejavnostjo na področju zdravstvene statistike, ki poleg zbiranja in analiz razpoložljivih podatkov o zdravju in zdravstvenem varstvu vključuje tudi kontinuirano delo na temeljnih metodoloških vprašanjih in entitetah zdravstvene statistike s poudarkom na primerljivosti metodologije v okviru EU, kot tudi z vključevanjem v medresorske skupine in sodelovanjem v mednarodnih projektih, katerih namen je izboljšati položaj oseb z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami in zmanjšano zmožnostjo/invalidnostjo. Od leta 2010 je IVZ vključen tudi v zvezi z razvojem kazalnika Zdrava leta življenja v skupni ukrep (joint action EHLEIS), v zvezi s pripravami na uvajanje rednega zbiranja primerljivih podatkov o zmanjšani zmožnosti/invalidnosti v EU pa sodeluje v novi skupini Eurostata za statistiko invalidnosti (TFDS). IVZ je leta 2011 izvedel razvojni in implementacijski projekt v partnerstvu z Eurostatom in SURS-om ter DG Sancom. Ta projekt je vseboval analiziranje poškodb in invalidnosti – Razvoj metodologije za zagotavljanje indikatorjev (sofinanciranje evropskega projekta Integration of European Injury Statistics – INTEGRIS) ter razvijal metodologije za zagotavljanje indikatorjev ter analizo poškodb in invalidnosti.

7.4. Dogodki

URI – Soča poroča o sledečih dogodkih:

- obisk flamske delegacije – sodelovanje v okviru projekta »ICF and job seeking for persons on a larger distance from the labour market due to MMPP impediments«, 4. 3. 2011.
- Mednarodno predavanje: Mlakar, M., Burger, H.: Opinion of certified prosthetics and orthotics on the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) v 6th ISPO Central European Conference, Nyeregyhza, Madžarska, 25.–27. avgust 2011.
- Vabljeno mednarodno predavanje: Goljar, N., Burger, H., Vidmar, G., Marinček, Č.: Measuring functioning of stroke patients using the ICF, International Medical Development Forum, Nanjing, Kitajska, 8.–10. julij 2011.

7.5. Kvantitativni podatki

Skupna realizirana vrednost obsega programov zdravstvenih storitev v letu 2011, za katere je bila pogajalec SOUS, je bila v višini 19,0 mio EUR. Od tega je bila realizacija zdravstvenih storitev v socialnovarstvenih zavodih za usposabljanje v višini 9,0 mio EUR, v centrih za sluh in govor v višini 2,6 mio EUR, v varstveno-delovnih centrih in pri koncesionarjih v višini 2,9 mio EUR, v zavodih za usposabljanje v višini 2,0 mio EUR ter v zavodih za izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami in svetovalnem centru v višini 1,7 mio EUR.

Zaradi izvajanja protikriznih in varčevalnih ukrepov predlogi SOUS-a za nujne dopolnitve programov (povečanje števila strokovnih delavcev) niso bili sprejeti niti med partnerji niti na Vladi RS. Vsi predlogi so pripravljene na podlagi obrazloženih predlogov izvajalcev zdravstvenih storitev in so pripravljene za uvrščanje, ko bodo partnerji lahko sprejemali dopolnitve programov.

7.6. Težave, opozorila, komentarji in predlogi

Konvencija o pravicah invalidov v 25. členu določa, da države »priznavajo invalidom pravico do najvišjega dosegljivega zdravstvenega standarda brez diskriminacije zaradi invalidnosti«. V uvodu k 7. cilju API-ja je sicer zapisano, da je »raven zdravstvenega varstva invalidov ... primerljiva z drugimi evropskimi državami«, vendar ob tem API ugotavlja, da bi bilo treba med drugim zagotoviti zgodnje odkrivanje in celovito zgodnjo obravnavo otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin (otrok z okvarami/motnjami v telesnem oziroma duševnem razvoju) s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočijo, da otrok ostane v družini (ukrep 7.3); zagotoviti celostno rehabilitacijo odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluhoslepih oseb iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (ukrep 7.5). O obeh ukrepih se je v zadnjih letih veliko pisalo, pravica do rehabilitacije je bila tudi uzakonjena, vendar se oba ukrepa še vedno ne izvajata (Vir: MDDSZ).

Prednostne naloge v okviru 7. cilja

Izvajanje ukrepov »zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočijo, da otrok ostane v družini« ter »zagotavljanja celostne rehabilitacije odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluhoslepih oseb«.

8. CILJ: invalidom zagotavljati vključenost v kulturne dejavnosti in sodelovanje na področju dostopnosti do kulturnih dobrin na enakopravni podlagi

Ukrepi:

- 8.1 oblikovanje primernih ukrepov za zadovoljevanje posebnih potreb invalidov in za ozaveščanje celotnega prebivalstva o ovirah invalidov ter o njihovih kulturnih prispevkih za celotno družbo na podlagi analiz stanja dostopnosti kulture in primerjalnih presoj ukrepov za invalide na področju kulture;
- 8.2. razširjanje možnosti sofinanciranja iz proračunskih sredstev na projekte, namenjene vsem invalidom. Pozornost pri tem je treba nameniti tudi osebam z motnjo v duševnem razvoju;
- 8.3 spodbujanje splošne knjižnice k zagotavljanju knjig, prilagojenih za slepe in slabovidne;
- 8.4 uvrstitev knjižnice za slepe in slabovidne v nacionalno shemo knjižnic in zagotovitev, da bo država sistemsko financirala delovanje knjižnice (leposlovje, učbeniki, strokovna dela), ter ureditev statusa specialne knjižnice;
- 8.5 sistemsko zagotavljanje financiranja in izdajanja prilagojenih časopisov (za slepe in slabovidne ter osebe z motnjo v duševnem razvoju);
- 8.6 sistemsko zagotavljanje pravice slepih in slabovidnih do dostopa do tiskanih občil v elektronski obliki;
- 8.7 spodbujanje statusa samostojnih kulturnih delavcev invalidov (npr. gluhih, slepih);
- 8.8 spodbujanje nastajanja/formaliziranja posebnih oblik udejanjanja kulture invalidov (npr. gledališče gluhih, slepih in podobno);
- 8.9 spodbujanje nastajanja društev in podobnih združenj na področju kulture in spodbujanje združevanja invalidnih umetnikov;
- 8.10 dopolnjevanje pravnih predpisov, ki se nanašajo na dostopnost kulture ter udeležbo invalidov pri načrtovanju in ustvarjanju kulturnih dobrin;
- 8.11 priprava zakonodaje, ki bo v skladu z mednarodnim pravom zagotovila, da zakoni o zaščiti intelektualne lastnine niso nerazumna ali diskriminacijska ovira za to, da kulturno gradivo ne bi bilo dostopno invalidom.

Nosilci:

Ministrstvo za kulturo, univerze, kulturne ustanove, invalidske organizacije.

Poročevalci:

Ministrstvo za kulturo (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MK)).

8.1. Sprejeta zakonodaja

Leta 2011 je bil sprejet *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK-D)*, ki se posredno nanaša tudi na umetnike invalide, saj na novo ureja dohodkovni cenzus za samozaposlene v kulturi. Obenem se nanaša tudi na sofinanciranje opravljanja posebnih nalog osrednjih območnih splošnih knjižnic, kamor sodijo tudi tiste storitve in dejavnosti slovenskih splošnih knjižnic, ki so namenjene pripadnikom različnih skupin invalidov. Te se lahko po novem sofinancirajo tudi iz intervencijskih sredstev MIZKŠ-ja (MK). Invalidska problematika je bila vključena tudi v *Poročilo o aktivnostih MK-ja za odpravo pomanjkljivosti, na katere v letnem poročilu za leto 2010 opozarja zagovornik načela enakosti*. Leta 2011 je bil izdan *sklep ministrice za kulturo, ki je predvideval finančno podporo dejavnostim za promocijo slovenskega znakovnega jezika* (ukrepi 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6, 8.7 in 8.10). Invalidska problematika je bila vključena tudi v *Poročilo o aktivnostih MK za odpravo pomanjkljivosti, na katere v letnem poročilu za leto 2010 opozarja zagovornik načela enakosti*.

8.2. Zakonodaja v pripravi

MIZKŠ (MK) je leta 2011 pripravilo *predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih (ZMed-B)*, ki je bil v Državnem zboru zavržen in v katerem je posebno skrb namenilo prav problematiki invalidov (ukrepi 8.1, 8.2, 8.3, 8.5, 8.6, 8.7, 8.8, 8.9 in 8.10).

V postopku priprave pa so trenutno tudi *Smernice za obdelavo knjižničnega gradiva za uporabnike, ki potrebujejo lažje berljivo gradivo, za slepe in slabovidne ter etnične narodnostne manjšine*, katerih cilj je vzpostavitev kompetenčnih centrov za posebne zbirke knjižničnega gradiva.

Leta 2011 je bil pripravljen tudi predlog novega *Nacionalnega programa za kulturo 2012-2015*, ki še ni bil sprejet, vključuje pa tudi invalidska tematika. Predlog novega Nacionalnega programa za kulturo 2012-2015 v prvem poglavju z naslovom »Slovenski jezik« v okviru 3. Cilja, »Zagotoviti posredovanje umetniških in drugih kulturnih dobrin v Sloveniji in deloma v celotnem slovenskem kulturnem prostoru v slovenščini, skladno z določbami predpisov o javni rabi slovenščine«, predvideva ukrep: »Podpirati razvoj slovenskega znakovnega jezika za slušno prizadete in njihovo uvajanje v rabo slovenskega pisnega jezika.« V dvanajstem poglavju z naslovom »Človekove pravice in varovanje kulturnih raznolikosti« pa predlog obsega tri cilje s področja invalidske problematike: 10. cilj, »Spremljati stanje glede dostopnosti javne kulturne infrastrukture za invalide in zagotavljati invalidom primeren dostop do informacij«, vsebuje tri ukrepe: ukrep 1: »Izvajanje analiz dostopnosti javnih kulturnih ustanov za invalide kot kulturne ustvarjalce in uporabnike in zagotavljanje dostopnosti spletnih strani in spletnih vsebin za senzorno ovirane osebe«, ukrep 2: »Prilagajanje in izdajanje knjig in časopisov v Braillovi pisavi, zvočnih knjig in časopisov, knjig in časopisov v povečanem tisku, prilagajanje video vsebin in TV oddaj za potrebe gluhih ter izdajanje knjig in časopisov, prilagojenih tudi potrebam drugih skupin invalidov« in ukrep 3: »Izdelava analiz o stanju na področju uresničevanja kulturnih pravic oseb s poškodbo glave, dislektikov, oseb z motnjo v duševnem razvoju in pripadnikov drugih skupin invalidov«. 11. cilj, »Spodbujanje kulturno – umetniškega ustvarjanja in sodelovanja invalidskih organizacij in umetnikov invalidov na vseh področjih kulture, na državni in mednarodni ravni ter integracija invalidske problematike v delovanje MIZKŠ (MK)«, vsebuje naslednja dva ukrepa: ukrep 1: »Spodbujanje kulturno – umetniškega ustvarjanja in sodelovanja slovenskih invalidskih organizacij, slovenskih kulturno – umetniških skupin invalidov in slovenskih umetnikov invalidov posameznikov z drugimi invalidskimi organizacijami, kulturno – umetniškimi skupinami invalidov in umetniki invalidi posamezniki doma, v zamejstvu in tujini na vseh področjih kulture« in ukrep 2: »Sprejeti ustrezne ukrepe za zaščito kulturnih pravic invalidov in njihovo kakovostno integracijo in jih uskladiti na ravni MIZKŠ (MK) in na medresorski ravni«. 12. cilj, »Omogočiti zaposlovanje in izobraževanje invalidov na vseh področjih kulture, omogočiti tudi študij na umetniških akademijah za pridobitev primerne izobrazbe in za enakopravno sodelovanje v kulturnem življenju« vsebuje ukrep 1: »Omogočiti zaposlovanje in izobraževanje invalidov na način, ki upošteva potrebo po preseganju oviranosti pri invalidih z namenom, da se jim omogočijo enake možnosti za sodelovanje v kulturnem življenju«.

MIZKŠ (MK) je lani podalo tudi pripombe in predloge k *osnutku Resolucije o duševnem zdravju 2011–2016*, ki se je nanašal tudi na obravnavo oseb z motnjo v duševnem razvoju.

Leta 2011 je posebna delovna skupina MIZKŠ-ja (MK) pripravljala *delovno besedilo Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2012–2016*, ki zajema tudi vsebine, ki zadevajo problematiko senzorno oviranih.

8.3. Programi

MIZKŠ (MK) v okviru ukrepov 8.1, 8.2, 8.3, 8.5, 8.6, 8.7, 8.8 in 8.9 poroča o sledečem:

- na področju *kulturnih raznolikosti in človekovih pravic* sta bila invalidskim organizacijam in umetnikom invalidom zagotovljena svetovanje in pomoč pri prijavi njihovih kulturnih projektov na javne razpise MIZKŠ-ja (MK) in na evropske javne razpise, v zvezi z javnim razpisom ESS-ja pa je pripravilo tudi dve posebni delavnici, od tega eno za prijavitelje na razpis in drugo za tiste, katerih kulturni projekti so bili izbrani na razpisu.
- Na področju *likovne umetnosti* je opazno posvečanje večje pozornosti izvajalcev kulturnih projektov do invalidov, projekti, ki so namenjeni tudi invalidom, pa v okviru javnih pozivov in javnih razpisov prejmejo dodatne točke.
- Na področju *knjižnične dejavnosti* se izvajajo različne dejavnosti za povečanje dostopnosti objektov, prostorov, knjižničnega gradiva in informacij za uporabnike z različnimi oblikami

invalidnosti, prav tako pa slovenske splošne knjižnice izvajajo za invalide osebe različne storitve ter dejavnosti na terenu. Številne splošne knjižnice pa sodelujejo tudi z lokalnimi in območnimi invalidskimi organizacijami.

- Sofinanciralo je nakup knjižničnega gradiva, med katerim je tudi gradivo, prilagojeno potrebam posameznih skupin invalidov. Knjižnice ocenjujejo, da v svojih zbirkah hranijo skupno okoli 75.000 enot gradiva v prilagojenih tehnikah, kar predstavlja 0,07 % celotne knjižnične zbirke slovenskih splošnih knjižnic. MIZKŠ (MK) je sofinanciralo tudi programe posebnih nalog slovenskih osrednjih območnih splošnih knjižnic, v okviru katerih knjižnice izvajajo tudi dejavnosti za posebne skupine uporabnikov. V okviru knjižnice *Mirana Jarca v Novem mestu pa deluje Center za disleksijo*, v katerem hranijo zbirko lažje berljivega gradiva, ki je napisano v enostavnejšem in posebej prilagojenem jeziku. Zbirka je namenjena dislektikom, gluhih in naglušnim, Romom ter emigrantom in vključuje tudi zvočne knjige, knjige v slovenskem znakovnem jeziku in prilagojena video gradiva.
- Na področju *uprizoritvene umetnosti* je treba omeniti sodelovanje *SNG Drame Ljubljana* s Centrom za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Kamnik (v nadaljnjem besedilu: CIRIUS Kamnik). SNG Drama Ljubljana vsako sezono na Velikem odru uprizori gledališko predstavo, ki jo prilagodi otrokom in mladostnikom z gibalno oviranostjo in dolgotrajnimi obolenji iz CIRIUS-a Kamnik. V *SNG Maribor* so invalidom na voljo vse gledališke in umetniške vsebine. V *Slovenskem ljudskem gledališču Celje* redno sodelujejo z društvom Šent, SOS telefonom, šolami s prilagojenim programom, centri za varstvo, vzgojo, izobraževanje in usposabljanje, društvom Ozara ter s slepimi in slabovidnimi. V *Lutkovnem gledališču Maribor* invalidnim učencem Osnovne šole Gustava Šiliha vsako leto podarijo vsaj eno gledališko predstavo. *Javni zavod SNG Nova Gorica* pa se invalidom posveča tako, da na repertoar umešča dela, ki obravnavajo problematiko ljudi z obrobja družbe.
- Na področju *samozaposlenih v kulturi* obstaja nova možnost elektronskega podajanja vlog za pridobitev pravice do plačila socialnih prispevkov. MIZKŠ (MK) je do leta 2011 izdalo skupno 24 predhodnih soglasij k odločbam MDDSZ-ja in drugih pristojnih ministrstev o *podelitvi statusa v javnem interesu (tudi) na področju kulture*. Na področju *kulturnega sistema* velja omeniti prizadevanja za vključevanje invalidske problematike v strateške dokumente s področja kulture.
- Na področju *slovenskega jezika* so na *Javnem letnem razpisu za sofinanciranje projektov, namenjenih predstavljanju, uveljavljanju in razvoju slovenskega jezika v letu 2011*, kandidirali za finančna sredstva trije kulturni projekti s področja slovenskega znakovnega jezika (dva projekta je prijavil Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, enega pa Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije), ki pa niso zbrali dovolj točk, da bi bili sprejeti v sofinanciranje.
- Na področju *glasbene umetnosti* zagotavljajo invalidom enake možnosti za vključevanje v kulturne programe in projekte kot neinvalidom, pri čemer posebno pozornost namenjajo vključevanju mlajše generacije v usposabljanja na področju glasbene umetnosti (uresničevanje ukrepov 8.1, 8.2 in 8.8).

8.4. Raziskovalna dejavnost

Na področju *kulturne raznolikosti in človekovih pravic* so na MIZKŠ-ju (MK) marca 2011 dokončali *Preglednico kulturnih pravic invalidov*, ki je bila prispevek MIZKŠ-ja (MK) k dokumentu z naslovom *Analiza državne skrbi za invalide: oris trenutnega stanja*, ki ga je pripravil IRSSV. Na področju knjižnične dejavnosti je MIZKŠ (MK) leta 2011 pripravilo *projektni predlog z naslovom Vzpostavitev infrastrukture za zagotavljanje enakih možnosti dostopa do publikacij slepim, slabovidnim ter osebam z motnjami branja*. Glavni cilj projekta je slepim in slabovidnim ter drugim invalidnim osebam, ki iz objektivnih in subjektivnih razlogov ne morejo brati gradiva v običajnem tisku, omogočiti dostop do vseh stopenj izobraževanja, strokovnega izpopolnjevanja in kulturnega življenja ter jim zagotoviti možnosti, primerljive s tistimi, ki jih družba nudi drugim državljanom (ukrep 8.4).

8.5. Dogodki

MIZKŠ (MK) v okviru ukrepov 8.1, 8.2, 8.3, 8.7 in 8.8 poroča o sledečih dogodkih:

- na področju *glasbene umetnosti* je glasbenici pomagalo pri nakupu glasbenega inštrumenta.
- Na področju *knjižnične dejavnosti* sta potekala strokovno posvetovanje v Knjižnici Pavla Golie v Trebnjem z naslovom »*Pot do knjige: vsi različni, vsi po isti poti*« ter okrogla miza o problematiki invalidnih oseb v Mestni občini Murska Sobota, v prostorih Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota.

- Na področju *uprizoritvene umetnosti* je potekal *projekt gluhega ustvarjalca Damjana Šebjana*, ki je bil sofinanciran preko javnega razpisa, namenjenega podpori vrhunske produkcije nevladnih organizacij. V SNG-ju Nova Gorica so leta 2011 v sodelovanju z Rotary klubom in MDDSZ-jem v okviru projekta *Oder za vse* pripravili predstavo z naslovom »Čakalnica«, v kateri so drug ob drugem nastopali slepi in slabovidni, gluhi, gibalno ovirani ter pripadniki drugih skupin invalidov. Omenjena predstava je doživela velik uspeh in mednarodni odmev. Februarja 2011 so izvedli že tretjo ponovitev gledališke predstave »Rdeči čevljički«, v kateri so nastopali otroci z invalidnostjo. Prav tako pa so izvedli gledališko predstavo v režiji Matjaža Latina z naslovom »Neskončni šteti dnevi Andreja B. Skubica«, ki se je nanašala na problematiko invalidov in drugih družbenih skupin z obrobja družbe. V Lutkovnem gledališču Ljubljana so za gluhe otroke pripravili »Predstavo iz kovčka«, narejeno po predlogi Svetlane Makarovič in uprizorjeno v izvedbi gledališke skupine Tacamuca. V SNG Maribor so v sodelovanju z Društvom naglušnih in gluhih Podravja eno od dramskih predstav prevedli v slovenski jezik, v predstavi »Slišim z očmi« pa so skupini gluhih zvok prenesli preko trzljajev. V Lutkovnem gledališču Maribor so na predstavah z naslovoma »Pika Nogavička« in »Jakob in mesto« gostili otroke z invalidnostjo.

8.6. Kvantitativni podatki

MIZKŠ (MK) v povezavi z ukrepi 8.1, 8.2, 8.3, 8.6 in 8.7 poroča, da:

- je bilo leta 2011 v okviru *Javnega razpisa za senzorno ovirane in Javnega razpisa ESS-ja* skupno sofinanciranih 19 kulturnih projektov invalidov v skupni vrednosti 966.016,36 EUR.
- V okviru *Javnega ciljnega razpisa za izbor projektov nakupa knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah*, ki jih bo leta 2011 financirala RS iz proračuna, namenjenega za kulturo, je bilo za nakup knjižničnega gradiva namenjenih skupno 3.000.000,00 EUR. V sofinancirano knjižnično gradivo spada tudi tisto knjižnično gradivo, ki je posebej prilagojeno potrebam pripadnikom posameznih skupin invalidov.

8.7. Težave, opozorila, komentarji in predlogi

MIZKŠ (MK) v povezavi z ukrepi 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6, 8.7, 8.8 in 8.9:

- na področju *glasbene umetnosti* opozarja na pomanjkanje finančnih sredstev za implementacijo ciljev, ki vključujejo tudi sofinanciranje vrhunskih glasbenih projektov in programov umetnikov invalidov.
- Na področju *likovne umetnosti* opozarja na nezadostno infrastrukturo razstavišč za gibalno ovirane osebe in pomanjkljiv koncept večine projektov, ki premalo upoštevajo potrebe slepih in slabovidnih obiskovalcev razstav. Tudi tu opozarja na skromna finančna sredstva.
- Na področju *knjižnične dejavnosti* opozarja na potrebo po zagotavljanju primernih finančnih sredstev in drugih pogojev, ki so potrebni za izvajanje ukrepov za dostopnost kulture invalidom. Predlaga, da se v okviru osrednjih območnih splošnih knjižnic s pomočjo mreže splošnih knjižnic v Sloveniji razvija skupne projekte za invalide. Ugotavlja velik interes na področju dostopnosti založniških programov za izdajanje gradiva, posnetega v medijih, dostopnih invalidom, in predlaga, naj se invalidske organizacije bolj odprejo javnim kulturnim zavodom na vseh področjih kulture in se skupaj z njimi potegujejo za pridobitev potrebnih finančnih sredstev. Predlaga, da se z ustreznimi sistemskimi ukrepi zagotovi boljše možnosti in poenostavitev postopkov za sofinanciranje nacionalno pomembnih ukrepov za omogočanje enakih možnosti dostopa do kulturnih dejavnosti in storitev za vse prebivalce Slovenije.
- Na področju *uprizoritvene dejavnosti* so gledališča izpostavila predvsem pomanjkanje sredstev za organizacijo gostovanj gledaliških skupin v Sloveniji in Evropi. SNG Nova Gorica je dalo tudi pobudo, da bi amaterska gledališka društva na Primorskem v svoj program dela vključila ljudi z invalidnostjo iz svojih okolij, saj bi vključitev teh ljudi v umetniške projekte pomenila obogatitev programa, obenem pa tudi večjo socialno vključenost invalidnih oseb v slovensko družbo. Predlagajo tudi, da se ustanovi nacionalni festival umetniške dejavnosti oseb z invalidnostjo. Njihov cilj je okrepiti sodelovanje z invalidskimi društvi in kulturno-umetniškimi skupinami invalidov in zagotoviti ustrezne prostorske in druge pogoje za to, da bi kulturno-umetniške skupine invalidov svoja dela uprizorile pred širšim občinstvom.
- Na področju *samozaposlenih* v kulturi je treba v prihodnje operativno zagotoviti elektronsko podajanje vlog za plačilo socialnih prispevkov. Kar se tiče *statusov v kulturi*, ugotavlja potrebo po bolj sistematični obravnavi tega področja.
- Na področju *slovenskega jezika* opozarja na pomanjkanje finančnih sredstev za sofinanciranje kulturnih projektov s področja slovenskega znakovnega jezika in na slabo kakovost projektov s

tega področja. Kratkoročno predlaga ohranjanje sredstev za javni razpis s področja slovenskega jezika na ravni iz leta 2011, dolgoročno pa uvedbo novega posebnega javnega razpisa za sofinanciranje kulturnih projektov s področja slovenskega znakovnega jezika, ki bi ga izvajala Služba za slovenski jezik na MIZKŠ-ju (MK).

- *INDOK center Direktorata za kulturno dediščino* opozarja na pomanjkanje ustreznih kadrov, ki bi omogočili bolj sistematično vključevanje invalidske problematike v delo knjižnice.
- Na področju *muzejske dejavnosti* opozarja na pomanjkanje strokovnih kadrov z ustreznimi znanji s strokovnega področja metodike in didaktike in na premajhno zanimanje invalidov za muzeje.

Prednostne naloge v okviru 8. cilja

Velja opozoriti, da je treba z vidika uresničevanja 8. cilja Akcijskega programa za invalide 2007–2013 leta 2012 sprejeti nov *Nacionalni program za kulturo 2012–2015*.

9. CILJ: invalidom zagotavljati sodelovanje pri športnih in rekreativnih dejavnostih

Ukrepi:

- 9.1 uvajanje izobraževanja o posebnostih športa invalidov v izobraževalne programe strokovnih športnih kadrov;
- 9.2 spodbujanje izvajanja nacionalnih panožnih športnih tekmovanj za vse invalide (v okviru šolskega sistema);
- 9.3 zagotavljanje kakovostne športne vzgoje za invalide z vključitvijo znanja v študijske programe in programe nadaljnega izobraževanja ter usposabljanjem strokovnih delavcev v izobraževanju;
- 9.4 nadziranje (novo)gradenj in prenove starejših športnih objektov, da bi jih lahko uporabljali invalidi, ki se ukvarjajo s športom, in invalidi, ki športne prireditve obiskujejo kot gledalci (dostopnost, sanitarije, oznake, informacije in komunikacija);
- 9.5 statusno/pravno izenačevanje športnikov in športnikov invalidov (kategorizacija, bonitete ...);
- 9.6 učenje športnih elementov naj postane sestavni del izobraževanja in rehabilitacije vseh invalidov;
- 9.7 spodbujanje rekreativnih dejavnosti v okviru invalidskih organizacij in drugih društev, primernih vrsti oziroma stopnji invalidnosti in starosti invalida.

Nosilci:

Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez, univerze, Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij, Fundacija za šport, invalidske organizacije.

Poročevalci:

Ministrstvo za šolstvo in šport (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MŠŠ)).

9.1. Programi

MIZKŠ (MŠŠ) poroča:

- Zveza za šport invalidov Slovenije – Paraolimpijski komite je pripravila dva programa za usposabljanje trenerjev za šport invalidov, in sicer Vaditelj športa invalidov in Učitelj športa invalidov. Oba programa potrjuje Strokovni svet za šport. Usposabljanje strokovnih kadrov za šport invalidov bo omogočilo hitrejši razvoj športne rekreacije in rekreativnega športa invalidov, kar zadeva večino naštetih ukrepov.
- S sofinanciranjem delovanja Zveze za šport invalidov MIZKŠ (MŠŠ) pomaga tudi pri razvoju vrhunskega športa invalidov (ukrep 9.1).
- Športniki invalidi so kategorizirani kot drugi športniki. Prav tako so upravičeni do nagrad za osvojene medalje na paraolimpijskih igrah (ukrep 9.5).
- Spodbujanje rekreativnih dejavnosti poteka znotraj Zveze za šport invalidov in v samih invalidskih organizacijah. Te so sofinancirane predvsem iz sredstev FIHA. MIZKŠ (MŠŠ) neposredno ne sofinancira rekreativnih dejavnosti invalidov, ampak zgolj dejavnosti Zveze za šport invalidov. Po zakonu o športu je šport invalidov posebna športna vsebina, kakor je tudi športna rekreacija posebna športna vsebina, obe pa sta v javnem interesu. Država kot javni interes na področju športa invalidov, v skladu z nacionalnim programom in letnimi programi športa, na državni ravni sofinancira vključevanje in sodelovanje v mednarodnih organizacijah ter priprave in udeležbo na mednarodnih tekmovanjih, lokalne skupnosti pa sofinancirajo programe, namenjene športni dejavnosti invalidov.

9.2. Raziskovalna dejavnost

MIZKŠ (MŠŠ) poroča, da so na Posvetu na temo športa invalidov, ki je aprila 2011 potekal v prostorih Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta RS – Soča, zbrali 37 anket, ki so jih izpolnili predstavniki različnih društev za šport invalidov. Čeprav je bil vzorec premajhen, da bi rezultate lahko posplošili, so prišli do sledečih zaključkov:

- v omenjena društva je vključeno 60 % moških in 40 % žensk;
- 70 % članov in članic je športno nedejavnih, 30 % pa dejavnih. Želeli so dobiti tudi podatek, kakšen je delež dejavnih ženske in moških, vendar so anketiranci označili, da je ta podatek prezahteven. Kvalitativna ocena podatkov nakazuje, da bi bil rezultat podoben prej navedenemu.

- Anketiranci so v največji meri menili, da je za športno nedejavnost kriva premajhna osebna ozaveščenost članov o pomembnosti gibalne dejavnosti (f = 24). V veliki meri stanje pripisujejo finančnim težavam (f = 21). Frekvence ostalih odgovorov so dokaj enakomerno razporejene (6–9 odgovorov). Zanimivi so dodani odgovori na odprto vprašanje, kaj je razlog za športno nedejavnost: zdravstveno stanje, nezainteresiranost invalidov in predvsem mladih (!), težka invalidnost, nimajo spremstva ali prevoza na vadbo, visoka starost članstva, pomanjkanje osebne volje, splošna nezainteresiranost, ni spodbude članov, ki so zadolženi za posamezno športno panogo.

9.3. Dogodki

Leta 2011 so invalidi organizirali državna prvenstva v sledečih športih (MIZKŠ (MŠŠ)):

- državno prvenstvo oseb z multiplo sklerozo v balinanju za moške in ženske ekipe ter bližanje na kroge 2011,
- državno prvenstvo v dvoranskem balinanju – boccia 2011,
- državno prvenstvo gluhih v futsalu,
- državno prvenstvo invalidov v pikadu 2011 – ekipno,
- državno prvenstvo invalidov v hitropoteznem šahu – ekipno,
- državno prvenstvo invalidov v plavanju,
- državno prvenstvo slepih in slabovidnih v pospešenem šahu 2011.

MIZKŠ (MŠŠ) v nadaljevanju navaja mednarodne dejavnosti športnikov invalidov:

- Program *Atletika – svetovno prvenstvo IPC v atletiki*, 16.–31. januar, Nova Zelandija, štirje reprezentanti, tri srebrne in ena bronasta medalja.
- Program *Alpsko smučanje – svetovno prvenstvo IPC v alpskem smučanju*, en udeleženeec.
- Program *Kegljanje (za slepe in slabovidne) – svetovno prvenstvo slepih in slabovidnih v kegljanju*, 28. maj–2. junij, Sarajevo, osem tekmovalcev, dve zlati in ena srebrna medalja.
- Program *Tenis (gluhi in naglušni) – svetovno ekipno prvenstvo gluhih in naglušnih v tenisu*, Turčija, dva tekmovalca.
- Program *Košarka gluhih – svetovno prvenstvo gluhih v košarki*, 14.–25. september, Palermo, Italija.
- Program *Dvoransko balinanje (boccia) – svetovno prvenstvo v dvoranskem balinanju*, udeležba na dveh mednarodnih tekmovanjih in na svetovnem prvenstvu, avgust, Belfast, VB.
- Program *Športni ribolov – svetovno prvenstvo v športnem ribolovu*, Italija, september.
- Program *Streljanje – svetovni pokal/kvalifikacijska tekmovanja v streljanju*, tri tekme svetovnega pokala, zlato, srebro in bron.
- Program *Specialna olimpijada – poletne igre specialne olimpijade*, Atene, 24 udeležencev, sedem zlatih, tri srebrne in tri bronaste medalje.
- Program *Namizni tenis – evropsko prvenstvo v namiznem tenisu*, udeležba na vrsti mednarodnih tekmovanj, dve bronasti medalji na evropskem prvenstvu v Splitu.
- Program *Plavanje – evropsko prvenstvo IPC-ja v plavanju*, julij, Berlin, en srebrna medalja, udeležba na drugih mednarodnih tekmovanjih.
- Program *Golbal – evropsko prvenstvo v golbalu*, udeležba ekipe na evropskem prvenstvu na Danskem.
- Program *Odbojka sede – evropsko prvenstvo v odbojki sede*, udeležba na evropskem prvenstvu, oktober, Rotterdam, Nizozemska.
- Program *Šah (slepi in slabovidni) – evropsko posamično prvenstvo slepih in slabovidnih v šahu*, udeležba na evropskem prvenstvu.
- Program *Hokej na el. vozičkih – kvalifikacijski turnir v hokeju na električnih vozičkih*, uvrstitev na evropsko prvenstvo, ki bo leta 2012.
- Program *Showdown – različna mednarodna tekmovanja*, tri zlate, tri srebrne in tri bronaste medalje.
- Program *Kolesarstvo – različna mednarodna tekmovanja*, udeležba na mednarodnih tekmovanjih, dosežena kvota za udeležbo na paraolimpijskih igrah.
- Program *Košarka na vozičkih – liga NLB in priprave na EP 2012*. Košarkarji na vozičkih že več let zapored sodelujejo v NLB ligi – priprave na evropsko prvenstvo skupine B, ki bo prihodnje leto v Sloveniji.

Število vseh osvojenih medalj športnikov invalidov v letu 2011 na vseh mednarodnih tekmovanjih (MIZKŠ (MŠŠ)):

- 33 zlatih medalj,
- 39 srebrnih medalj in
- 22 bronastih medalj.

9.4. Težave, opozorila, komentarji in predlogi

Invalidske organizacije opozarjajo, da Konvencija o pravicah invalidov v 30. členu zavezuje države pogodbenice, da sprejmejo vse potrebne ukrepe, s katerimi »invalidom enako kot drugim omogočajo sodelovanje pri rekreacijskih, prostočasnih in športnih dejavnostih«. Tudi v koalicijski pogodbi za mandat 2012–2015 je posebej izpostavljeno, da se bo na programski ravni spodbujal skladen razvoj vseh segmentov športa in tudi program športa deprivilegiranih skupin, med katere lahko prištevamo tudi invalide. Resorno ministrstvo za šport zato za leto 2012 načrtuje spremembo predpisov, s katerimi bo omogočilo izenačenje nagrad za športnike invalide z drugimi športniki – kot je že izenačeno nagrajevanje dobitnikov medalj na olimpijskih in paraolimpijskih igrah.

Prednostne naloge v okviru 9. cilja

Uresničevanje 9. cilja Akcijskega programa za invalide 2007–2013 tako ostaja pomembno tudi v času gospodarske in finančne krize. Izpostaviti velja zagotavljanje dostopnosti športnih objektov, izobraževanje strokovnih delavcev o posebnostih športa, zagotavljanje financiranja vrhunškega športa invalidov in omogočanje rekreativnih dejavnosti v okviru invalidskih organizacij. Ena izmed prednostnih nalog ostaja tudi izgradnja športne dvorane za šport invalidov v Ljubljani – dogovor med resornimi ministrstvi je bil podpisan že avgusta 2008.

10. CILJ: invalidom zagotavljati enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju njihovih skupnosti

Ukrepa:

- 10.1 omogočanje trajne duhovne oskrbe invalidom, ki to želijo, posebej tistim, ki so negibljivi v trajni negovalni oskrbi v domačem oziroma drugem okolju in domovih za starejše občane, s pomočjo obiskov verskega delavca ali drugega duhovnega vodje registrirane verske skupnosti po lastni izbiri;
- 10.2 predvidenje posebnega financiranja izdajanja verske in duhovne literature za komunikacijsko in senzorno ovirane na podlagi proračunskih razpisov.

Nosilci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za kulturo, verske skupnosti, izvajalci kulturnih dejavnosti.

Poročevalci:

Inštitut RS za socialno varstvo (v nadaljnjem besedilu: IRSSV).

IRSSV na osnovi sekundarnih virov poroča, da:

- se, v okviru ukrepa 10.1, po informacijah Skupnosti socialnih zavodov Slovenije po v vseh oblikah institucionalnega varstva za starejše omogoča duhovna oskrba invalidom, nekateri domovi za starejše imajo tudi posebne namenske prostore za izvajanje verske oziroma duhovne dejavnosti ali pa večnamenske prostore, saj 42. člen Pravilnika o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev¹⁸ določa zagotovitev prostora za duhovno oskrbo stanovalcev socialnih zavodov (duhovna oskrba se lahko izvaja bodisi v večnamenskem prostoru ali v samostojnem prostoru). Skupnost socialnih zavodov Slovenije poroča, da so bili verski obredi in tudi individualni obiski duhovnikov oziroma predstavnikov verskih skupnosti za stanovalce vedno zagotovljeni in niso bili nikoli sporni, izvajajo pa se praviloma povsod vsaj enkrat tedensko ter ob vseh (večjih) verskih praznikih.
- Z duhovnim in verskim življenjem invalidov se v okviru katoliške vere ukvarjajo verske skupnosti, kot so Verski center gluhih in naglušnih ter gibanji *Vera in luč* in *Krščansko bratstvo bolnikov in invalidov*.
- V Slovenski muslimanski skupnosti ne vodijo posebne evidence o invalidih. Sledijo prilagoditvam, ki so določene z zakonskimi akti, razen tega pa nimajo posebnih prilagoditev, saj niso zaznali potrebe po tem. V primeru, da se pojavi potreba (npr. pri starejši osebi), se ji prilagodijo (npr. če ne more počepniti, se ji priskrbi stol).
- Tudi Srbska pravoslavna cerkev ne vodi posebne evidence o invalidih. Tako doslej niso imeli posebnih programov ali prilagoditev za invalide. V prihodnosti načrtujejo zbiranje podatkov o številu in potrebah, na podlagi katerih bi te prilagoditve oblikovali. Duhovnik pride v dom za starejše občane, če ga pokličejo.

¹⁸ Ur. l. RS, št. 67/2006

11. CILJ: krepitev delovanja invalidskih organizacij

Ukrepi:

- 11.1 razvijanje vloge invalidskih organizacij s pomočjo trajnega, stabilnega, zadostnega in neodvisnega financiranja prek Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij;
- 11.2 zagotavljanje sofinanciranja delovanja nacionalnega sveta invalidskih organizacij po vzoru financiranja Evropskega invalidskega foruma;
- 11.3 izpopolnjevanje meril za trajno zagotavljanje financiranja invalidskih organizacij.

Nosilci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za javno upravo, invalidske organizacije, Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Poročevalci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ).

11.1. Sprejeta zakonodaja

Konec leta 2011 je bil po skrajšanem postopku sprejet *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije*.¹⁹ Zakon spreminja sestavo sveta FIHO in določa pogoje za članstvo v svetu. Zakon tudi določa, da se sredstva iz presežka prihodkov nad odhodki lahko namenijo zgolj za povečanje premoženja fundacije ali za financiranje programov in storitev invalidskih in humanitarnih organizacij v naslednjem koledarskem letu.

11.2. Programi

FIHO je sofinancirala posebne socialne programe, investicije in delovanje 29 invalidskih organizacij.

MDDSZ je tudi leta 2011 na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje programov socialnega varstva sofinanciralo programe socialnega varstva, med drugim programe za podporno bivanje pri neodvisnem življenju invalidov, druge specializirane programe za organizacijo in spodbujanje neodvisnega življenja invalidov ter osebne asistencije invalidom. Z enkratnim zneskom v višini do 1.500 EUR je sofinanciralo 10 programov, v višini nad 1.500 EUR pa 40 programov (ukrepi 2.1, 2.3, 2.4, 2.8).

11.3. Kvantitativni podatki

Podatki o sredstvih, ki sta jih namenjala MDDSZ in FIHO invalidskim organizacijam za izvajanje posebnih programov, delovanje in naložbe, so že vključeni v poročilo v točki 6.3.

Prednostne naloge v okviru 11. cilja

V času gospodarske in finančne krize je ena izmed prednostnih nalog zagotavljanje stabilnih in primerno visokih sredstev za delovanje in izvajanje posebnih programov v invalidskih organizacijah. Koalicijski partnerji so se v koalicijski pogodbi za obdobje 2012–2015 zavezali, da si bodo prizadevali za zagotavljanje primernih in stabilnih sredstev, namenjenih invalidskim organizacijam, in da se bodo za te namene tudi v prihodnje namenjala sredstva od prirejanja iger na srečo.

Kot drugo prednostno nalogo v okviru 11. cilja Akcijskega programa za invalide 2007–2013 pa velja izpostaviti dolžnost države – sprejeto v Konvenciji o pravicah invalidov – da se bo pri pripravljanju in izvajanju zakonodaje in pri drugih postopkih, ki se nanašajo na invalide, temeljito posvetovala z invalidi in njihovimi reprezentativnimi organizacijami, upoštevajoč Zakon o invalidskih organizacijah, pa tudi z NSIOS-jem.

¹⁹ Ur. l. RS, št. 109/2011

12. CILJ: odkrivanje in preprečevanje nasilja ter diskriminacije nad invalidi

Ukrepi:

- 12.1 ozaveščanje invalidov o njihovih pravicah in možnostih ukrepanja ob morebitnih zlorabah in nasilju;
- 12.2 opozarjanje javnosti na nasilje in zlorabe (posebej nasilje nad invalidnimi otroki, invalidnimi ženskami in starimi invalidi);
- 12.3 zagotavljanje izobraževanja za strokovne delavce o prepoznavanju zlorab, preprečevanju nasilja in ukrepanju;
- 12.4 zagotavljanje prostorskih in drugih delovnih razmer za izvajalce programov na področju odkrivanja, razreševanja in preprečevanja nasilja nad invalidi;
- 12.5 zagotavljanje enakega dostopa do namestitve v varen prostor (tudi v varne hiše) in ustrezne strokovne pomoči invalidom žrtvam nasilja;
- 12.6 povečanje vključevanja invalidnih žensk v odločanje v skupnosti, invalidskih organizacijah, delovnem okolju ipd.;
- 12.7 zagotavljanje spodbujanja izobraževanja invalidnih žensk;
- 12.8 zagotavljanje izobraževanja in usposabljanja o pravicah in potrebah invalidnih žensk v družinah;
- 12.9 oblikovanje storitev za pomoč in spodbujanje ukrepov za samopomoč invalidom, še zlasti invalidnim ženskam;
- 12.10 zagotavljanje prepovedi zdravstvenih ali znanstvenih poskusov na invalidih brez njihove prostovoljne in zavestne privolitve;
- 12.11 izdajanje informativnih priročnikov o odkrivanju in preprečevanju nasilja nad invalidi v obliki, prilagojeni za invalide (za slepe in slabovidne, osebe z motnjami v duševnem razvoju ipd.).

Nosilci:

varuh človekovih pravic, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za notranje zadeve oziroma Policija kot organ v njegovi sestavi, Urad vlade za enake možnosti, centri za socialno delo, lokalna skupnost, Inštitut za kriminologijo, nevladne organizacije, ki se ukvarjajo s problematiko nasilja, Fakulteta za socialno delo, Pedagoška fakulteta, invalidske in humanitarne organizacije.

Poročevalci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ).

12.1. Programi

Iz poročila Urada za enake možnosti o izvajanju *Poročila o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2010 in 2011* MDDSZ povzema, da je v okviru naloge prilagoditve nujen varne namestitve gibalno oviranim, invalidom, osebam s posebnimi potrebami in starejšimi osebami MDDSZ eno od varnih hiš prilagodilo za invalidne osebe, za vse ostale varne hiše pa ostaja ta naloga kot prednost za prihodnji akcijski načrt s ciljem zagotoviti enakomerno dostopnost za vse kategorije prebivalstva povsod v državi.

12.2. Kvantitativni podatki

Podatki, prikazani v spodnji preglednici, so se zbirali v obdobju med letoma 2008 in 2010 in so bili prvič predstavljeni na strokovnem posvetu o nasilju nad invalidi 13. septembra 2011. Podatke je zbrala invalidska organizacija Društvo VIZIJA.

Preglednica 14: Nasilje nad invalidi

	Javni sektor, invalidska organizacija	Podatki o obravnavi nasilja nad invalidi v obdobju 2008–2010 (objavljeno leta 2011)
	POLICIJA	
1	Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska, Generalna policijska uprava, Uprava kriminalistične policije	Policijska ne vodi evidence oziroma ne zbira podatkov o nasilju nad invalidnimi osebami.
2	Policijska postaja Celje, Policijska postaja Velenje	Sporočilo, da je za dajanje podatkov o obravnavi nasilja pristojna Generalna pol. uprava.
3	Policijska uprava Celje, Policijska postaja Laško	Statističnih podatkov ne vodijo tako, da bi bilo razvidno število obravnav zaradi nasilja nad invalidi.
4	Policijska uprava Celje, Policijska postaja Celje	Policijska ne vodi evidence oziroma ne zbira podatkov o nasilju nad invalidnimi osebami.
5	Policijska uprava Celje, Policijska uprava Rogaška Slatina	Ni bilo prijav za obravnavo nasilja nad invalidnimi osebami.
6	Policijska uprava Celje, Policijska postaja Šmarje pri Jelšah	1 primer obravnave nasilja nad invalidno partnerko.
7	Policijska uprava Celje, Policijska postaja Rogatec	Niso obravnavali nobenega primera nasilja nad invalidno osebo.
	Skupaj:	1
	CENTER ZA SOCIALNO DELO (CSD)	
1	CSD Idrija	CSD ne vodi posebej evidence obravnav nasilja nad invalidnimi osebami.
2	CSD Nova Gorica	2 primera obravnave nasilja nad invalidno osebo.
3	CSD Radovljica	CSD ne vodi posebej evidence obravnav nasilja nad invalidnimi osebami.
4	CSD Šmarje pri Jelšah	5 žensk z invalidnostmi (2 gibalno ovirani, 3 z duševno in telesno motnjo).
5	CSD Maribor	Podatki za 7 regijskih centrov: evidence ne vodijo ločeno, zato je napisana ocena po spominu; 10 žrtev z različnimi invalidnostmi.
6	CSD Gornja Radgona	En primer posredne žrtve nasilja v družini – otrok na vozičku, mati neposredna žrtev nasilja.
7	CSD Cerknica	Iz evidence ni razvidno, ali so beležili prijavo nasilja nad invalidno osebo.
8	CSD Piran	En primer obravnave nasilja nad invalidno osebo.
9	CSD Jesenice	Niso zaznali nasilja nad invalidno osebo.
10	CSD Šentjur	4 invalidne osebe s statusom po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb.
11	CSD Pesnica	Zaznano izvajanje nasilja nad eno invalidno osebo.
12	CSD Ljubljana Šiška	Nekaj prijav nasilja nad starostniki in invalidi s področja duševnega zdravja.
	Skupaj:	24 oseb
	VARNE HIŠE IN ZATOČIŠČA	
1	Varna hiša Gorenjske	Niso imeli uporabnic, ki bi bile invalidne osebe.
2	Varna hiša Gorenjske	Niso imeli uporabnic, ki bi bile invalidne osebe.
3	Varna hiša Maribor	2 invalidni osebi
4	Zatočišče Društva SOS telefon	2 invalidni osebi
	Skupaj:	4 osebe
	INVALIDSKE ORGANIZACIJE	
1	Zveza delovnih invalidov Slovenije:	
	Društvo invalidov Celje	pribl. 20 primerov

	Javni sektor, invalidska organizacija	Podatki o obravnavi nasilja nad invalidi v obdobju 2008–2010 (objavljeno leta 2011)
	Društvo invalidov Radlje ob Dravi	1 primer
	Društvo invalidov Slovenske Konjice	1 primer
	Društvo invalidov Grosuplje	9 primerov
	Društvo invalidov Nova Gorica	1 primer
	Društvo invalidov Ljubljana Center	9 primerov
	Društvo invalidov Novo mesto	7 primerov
	Društvo invalidov Trbovlje	2 primera
	Društvo invalidov Žalec	5 primerov
2	Društvo YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa	V obdobju 2008–2010 je bilo zaznanih 5 primerov nasilja (4 ženske, 1 moški).
3	Združenje invalidov – Forum Slovenije	Ne beležijo nobenega primera nasilja nad invalidnimi osebami.
4	Zveza paraplegikov Slovenije	Nasilja nad paraplegiki in tetraplegiki je nekaj, žal nimajo točnih podatkov, ki bi jih lahko uporabili.
5	Društvo VIZIJA:	
	- območje Celje	1 primer
	- območje Ptuj	1 primer
	- območje Ljubljana	3 primeri
	- območje Slovenska Bistrica	1 primer
	- območje Slovenske Konjice	1 primer
	- območje Maribor	1 primer
	- območje Rogatec	1 primer
	- območje Ilirska Bistrica	1 primer
	- območje Izola	1 primer
	- območje Črnomelj	1 primer
	Skupaj:	43 oseb
	Vsi podatki skupaj za obdobje 2008–2011 o obravnavah nasilja nad invalidi	102

V obdobju od leta 2008 do leta 2010 o največ obravnavanih primerih nasilja nad invalidi poročajo invalidske organizacije, in sicer Društvo invalidov Celje, sledijo centri za socialno delo, o nekaj primerih nasilja nad invalidi pa poročajo tudi iz varnih hiš in zatočišč ter policije. Precej organizacij (npr. policijskih postaj in CSD-jev) podatkov za invalide ne beleži posebej.

12.3. Težave, opozorila, komentarji in predlogi

MDDSZ poroča, da je bilo na strokovnem posvetu o nasilju nad invalidi poudarjeno, da je nasilje nad invalidi socialni problem, ki žal ostaja premalo raziskan. Za to področje bi bilo torej smiselno zagotoviti pravno podlago za zbiranje statističnih podatkov v zbirkah podatkov različnih ministrstev, policije (npr. da zbira ločeno podatke o nasilju nad invalidi) in centrov za socialno delo ter za prednostno sodno obravnavo primerov takšnega nasilja. Udeleženci so opozorili tudi na potrebo, da pristojne javne službe pri obravnavanju nasilja in nudenju pomoči posvečajo posebno skrb starejšim osebam in invalidnim žrtvam, ki zaradi osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti same zase, na nujnost večjega prizadevanja za uspešno implementacijo Konvencije o pravicah invalidov in na smiselnost oblikovanja programov osveščanja širše javnosti in pristojnih služb (povzeto po spletni strani Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije).

Tudi Konvencija o pravicah invalidov večkrat opozarja na diskriminacijo in nasilje nad invalidi. Tako v 6. členu izpostavi diskriminacijo invalidnih žensk in deklet; v 15. členu zavezuje države, da sprejmejo vse učinkovite ukrepe, s katerimi invalidom zagotavljajo, da niso izpostavljeni ponižujočemu, krutemu in nečloveškemu ravnanju; v 16. členu pa nato še enkrat zavezuje države, da sprejmejo vse potrebne ukrepe, s katerimi bodo invalide zavarovale pred izkoriščanjem, nasiljem in zlorabami.

Prednostne naloge v okviru 12. cilja

Akcijski program za invalide 2007–2013 ostaja v okviru tega cilja aktualen in zavezujoč za vse nosilce, odgovorne za njegovo izvajanje –z vidika opozarjanja javnosti, izobraževanja strokovnih delavcev, zagotavljanja dostopnih varnih hiš, oblikovanja programov za pomoč žrtvam nasilja itd. Resorno ministrstvo naj bi leta 2012 oziroma 2013 zagotovilo sredstva za izvedbo raziskave s tega področja.

13. CILJ: staranje z invalidnostjo

Ukrepi:

13. 1 spodbujanje in izvajanje učinkovitih ter razumljivih akcij za ozaveščanje o problematiki staranja in spodbujanje spoštovanja pravic in dostojanstva starejših invalidov;
13. 2 spodbujanje boja proti stereotipom in predsodkom ter škodljivimi ravnanjem v zvezi s starostjo in invalidnostjo;
13. 3 spodbujanje spoznavanja medgeneracijskih oblik sodelovanja;
13. 4 spodbujanje izobraževalnih programov za ozaveščanje o potrebah starejših in/ali invalidov;
13. 5 povečevanje števila in vrst izobraževalnih tem s področja staranja in invalidnosti v vseh javnih in zasebnih visokošolskih zavodih, posebej pa tistih, ki izobražujejo za poklice s področja zdravstva in socialnega varstva;
13. 6 gradnja primernih bivalnih prostorov za starejše in starajoče se invalide;
13. 7 načrtovati prostore v varnih hišah in v domovih za starejše, ki so lokacijsko blizu mestnemu okolju;
13. 8 organiziranje posebnih prevozov za starejše in starajoče se invalide;
13. 9 urediti strokovno pomoč na centrih za socialno delo za starejše in starajoče se invalide (poseben koordinator);
13. 10 organiziranje socialne mreže za pomoč starejšim in starajočim se invalidom (nasilje, revščina, brezdomstvo);
13. 11 starejšim in starajočim se invalidom omogočiti spremljevalca in zagovornika na lokalnem nivoju, ki bi bil v pomoč pri urejanju različnih zadev in pri preprečevanju in ukrepanju v primeru nasilja in zlorab;
13. 12 treba je nuditi dodatno izobraževanje za strokovno osebje v domovih za starejše, rehabilitacijskih centrih in drugih zavodih;
13. 13 financiranje in vzpostavitev služb, katerih namen je skrb za osebe v njihovem naravnem okolju (npr. možnost ugodnejših posojil za montažo dvigal, zamenjava stanovanja, promocija pripomočkov in storitev, ki upoštevajo življenjsko okolje oseb, in ne tistih, ki vodijo k bivanju v ustanovi).
13. 14 spodbujanje prostovoljstva in javnih del za pomoč starejšim in starajočim se invalidom;
13. 15 zagotavljanje pravnega varstva starejšim, ki postanejo invalidi;
13. 16 zagotoviti cenovno dostopne zdravstvene storitve in programe ter kakovostno oskrbo za starejše in starajoče se invalide;
13. 17 zagotoviti ustrezno timsko ciljno rehabilitacijo, do katere morajo imeti vsi enake možnosti dostopa, ne glede na prebivališče in socialni položaj posameznika, ki potrebuje rehabilitacijo;
13. 18 zagotoviti zdravstvene storitve, ki jih zaradi starostnih težav in invalidnosti najpogosteje potrebujejo;
13. 19 sprejemanje ukrepov za zagotavljanje socialnega varstva za starejše in starajoče se invalide;
13. 20 uvajanje programov za zmanjševanje revščine za starejše in starajoče se invalide;
13. 21 spodbujanje delovanja organizacij, ki zastopajo starejše in starajoče se invalide, na mednarodni, državni, regionalni in lokalni ravni;
13. 22 zbiranje ustreznih informacij, vključno s statističnimi in raziskovalnimi podatki, za analizo starostno-invalidskega varstva, ki bo podlaga za nadaljnje ustvarjanje ukrepov s tega področja;
13. 23 zagotavljanje dostopnosti starejšim in starajočim se invalidom do kulturnih ustanov in prostorov, v katerih se odvijajo kulturne prireditve, ter s tem spodbujanje vključevanja starejših in starajočih se invalidov v kulturno življenje in delo na področju kulture;
13. 24 sprejemanje in spodbujanje ustreznih ukrepov na ravni pristojnega zakonodajalca, katerih namen je zlasti, da se jamči starejšim osebam, ki živijo v ustanovah, ustrezna pomoč, pri tem pa se spoštuje njihovo zasebnost ter sodelovanje pri odločitvah, ki se nanašajo na življenjske razmere v ustanovi;
13. 25 v okoljih, kjer bivajo, zagotoviti ustrezno prilagojene programe športne vadbe za starostnike ter starejše in starajoče se invalide.

Nosilci:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za okolje in prostor (dostopnost – grajeno okolje), Policija, Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije – Soča, Svet za solidarnostno sožitje generacij in kakovostno staranje prebivalstva, reprezentativne invalidske organizacije in Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije, Zveza društev upokojencev Slovenije in društva upokojencev v občinah, humanitarne organizacije (Rdeči križ, Karitas, društva bolnikov) in univerze.

Poročevalci:

Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (v nadaljnjem besedilu: MIZKŠ (MK)).

13.1. Sprejeta zakonodaja

Vsi pravni akti, ki so omenjeni v 1., 3., 4., 5. in 8. cilju Akcijskega programa za invalide 2007–2013 (v nadaljnjem besedilu: API) in ki se nanašajo na invalide, pokrivajo tudi potrebe starejših in starajočih se invalidov (ukrep 13.23).

13.2. Zakonodaja v pripravi

Leta 2011 pripravljen *predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih (ZMed-B)*, ki je bil zavržen v Državnem zboru, bi izboljšal dostopnost do informativnih, izobraževalnih in poljudnoznanstvenih TV-oddaj, do informacij javnega značaja in do spletnih vsebin tudi za starejše senzorno ovirane osebe in bi s tem pripomogel k večji vključenosti te starostne skupine invalidov v kulturno življenje.

Ukrep v okviru 3. cilja na področju slovenskega jezika v predlogu *Nacionalnega programa za kulturo 2012–2015, ki se nanaša na slovenski znakovni jezik*, ter vsi ukrepi v okviru 10., 11. in 12. cilja 12. poglavja, ki se nanašajo na področje človekovih pravic in varovanje kulturnih raznolikosti, so namenjeni tudi izboljšanju vključenosti starejših in starajočih se invalidov v kulturno življenje in delo na področju kulture (ukrep 13.23).

13.3. Programi

Vsi v okviru 1., 3., 5. in 8. cilja API-ja navedeni kulturni projekti in programi ter ukrepi so bili namenjeni tudi vključevanju starejših in starajočih se invalidov. Izjema so samo tisti projekti in programi, pri katerih je izrecno navedeno, da so posebej namenjeni invalidnim otrokom in mladim invalidom (ukrep 13.23) (vir: MIZKŠ (MK)).

13.4. Raziskovalna dejavnost

Velik del raziskovalne dejavnosti, ki se je izvajala na področju invalidske problematike, vključuje tudi starejše invalide (ukrep 13.23).

13.5. Dogodki

MIZKŠ (MK) poroča, da je leta 2011 v okviru splošnih slovenskih knjižnic potekal vseslovenski prostovoljski projekt z naslovom »*Simbioz@ e-pismena Slovenija*«, katerega cilj je bil dvigniti računalniško pismenost starejših, h katerim spadajo tudi starejši in starajoči se invalidi (ukrep 13.23).

13.6. Kvantitativni podatki

Ker so bili vsi javni pozivi in javni razpisi MIZKŠ (MK) ter evropski javni razpisi namenjeni vsem starostnim skupinam invalidov, večina pa tudi neinvalidom, MIZKŠ (MK) ne razpolaga s posebnimi kvantitativnimi podatki o sofinanciranih kulturnih projektih in programih za to starostno skupino invalidov (uresničevanje ukrepa 13.23).

13.7. Težave, opozorila, komentarji in predlogi

MIZKŠ (MK) poudarja, da za skupino starejših in starajočih se invalidov še vedno predstavlja glavni problem dostopnost do javnih kulturnih ustanov in njihovih prostorov, saj so številne javne kulturne

ustanove še vedno nedostopne ali samo deloma dostopne gibalno in senzorno oviranim osebam. Starejšim senzorno oviranim osebam pa predstavlja problem tudi dostop do ustrezne informacijsko-komunikacijske opreme, ki jim omogoča neoviran dostop do informacij javnega značaja, informacij o slovenski kulturni dediščini in spletnih vsebin. MIZKŠ (MK) predlaga, da se v prihodnje nameni večjo pozornost starejšim in starajočim se invalidom in da se izvede dodatne ukrepe za spodbujanje njihove kulturno-umetniške ustvarjalnosti (ukrep 13.23).

Prednostne naloge v okviru 13. cilja

Trinajsti cilj je bil dodan v API leta 2010. Vključuje 25 različnih ukrepov. Iz prejetih delnih poročil je moč sklepati, da je ta skupina invalidov vključena v splošne programe in ukrepe, namenjene invalidom, vendar pa posebnih programov in ukrepov, namenjenih samo tej skupini, praviloma ni bilo. Zato ostaja uresničevanje tega cilja ena izmed prednostnih nalog.

Zaključki

Glede na poročila članov komisije za spremljanje Akcijskega programa za invalide 2007–2013 je bilo od leta 2007 do leta 2011 največ izvedenih dejavnosti na področju zdravstvenega in socialnega varstva, dela in zaposlovanja ter kulture, predvsem na področju programov in dogodkov. Precej se je delalo tudi na področju šolstva in dostopnosti, še posebej na področju zakonodaje. Najmanj je bilo za invalide narejenega na področju verskega in duhovnega življenja, staranja z invalidnostjo, pa tudi na področju invalidskih organizacij, športa in preprečevanja nasilja in diskriminacije.

V luči že izvedenih sprememb, ki so nastale na področju invalidskega varstva v teh letih, tudi zaradi Akcijskega programa za invalide 2007–2013, ter identificiranih področij, na katerih bi bilo treba intenzivneje delati v prihodnosti, izpostavljam sledeče prednostne naloge:

- dostopnost spletnih strani, še posebej strani javne uprave, javnih zavodov, javne radiotelevizije ipd.;
- zagotavljanje fizične dostopnosti do javnih ustanov in do prostorov, v katerih potekajo javne prireditve za gibalno in senzorno ovirane osebe;
- sistemska ureditev dolgotrajne oskrbe in osebne asistence;
- prenova ZDVTDP-ja s primernimi pogoji za celostno in usklajeno reševanje vseh ključnih zadev, pomembnih za uveljavljanje človekovih pravic skupine invalidov, ki potrebujejo več podpornih storitev oziroma si ne morejo sami zagotavljati socialne varnosti z delom in zaposlitvijo – med drugim pravice do zagovornika in skrbništva;
- začetek dejanskega izvajanja Zakona o izenačevanju možnosti invalidov;
- zagotovitev tehničnih pripomočkov za invalide s senzornimi okvarami in prilagoditve vozil za gibalno ovirane invalide ter priprava predpisa, ki bo na ravni EU zagotavljal dostopnost blaga in storitev;
- zagotavljanje tolmača v visokošolskem izobraževanju na osnovi izdelanega individualnega načrta;
- zaposlovanje invalidov ostaja eden izmed ključnih ukrepov za omogočanje samostojnega življenja in vključenosti invalidov v družbo, vključno z omogočanjem prakse in pripravništev za invalide oziroma možnosti za zaposlitev tudi najtežje oviranih invalidov;
- izvajanje ukrepov zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin, s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočijo, da otrok ostane v družini, ter zagotavljanje celostne rehabilitacije odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluhoslepih oseb;
- sprejem novega Nacionalnega programa za kulturo 2012–2015;
- zagotavljanje dostopnosti športnih objektov, izobraževanje strokovnih delavcev o posebnostih športa, zagotavljanje financiranja vrhunškega športa invalidov in omogočanje rekreativnih dejavnosti v okviru invalidskih organizacij, pa tudi izgradnja športne dvorane za šport invalidov v Ljubljani;
- zagotavljanje stabilnih in primerno visokih sredstev za delovanje in izvajanje posebnih programov v invalidskih organizacijah, posvetovanje države z invalidi in njihovimi reprezentativnimi organizacijami pri pripravljanju in izvajanju zakonodaje in pri drugih postopkih, ki se nanašajo na invalide;
- opozarjanje javnosti na odkrivanje in preprečevanje nasilja in diskriminacije nad invalidi, izobraževanje strokovnih delavcev na tem področju, zagotavljanje dostopnih varnih hiš, oblikovanje programov za pomoč žrtvam nasilja itd.; poleg tega naj bi resorno ministrstvo zagotovilo sredstva za izvedbo raziskave s tega področja;
- zagotavljanje posebnih programov in ukrepov, namenjenih staranju z invalidnostjo.

Priloga A: Poročilo SURS-a o uresničevanju API-ja v letu 2011

REPUBLIKA SLOVENIJA

STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

Ažuriranje poročila v zvezi z uresničevanjem »AKCIJSKEGA PROGRAMA ZA INVALIDE 2007–2013²⁰« v letu 2011

1. UVOD

- EU

Dolgoročna strategija EU za dejavno vključevanje invalidov je osredotočena na »**Akcijski načrt o invalidnosti**« in »**Evropsko strategijo za invalidnost 2004–2010**«. Omenjena dokumenta predstavljata osnovo pri reševanju težav invalidnih oseb v nenehno spreminjajočem se socialnem in gospodarskem okolju. Evropska komisija vsaki dve leti objavi »**poročilo o splošnem položaju invalidov**«, ki je osnova za opredeljevanje nujnih oz. prednostnih nalog na omenjenem področju v prihajajočem obdobju. Obenem pa nudi tudi smernice državam članicam EU in interesnim skupinam pri oblikovanju nacionalnih politik na področju invalidnosti.

- SLOVENIJA

Vlada RS je na svoji seji 30. 11. 2006 sprejela »**Akcijski program za invalide 2007–2013**« z namenom spodbujati, varovati in zagotavljati polnopravno ter enakovredno uživanje človekovih pravic tudi za invalide in prispevati h krepitvi spoštovanja njihovega dostojanstva. Sam program zajema različne sklope ukrepov za vse invalide (ne glede na vrsto ali starost oz. katero koli drugo kategorizacijo), ki zajemajo vsa področja njihovega življenja, kot npr. področje izobraževanja, zaposlovanja, zdravja, kulture ipd., ki oblikujejo **13 temeljnih ciljev** (124 ukrepov) programa, ki na celovit način urejajo področja življenja invalidov.

2. PREDSTAVITEV VSEBIN, KI JIH JE K URESNIČEVANJU ZASTAVLJENIH CILJEV LETA 2011 PRISPEVAL SURS

(v povezavi s cilji in ukrepi Akcijskega programa za invalide 2007–2013)

Pri uresničevanju ciljev v zvezi z invalidi za leto 2011, zastavljenih v zgoraj omenjenem programu, je na posreden način sodeloval tudi Statistični urad RS (SURS), in sicer:

- a) SURS je tako kot prejšnja leta tudi leta 2011 izvedel nekatera statistična raziskovanja, ki so bila vsebinsko bolj ali manj povezana z invalidi oz. invalidnostjo, kot npr. pridobil podatke o uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega naslova (ZPIZ), podatke o invalidskih podjetjih oz. delovnih invalidih, podatke o varovancih v varstveno-delovnih centrih, podatke o oskrbovancih v posebnih socialnovarstvenih zavodih idr.

SURS je do omenjenih podatkov prišel s pomočjo samostojno izvedenih raziskovanj ali pa je podatke pridobil od nosilcev uradnih evidenc. Vsi podatki so bili objavljeni v različnih publikacijah.

Sicer pa imajo vsa raziskovanja, ki jih izvaja SURS oz. zanje pridobi podatke od drugih nosilcev uradnih evidenc, zakonsko osnovo v »Letnem programu statističnih raziskovanj za 2011²¹« (LPSR), ki je vsako leto ažuriran in objavljen v Uradnem listu.

²⁰www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/api_07_13.pdf

²¹Vsa statistična raziskovanja se izvajajo v skladu z zakonom, ki ureja delovanje državne statistike. Delijo so na redne in razvojne naloge in jih v okviru dejavnosti državne statistike izvajajo Statistični urad Republike Slovenije in pooblaščenči izvajalci: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Banka Slovenije, Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije, Ministrstvo za finance, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije in Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije.

SURS sicer sam ne sodeluje neposredno pri uresničevanju posameznih ciljev oz. ukrepov, določenih v Akcijskem programu za invalide 2007–2013, pač pa različnim nosilcem teh nalog omogoča, da imajo na voljo potrebne informacije in podatke pri vrednotenju narejenega v smeri uresničevanja zastavljenih ciljev v programu.

- b) SURS redno objavlja rezultate vseh svojih raziskovanj, navedenih v LPSR-ju, večinoma elektronsko, s kratkim komentarjem, medtem ko so podrobni podatki uporabnikom na voljo v spletni podatkovni bazi (t. i. podatkovnem portalu SI-STAT). Podatki, povezani s področjem invalidnosti, so večinoma objavljeni znotraj tematskega področja »Demografsko in socialno področje«, znotraj področij socialna zaščita, trg dela, zdravje in izobraževanje. SURS izdaja tudi posebne publikacije (brošure), ki podrobno prikazujejo oz. razčlenjujejo določene (aktualne) pojave, probleme ipd. (leta 2007 je izšla tovrstna publikacija, namenjena invalidom in ostalim osebam s posebnimi potrebami; povezava do publikacije je navedena v nadaljevanju).

Povezavi, na katerih so dostopni rezultati vseh raziskovanj:

<http://www.stat.si> (različne publikacije po področjih),

<http://www.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp> (SI-STAT podatkovni portal).

V nadaljevanju so navedene vse objave (različne vrste publikacij, tiskane ali elektronske, in podatkovni portal SI-STAT), ki vključujejo podatke s področja invalidov oz. invalidnosti:

- STATISTIČNI LETOPIS 2011

- Poglavlja 6 (Izobraževanje), 9 (Zdravstvo) in 10 (Socialna zaščita) (http://www.stat.si/publikacije/pub_letopis_prva.asp).

- SLOVENIJA V ŠTEVILKAH 2011

- Poglavlje Socialna zaščita. (http://www.stat.si/publikacije/pub_slovenija.asp)

- SLOVENSKE OBČINE V ŠTEVILKAH 2011

- Poglavlje Socialna zaščita. (http://www.stat.si/publikacije/pub_obcine2009.asp)

- SLOVENSKE REGIJE V ŠTEVILKAH 2011

- Poglavlje Socialna zaščita. (http://www.stat.si/publikacije/pub_regije.asp)

- STATISTIČNI PORTRET SLOVENIJE V EU-ju 2011.

- Poglavlje Socialna zaščita. (http://www.stat.si/publikacije/pub_portret.asp)

- STATISTIČNE INFORMACIJE:

- Izobraževanje v Sloveniji, 2007–2008. Št. 36. 20. november 2009. (<http://www.stat.si/doc/statinf/09-SI-271-0901.pdf>)
- Zavodi, domovi in druge ustanove za nastanitev otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, Slovenija, 2008. Št. 28. 6. julij 2009. (<http://www.stat.si/doc/statinf/09-si-097-0901.pdf>)

- PRVA OBJAVA in podatkovni portal SI-STAT:

(lahko vsebuje prvo objavo podatkov in kratek komentar ali pa podrobnejšo objavo podatkov v SI-STAT podatkovnem portalu)

- Javni socialnovarstveni zavodi, Slovenija, 2010 – končni podatki. 27. september 2010. (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4200); *Prva objava in SI-STAT podatkovni portal*
- Zavodi, domovi in druge ustanove za nastanitev otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, Slovenija, 2010 – končni podatki. 8. junij 2011. (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3959)
- Izdatki in viri financiranja programov socialne zaščite, Slovenija, 2009 – začasni podatki. 22. julij 2011. (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4070)
- Izdatki in viri financiranja programov socialne zaščite, Slovenija, 2009 – končni podatki. 29. november 2011. (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4370); *SI-STAT podatkovni portal*
- Izdatki in viri financiranja za zdravstvo, Slovenija, 2003–2009. 15. junij 2011. (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3975)

- Invalidska podjetja, Slovenija, 2010. 23. januar 2012.
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4471)
- **POSEBNE PUBLIKACIJE (BROŠURE):**
(*nimajo stalne periodike objavljanja*)
- Zdravje in zdravstveno varstvo v Sloveniji. Marec 2009. SURS in IVZ.
(http://www.stat.si/doc/pub/Zdravje_in_zdravstveno_varstvo-slo.pdf)
- Invalidi, starejši in druge osebe s posebnimi potrebami v Sloveniji. December 2007.
(<http://www.stat.si/doc/pub/invalidi-2007-SLO.pdf>)
- **SPOMINSKI IN PRAZNIČNI DNEVI:**
(*osvetlitev teh dnevov z nekaterimi zanimivimi statističnimi podatki; spletna rubrika*)
- Mednarodni dan invalidov 2011. 30. november 2011.
(http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3606)

Priloga B: Poročila nevladnih organizacij o uresničevanju API-ja v letu 2011²²

V Prilogi B – Poročila nevladnih organizacij so povzeta poročila, ki so jih pripravili člani Komisije za spremljanje izvajanja API-ja iz invalidskih organizacij.

1. CILJ: v družbi povečati ozaveščenost o invalidih, njihovem prispevku k razvoju družbe, pravicah, dostojanstvu in potrebah

Programi

Invalidske organizacije izdajajo glasila in časopise z namenom osveščanja javnosti in širjenja informacij preko svojih spletnih strani in socialnih omrežij (npr. Facebook). O svojih glasilih sta posebej poročala Zveza Sonček in YHD.

Zveza Sonček izdaja vsakoletni Letopis (za različne javnosti) ter interno glasilo »Sončnik«, s katerim ozavešča člane, podpornike in strokovno javnost o dejavnosti organizacije in problemih oseb z invalidnostmi. Prenovila je tudi spletno stran, uvedla virtualni center za cerebralno paralizo z najrazličnejšimi uporabnimi informacijami in nasveti ter profil Facebook. Leta 2011 je v polnosti zaživel novi Center Sonček v Šiški z večnamensko dvorano ter programom, odprtim v socialno okolje in namenjenim najrazličnejšim socialnim skupinam. V programe obnovitvene rehabilitacije, počitnic za otroke in odrasle, storitvi VDC in institucionalnega varstva vključuje veliko število študentov in prostovoljcev.

Bontonček je projekt, ki ga društvo YHD izvaja že od leta 2008. Nastal je na osnovi istoimenske knjižice, ki jo uporablja pri delu. S projektom širi vedenje o hendikepiranih in hendikepu, opozarja na stereotipe v zvezi s tem in poskuša prispevati k lažji integraciji tistih hendikepiranih učencev, ki stopajo na to pot. Projekt Bontonček se odvija v obliki delavnic. Leta 2011 je 10 izvajalcev programa izvedlo 98 delavnic po osnovnih šolah v Ljubljani, 16 delavnic v šolah izven Ljubljane, 20 delavnic v četrtnih mladinskih centrih po Ljubljani in dve celodnevni dejavnosti v šolah – tehniški in kulturni dan (3. in 9. razred). Izvedli so tudi delavnico za odrasle, in sicer za zaposlene v ljubljanskih knjižnicah. Eno izmed delavnic so izvedli v okviru Festivala drugačnosti, ki je potekal v Slovenj Gradcu. Sodelovali so tudi na festivalu Igraj se z mano, kjer so imeli svojo stojnico in se predstavili tudi na glavnem odru. Projekt sofinancira MOL.

»Romanje za svobodo« oz. Freedom Drive je dejavnost, ki jo organizira ENIL (Evropska mreža za neodvisno življenje), katere član v Sloveniji je YHD. Na dve leti se hendikepirane osebe iz številnih držav EU-ja zberejo v Strasbourgu v času zasedanja Evropskega parlamenta. Namen romanja je opozoriti na človekove pravice hendikepiranih in zahtevati oblikovanje politik, ki bodo vključevale ukrepe za izenačevanje možnosti in enakopravnost hendikepiranih. V času romanja je organizirana tudi konferenca za vse udeležence in možnost srečevanja in izmenjave izkušenj. Leta 2011 je bilo v Strasbourgu približno 230 hendikepiranih iz 23 držav. Že drugič je bila prisotna tudi delegacija iz Slovenije, in sicer 20 uporabnikov, asistentov in sodelavcev društva YHD.

Dogodki

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije je leta 2011 praznovala 80. obletnico uspešnega delovanja v korist gluhih in naglušnih ter tudi drugih vrst invalidov. Ob tem je bil v Kinu Šiška organiziran slavnostni dogodek, na katerem je imel slavnostni govor predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk (ukrep 1.1).

V okviru invalidskega društva Združenje invalidov FORUM – Slovenije je bilo za ozaveščanje javnosti o invalidih izvedenih preko 50 radijskih oddaj, v katerih so slovenski invalidi spregovorili o invalidnosti in invalidih na neposreden način. Ker so bile oddaje kontaktne, so omogočile tudi komunikacijo s poslušalci. Izvedenih je bilo tudi več tiskovnih konferenc in okroglih miz, posvečenih promociji invalidnosti in invalidov, kot npr.: omejevanje dostopa zdravil za osebe z multiplo sklerozo, predstavitev redkih bolezni in iz njih izvirajočih invalidnosti, Huntingtonove bolezni, aminotrofične lateralne skleroze in praktično vseh ostalih vrst invalidnosti (ukrepi 1.2, 1.4, 1.6).

²² V tem delu poročila se za poimenovanje invalidov uporabljajo izrazi, ki so jih uporabile invalidske organizacije v svojih poročilih.

Združenje multiple skleroze Slovenije je med 23. in 29. majem organiziralo vseslovenski teden multiple skleroze z namenom ozaveščanja slovenske javnosti o bolezni in o problemih, ki jih povzroča tako obolelim kot njihovim svojcem. Po celotni Sloveniji so se lokalno predstavljale vse podružnice z informativnim gradivom, na lokalnih TV- in radijskih postajah so potekali pogovori o bolezni in novih načinih zdravljenja ter osebnih izkušnjah. V Centru multiple skleroze Slovenije v Ankaranu, ki je v celoti prilagojen za najtežje gibalno ovirane osebe z multiplo sklerozo, pa je ob kulturnem programu 27. maja potekal dan odprtih vrat za predstavnike vseh lokalnih skupnosti obalnih občin in predstavnikov Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (ukrepa 1.1 in 1.4).

Predstavniki NSIOS-a so na povabilo Ameriške ambasade v Ljubljani sodelovali v projektu »Bob Dylan – postani prostovoljec!«, ki je bil namenjen promociji prostovoljstva med mladimi. V okviru projekta sta večkrat nagrajena filmska ustvarjalca Maja Weiss in snemalec Peter Braatz posnela tudi dokumentarni film, v katerem so se predstavile tri invalidske organizacije, ki jim pri njihovem delu pomagajo prostovoljci (ukrepa 1.1 in 1.4).

V Centru Sonček v Šiški so se odvijali različni dogodki za javnost: odprtja likovnih in fotografskih razstav, vsakomesečni Sončkov ples, koncerti in dramske predstave, potopisna predavanja, sobotna Sončkova tržnica. Kulturne skupine so nastopale na šolah, festivalih idr. javnih prireditvah. Izdali so CD in DVD gledališko-glasbene skupine »Nekoga moraš imeti rad«. Odprli so tudi novo enoto VDC-ja v Krškem in organizirali razstavo slikanja na svilo v Galeriji novih možnosti Loterije Slovenije.

Kvantitativni podatki

Zveza Sonček je izdala letopis v nakladi 2.300 izvodov, zabeležila je 9.000 naslovnikov Sončnika (izhaja štirikrat letno), 68 objav v javnih medijih, imela je 20.000 obiskov spletne strani, 850 prijateljev na Facebooku in 610 uporabnikov socialnega vključevanja v različne dejavnosti Centra Sonček v Šiški.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

NSIOS je ugotovil sledeče:

- predsednikov sprejem invalidov ob mednarodnem dnevu invalidov gotovo kaže na pozitiven odnos naše države do invalidov, zato je bilo upravičeno pričakovati, da bi imel legitimni predstavnik slovenskega invalidskega gibanja ob tem pomembnem dogodku priložnost pozdraviti in nagovoriti prisotne (ukrep 1.1).
- V delovanju javnih medijev opaža negativen odnos do slovenskih invalidov. V nekaterih primerih naj bi šlo celo za skrajno neresnične trditve, povezane s pridobivanjem finančnih sredstev FIHA, in sicer, da je največ finančnih nepravilnosti prav pri poslovanju invalidskih organizacij. Tovrstne izjave v javnosti vsekakor slikajo negativno podobo invalidov in invalidskih organizacij. Obenem pa gre tudi za neresnice, saj je revizija nekaterih invalidskih organizacij pokazala, da se te glede pravilnosti poslovanja nahajajo v ugodni družbi državnega proračuna, ministrstev, lokalnih skupnosti, ZPIZ-a, ZZZS-ja in so torej po oceni Računskega sodišča daleč nad povprečjem (ukrep 1.2).
- Leta 2011 si je prizadeval, da bi s svojimi radijskimi oddajami nastopil tudi na nacionalnem radiu, vendar mu to žal ni uspelo (ukrep 1.2).
- Še vedno se pripravlja podzakonski akt za uveljavljanje Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (ukrepi 1.3, 1.4, 1.6).

Zveza Sonček opozarja, da se invalidi v vedno večji meri prikazujejo kot akterji nesrečnih zgodb, skoraj nič se ne poroča o njihovih uspehih. Glavni krivci naj bi bili poleg medijev, ki prodajajo zgodbe, invalidi sami, invalidske organizacije, predvsem pa inštitucije, ki iščejo donatorje.

2. CILJ: vsi invalidi imajo pravico, da enakovredno in brez diskriminacije izbirajo, kje in kako bodo živeli, in so polno vključeni v življenje skupnosti ter sodelujejo v njej

Programi

Invalidske organizacije so izvajale programe zagovorništva in programe vseživljenjskega učenja (NSIOS).

Društvo YHD izvaja program Neodvisno življenje hendikepiranih, v okviru katerega za 103 vključene uporabnike zagotavlja storitve, ki temeljijo na načelih neodvisnega življenja. Osebno asistenco uporablja 81 uporabnikov iz cele Slovenije, povprečno pa imajo v programu zagotovljenih 159,86 ure

asistenco na mesec (podatek predstavlja povprečje leta 2011). Pod podobnimi pogoji ima lahko asistenco tudi oseba z intelektualnimi ovirami oz. oseba, ki ne more vsega tega opraviti sama, v takem primeru asistenco vodi skrbnik oz. druga oseba.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

NSIOS:

- opozarja, da še vedno ni sprejet podzakonski akt za uveljavljanje ZIMI-ja, zaradi česar invalidi še vedno niso v polnosti vključeni v družbo. Prav tako tudi še niso sprejeti: Zakon o osebni asistenci, Zakon o socialni vključenosti, Zakon o zagovorništvu ter Zakon o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo (ukrepi 2.2, 2.3, 2.5).
- Zelo pozitivno ocenjuje razpis MOL-a za dodelitev neprofitnih stanovanj, vendar bi morale podobne razpise objaviti tudi druge občine. Opozarja pa na zmanjšanje finančnih sredstev za programe pomoči na domu, programe osebne asistencije in tudi za druge podobne programe (ukrepa 2.5 in 2.6).
- Poudarja, da je pri osebah z motnjami v duševnem razvoju od državne politike odvisno, ali se lahko odselijo od primarne družine ali ne. Za zagotavljanje bivalnih pogojev naj bi bili soodgovorni tako država kakor tudi občine. Zaradi nesprejetega nacionalnega programa socialnega varstva se je zaustavil napredek v smislu osamosvajanja oseb z motnjo v duševnem razvoju. V primerih, ko bi želeli živeti v primarni družini, pa so se na področju družinskih pomočnikov, ki so edini inštitut podpore taki odločitvi, v preteklih letih pogoji tako poslabšali, da opaža tendenco vračanja odločb in zmanjševanja družinskih pomočnikov (ukrepi 2.1, 2.3, 2.4, 2.5).
- Razlaga, da so samozagovorniki osebe z motnjo v duševnem razvoju, ki s podporo druge osebe izražajo in uveljavljajo svoje odločitve, ki se tičejo njihovega življenja. Ta inštitut naj bi bil v Sloveniji še nezadostno razvit, saj se je začel uveljavljati šele pred nekaj leti. Meni, da bi bilo treba z ukinitvijo podaljšane roditeljske pravice osebe z motnjo v duševnem razvoju usposobiti za drugačen način življenja in sprejemanje odgovornosti (ukrep 2.8).
- Razlaga, da je Program vseživljenjskega učenja namenjen odraslim osebam z motnjo v duševnem razvoju, ki jih na tak način navaja in usposablja za samostojno življenje. Hkrati navaja na to tudi njihove starše. Brez takšnega programa in prehodnega obdobja naj bi bila redko katera oseba z motnjo v duševnem razvoju sposobna brez večjih psihičnih težav zapustiti primarno družino. Enako naj bi veljalo tudi za družino samo. Program poteka preko celega leta in je sofinanciran samo s strani Zveze Sožitje (ukrepa 2.1 in 2.3).
- Opozarja, da še vedno ni dočakal obljubljenega Zakona o osebni asistenci. Invalidske organizacije so sodelovale v delovni skupini za pripravo Zakona o osebni asistenci, vendar ga MDDSZ, kljub potrebnosti tega zakona za slovenske invalide, ni dalo v nadaljnji postopek za sprejem zakona (ukrepa 2.3 in 2.5).

Društvo YHD je podalo kritiko, da je predlog Zakona o osebni asistenci v nekaterih delih slabo pripravljen in nepremišljen; na podlagi preteklih izkušenj so trdno prepričani, da se, tak kot je, ne bi izvajal v skladu z namenom osebne asistencije in uresničevanjem načel neodvisnega življenja.

Zveza Sonček opozarja, da se še vedno širijo obstoječe in gradijo nove institucije, namesto da bi jih ukinjali. Pogreša zakonske možnosti za zagotavljanje oskrbe v neformalnih oblikah bivanja ter večje možnosti najemanja neprofitnih stanovanj, primernih za uporabnike invalidskih vozičkov ali za bivanje večje skupine stanovalcev.

3. CILJ: invalidom zagotavljati dostopnost do grajenega okolja, prevoza, informacij in komunikacij

Programi

Zveza Sonček zagotavlja prevoze uporabnikom invalidskih vozičkov, predvsem na delovno mesto, z 20 prilagojenimi vozili in prevoze za ostale programe Zveze in društev. Zagotavlja telefonsko in osebno svetovanje za osebe z invalidnostjo, starše in strokovne delavce, uvedla je virtualni center za cerebralno paralizo. Organizira učenje znakovnega jezika za zaposlene in uporabnike, leta 2011 je izobrazila 12 zaposlenih, 3 zunanje sodelavce in dva uporabnika.

Raziskovalna dejavnost

Invalidske organizacije so z UIRS-om sodelovale pri raziskavi o dostopnosti javnih objektov v Sloveniji (NSIOS, ukrepi 3.1, 3.2, 3.16).

Dogodki

Na povabilo Evropske komisije je bila okviro NSIOS-a sestavljena nacionalna žirija za ocenjevanje kandidatur slovenskih mest na natečaju za najbolj dostopno evropsko mesto. Na natečaju sta kandidirali mesti Ljubljana in Maribor. Na podlagi oddane vloge in tudi ocene nacionalne žirije je Evropska žirija mestu Ljubljana namenila posebno pohvalo za storitev prevoza in z njim povezane infrastrukture, in sicer za nenehna prizadevanja za zagotavljanje dostopnosti v mestnem središču (avtobusi, opremljeni z napravami za avdio in video obveščanje o izstopnih postajah, znaki v Braillovi pisavi na avtobusnih postajališčih ter na dotik občutljiv zemljevid mestnega središča) (NSIOS, ukrepi 3.1, 3.4, 3.11).

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je 13. decembra na URI – Soča organiziral posvet o težavah pri dostopnosti in komunikaciji za gluhoslepe z naslovom »Tolmačenje gluhoslepim osebam – ovire in dileme« (NSIOS, ukrep 3.16).

Kvantitativni podatki

Zveza Sonček je leta 2011 zabeležila 110–120 uporabnikov dnevnih prevozov, 300 uporabnikov prevozov v okviru občasnih programov (obnovitvena rehabilitacija, počitnice, kulturne skupine ...). Učenje znakovnega jezika se je izvajalo za 12 zaposlenih, 3 zunanje sodelavce in 2 uporabnika.

Težave, opozorila, komentarji in predlogi

NSIOS opozarja na sledeče:

- zaradi nesprejetega podzakonskega akta za uveljavljanje ZIMI-ja je invalidom onemogočen dostop do okolja, prevozov in informacijsko-komunikacijskih tehnologij (ukrepi 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.8, 3.9, 3.11, 3.13, 3.14, 3.15).
- Gluhi in naglušni se še vedno soočajo z nedostopnostjo informativnih oddaj na javni televiziji (ukrep 3.8).
- Zelo negativno ocenjuje ravnanje MDDSZ-ja, ko je v javnem razpisu za sofinanciranje programov socialnega varstva za leto 2012 brez utemeljitve izločilo možnost kandidiranja programov za prevoze invalidov. Ti nesporno sodijo med posebne socialne programe, ki dopolnjujejo javno službo – invalidom omogočajo bolj dejavno sodelovanje in večjo socialno vključenost – in so se vse do sedaj sofinancirali iz proračuna na podlagi javnega razpisa. Ocenjuje, da gre pri tem za arbitraren, pavšalen in neutemeljen rez v socialno varstvo invalidov (ukrep 3.2).

Zveza Sonček poroča, da pograša prilagojena vozila v medkrajevnom prometu in zagotovljeno financiranje prevoza s prilagojenimi vozili za invalide, ki živijo v predelih, kjer ni javnega mestnega prevoza. Prav tako se Zvezi Sonček zdi nedopustno, da je še vedno v številnih javnih uradih oziroma prostorih, predvsem socialnih, izobraževalnih in zdravstvenih zavodih, zaradi arhitektonskih ovir onemogočen dostop uporabnikom invalidskih vozičkov do njihovih storitev.

YHD poroča, da se je leta 2011 MDDSZ preselilo na Kotnikovo 28. Iz prej arhitekturno dostopnih prostorov sta se direktorata, s katerima je imel največ stikov (invalidi in sociala), preselila v nedostopno stavbo. Opozarja, da morajo uporabniki vozičkov uporabiti dve stopniščni dvigali ali pa v stavbo vstopiti skozi zadnji vhod, v kleti ob skladiščih, da lahko pridejo do notranjih dvigal. Poleg tega pa tudi notranja dvigala ne vozijo v najvišje nadstropje, kjer je sejna soba. Dejansko to pomeni oviranje dostopa do vzvodov moči in oblasti, kar je v nasprotju s Konvencijo o pravicah hendikepiranih in drugimi zavezami države ter nekaj cilji API-ja.

YHD opozarja, da bi morale biti hendikepiranim osebam, ki bodo koristile pravice, ki jih daje ZIMI, te dostopne eno leto po sprejetju, vendar Pravilnik o tehničnih pripomočkih in drugi akti še niso bili sprejeti, s tem pa so hendikepirane osebe prikrajšane za možnost uveljavljanja svojih pravic po tem zakonu.

4. CILJ: na podlagi enakih možnosti in brez diskriminacije zagotavljati vključujoč izobraževalni sistem na vseh ravneh in vseživljenjsko učenje

Programi

V Zvezi Sonček:

- so izvedli tečaj znakovnega jezika;

- izvajajo programe usposabljanja asistentov otrok v šolah, v katere se vključujejo tudi vzgojitelji, učitelji in svetovalni delavci;
- izvajajo tudi predavanja, delavnice ter supervizijo za strokovne delavce šol s prilagojenim programom ter pedagoške in svetovalne delavce rednih vrtcev in šol;
- nadaljujejo s projektom KORAK K SONČKU, kjer otroci in vzgojitelji v vrtcih ter učenci in učitelji v šolah spoznavajo in se učijo sprejemati drugačnost ter ozaveščajo prednost druženja in sodelovanja v istih skupinah in programih.

Kvantitativni podatki

Zveza Sonček je leta 2011 beležila: 65 udeležencev usposabljanja za asistente; 14 predavanj in delavnic v šolah in vrtcih; 4 enoletne supervizijske skupine pedagoških in svetovalnih delavcev v šolah; 6 novih vrtcev in šol v projektu KORAK K SONČKU in pribl. 80 oddelkov 1.–9. razreda dosedanjih izvajalcev projekta – skupaj približno 2.500 otrok in mentorjev.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

NSIOS:

- opozarja, da še vedno ni sprejet podzakonski akt o uveljavljanju Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ukrepa 4.3, 4.4).
- Univerza in Mariboru in Univerza na Primorskem sta sprejeli pravilnik za študente s posebnimi potrebami, še vedno pa je v pripravi tovrstni pravilnik na Univerzi v Ljubljani (ukrep 4.1).
- Poslanska skupina stranke SLS je na pobudo Državnega sveta RS, Sveta Vlade RS za invalide, varuha človekovih pravic, NSIOS-a in Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije k predlogu Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami vložila amandma, in sicer, da se v zakon jasno zapiše, da je tudi kategorija gluhoslepih vključena v proces izobraževanja. Pri obravnavi v Državnem zboru RS je matični Odbor za izobraževanje, znanost, kulturo, šport in mladino ta amandma zavrnil z argumentom, da so gluhoslepi v proces izobraževanja vključeni preko Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije ter Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije. Ob tem NSIOS opozarja, da gre pri gluhoslepih za kombinacijo dveh vrst invalidnosti, ki sta združeni v eno, zato pravzaprav govorimo o posebni vrsti invalidnosti, ki ravno zaradi tega dejstva zahteva specifičen pristop pri vključevanju tovrstnih invalidov v izobraževalni sistem. Do določene mere se lahko gluhoslepi v izobraževanje vključujejo preko Zveze slepih in Zveze gluhih, vendar bi morala država v skladu s Standardnimi pravili OZN za izenačevanje možnosti invalidov (pravilo št. 6) ter 24. člena Konvencije OZN o pravicah invalidov poskrbeti za enakopravno vključevanje vseh vrst invalidov v izobraževalni sistem (ukrepa 4.1, 4.4).
- Državni zbor RS prav tako ni podprl možnosti uvedbe zapisnikarja za gluhe (ukrepi 4.5, 4.9, 4.10).
- Kljub sprejetemu Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika se dijaki in študenti še vedno soočajo s težavami in si morajo tolmača za znakovni jezik plačevati z vavčerji (ukrep 4.13).
- Tudi po sprejemu Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, od katerega so veliko pričakovali, se niso uresničila pričakovanja invalidov o vključujočem izobraževanju vsaj tam, kjer je to mogoče. Konkretni pogoji in število ur pomoči ter druga konkretizacija zakona pa se trenutno pripravljajo v Pravilniku o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Po do sedaj znanih podatkih pa naj bi bil ta akt še bolj omejevalen, kot je bil predhodni. Menijo, da bi bilo treba v ta pravilnik vnesti več strokovne pomoči, ki bi je bili deležni tisti učenci, ki se ob pogojih prehoda še vedno šolajo v večinskih šolah (ukrepi 4.3, 4.4, 4.6).
- Na področju vzgoje in izobraževanja za slepe in slabovidne opozarja na vrsto pomanjkljivosti, in sicer: še vedno ni sistematičnega usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju o slepoti in slabovidnosti (ukrep 4.6), prav tako pa ni sistematično poskrbljeno za zagotavljanje prilagojenih učbenikov in učil za slepe in slabovidne otroke (ukrep 4.7). Poskrbeti bi bilo treba tudi za zagotavljanje ustrezne opreme (elektronski povečevalniki, avdio predvajalniki in snemalniki, diktafoni, računalniški programi za povečavo oz. za delo slepih, večji zasloni, dodatna strojna oprema – npr. brajeva vrstica, program Govorec) za individualno uporabo slepih in slabovidnih za izobraževanje (ukrep 4.8).

Zveza Sonček obžaluje, ker se v Sloveniji še vedno vztraja pri ločenem šolskem sistemu, ki šolsko populacijo otrok s posebnimi potrebami izobražuje po različnih programih na različnih lokacijah, saj redne osnovne šole nimajo oddelkov z znižanim izobrazbenim standardom, ki bi otrokom z motnjami v duševnem razvoju omogočili obiskovati pouk v redni šoli. Tudi najtežje telesno in intelektualno ovirani otroci niso vključeni v šolske institucije in so največkrat vključeni v programe socialnih institucij, ki so locirane izven šolskih okolišev.

5. CILJ: invalidom zagotavljati dostop do dela in zaposlitve brez diskriminacije v delovnem okolju, ki je invalidom odprto, vključujoče in dostopno

Programi

Zveza Sonček zagotavlja v 11 enotah varstveno delovnega centra zaposlitev pod posebnimi pogoji 183 osebam z invalidnostmi ter v dveh invalidskih podjetjih redno zaposlitev 20 osebam z invalidnostmi.

Kvantitativni podatki

Zveza Sonček beleži: 183 odraslih oseb z invalidnostmi, vključenih v VDC-je, in 20 redno zaposlenih v invalidskem podjetju.

Težave, opozorila, komentarji in predlogi

NSIOS opozarja:

- Zakon o spremembah in dopolnitvah ZZRZL-ja po mnenju NSIOS-a prinaša dokaj neugodne spremembe za invalidska podjetja. Zakon namreč v 74. členu določa, da so invalidska podjetja, ki imajo zaposlenih vsaj 50 % invalidov ali imajo zaposlenih več kakor tretjino invalidov, ki niso delovni invalidi II. ali III. Kategorije, oziroma imajo zaposlenih več kakor tretjino invalidov s prišteto dobo za pridobitev pravic na podlagi osebnih okoliščin, oproščena plačila prispevkov za socialno varnost (invalidsko in pokojninsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, družinski prejemki), in sicer za vse zaposlene delavce, medtem ko je predhodno veljavni zakon določal, da so invalidska podjetja oproščena plačila prispevkov, če imajo zaposlenih vsaj 40 % invalidov. Zavod invalidskih podjetij Slovenije je MDDSZ-ju predlagal, naj se v zakon uvrsti člen, ki bi določal, da lahko invalidska podjetja zahtevano 50-odstotno kvoto zaposlenih invalidov uresničijo etapno v petih letih po sprejetju zakonskih dopolnil in sprememb, in sicer tako, da vsako leto obvezno povečajo število zaposlenih invalidov za najmanj 2 %, oziroma dokler ne dosežejo zahtevane kvote 50 % invalidov, vendar ta predlog ni bil sprejet. Argumentacija tega predloga izhaja iz ekonomskih analiz poslovanja invalidskih podjetij in osnovne ugotovitve, da je tržni položaj invalidskih podjetij zelo šibak in zato ne zmorejo ekonomsko upravičeno povečati števila zaposlenih invalidov, ker bi takoj zašla v poslovanje z izgubo. Pri spremembi Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov bi bilo treba nujno upoštevati značilnosti posameznih podjetij, oseb, ki jih zaposlujejo, in dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo. Pri spremenjenih kvoti zaposlenih invalidov se namreč pokaže, da določene organizacije s takim razmerjem invalidov na trgu dela ne morejo obstati. Zaradi teže invalidnosti teh delavcev namreč niso več konkurenčni. V interesu zakonodajalca pa je bila ravno zaposlitev tudi teh invalidov, kar pomeni, da je sprememba zakona v nasprotju z nameni in cilji primarnega zakona.
- Poleg tega invalidska podjetja po novem prištevajo k oprostitvam plačevanja prispevkov tudi druge oblike državnih pomoči, ki jih nato lahko porabijo po 41. in 42. členu Uredbe Komisije (ES) št. 800/2008 z dne 6. avgusta 2008. Uporaba državnih pomoči po točki d 42. člena Uredbe (Vlaganje v investicije) pa je tudi na 50 % zaposlitve invalidov (zaščitna zaposlitev po definiciji uredbe). Po do sedaj veljavnem zakonu je bilo mogoče iz obstoječih prispevkov pokrivati tudi izgubo in težave v poslovanju zaradi bolniške odsotnosti, kar sedaj ni več možno in bodo številna invalidska podjetja zaradi tega imela težave. Doslej so se samoregulirala s pokrivanjem izgub iz odstopljenih prispevkov.
- Zakon prinaša tudi novosti pri izvajanju nadomestnih kvot, saj so postopki precej zbirokratizirani (mesečna poročila o realizaciji kvot, prenašanje višjih realizacij naprej in ne za nazaj) (ukrep 5.14).
- K odstranjevanju številnih slabih, prvotno predlaganih rešitev v novelaciji, ki bi izredno poslabšale pogoje za poslovanje v invalidskih podjetjih, so poleg Zavoda invalidskih podjetij Slovenije in posameznih invalidskih podjetij zelo pripomogle tudi številne dejavnosti Zveze delovnih invalidov Slovenije in Društva distrofikov Slovenije.
- Kljub temu da je Zakon o socialnem podjetništvu načeloma pozitiven in smiseln sistemski ukrep, ima mnoge slabosti, med katerimi je glavna ta, da je eklektično sestavljen, kar pomeni, da so oblikovalci pri njegovi pripravi povzemali iz raznih sistemskih zakonov in tako zakon v bistvu ni strokovno konsistenten in je tudi zelo vprašljivo, koliko bo učinkovit v praksi. NSIOS to ilustrira s primerom, da so v celoti prepisali ekonomske olajšave, ki so doslej veljale za invalidska podjetja, v novelaciji, ki ureja to področje za invalidska podjetja, pa so te ekonomske olajšave v bistvu

prepovedali. V drugem primeru torej velja uredba EU-ja, pri Zakonu o socialnem podjetništvu pa so to uredbo enostavno zanemarili (ukrep 5.14).

Zveza Sonček pogrša zakonsko podlago za integrirano zaposlovanje oseb, ki so sedaj zaposlene pod posebnimi pogoji, ter upoštevanje njihove zaposlitve v kvotnem sistemu zaposlovanja invalidov. Ta naj bi omogočila tudi prehajanje med enim in drugim sistemom. Še vedno je samo 36 % odraslim osebam, ki imajo pravico do zaposlitve pod posebnimi pogoji, takšna zaposlitev tudi dejansko omogočena. Zveza Sonček se ne strinja, da kandidati, ki čakajo na vključitev pri koncesionarjih, ki izvajajo storitev VDC-ja, nimajo enakih možnosti vključitve kot čakajoči pri javnih VDC-jih.

Društvo YHD opozarja: delovna skupina za modernizacijo sistema pravic odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju, najtežjo motnjo v telesnem razvoju in z več motnjami naj bi se ukvarjala s spremembo Zakona o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih. Elena Pečarič, predstavnica društva, je bila vanjo imenovana s sklepom ministra Svetlika z dne 6. 5. 2011. Skupina se ni nikoli sestala, zakon iz leta 1983 pa je še vedno veljaven, vključno z njegovimi določbami, po katerih so osebe z intelektualnimi ovirami in težje gibalno ovirane osebe označene kot nesposobne za samostojno življenje in delo ter izključene iz trga dela. Ta naloga je povezana z različnimi cilji, predvsem s tistimi, ki se nanašajo na različna področja človekovega družbenega udejstvovanja (izobraževanje, zaposlovanje, skupnostne storitve ...).

6. CILJ: invalidom zagotavljati ustrezno življenjsko raven, finančno pomoč in socialno varnost

O vsebinah na tem področju ni poročal noben izmed poročevalcev nevladnih organizacij.

7. CILJ: invalidom zagotavljati učinkovito skrb za njihovo zdravje

Programi

NSIOS: v okviru *Javnega razpisa za sofinanciranje programov varovanja in krepitve zdravja v letih 2011–2012* Ministrstva za zdravje pod sklopom Program spodbujanja zdravega življenjskega sloga in zmanjševanje dejavnikov tveganja je bil izbran program »Izboljšanje kakovosti življenjskega sloga oseb po poškodbi glave in njihovih svojcev z zmanjšanjem ocene tveganja z zdravstvenega vidika«, ki ga je leta 2011 izvajala invalidska organizacija Društvo VITA – za pomoč po nezgodni poškodbi glave. Cilji programa so bili: ozaveščanje o zdravem življenjskem slogu, utrjevanje elementov zdravega življenjskega sloga, ozaveščanje o možnih tveganjih osebe po poškodbi glave in njenih družinskih članov. Izvedene dejavnosti: obravnava uporabnikov programa in individualno zdravstveno svetovanje (ukrep 7.7).

Zveza Sonček izvaja vsako leto program obnove rehabilitacije oseb s cerebralno paralizo, izvaja Šole za starše otrok s posebnimi potrebami ter Delavnice za strokovne ter laične sodelavce. Že osemnajst let izvaja projekt svetovanja, podpore in nudenja informacij »Svetovalna komunikacija in pomoč«, ki ga sofinancira tudi MDDSZ. Pripravila je tudi predlog Zakona o zgodnji pomoči. Začela je sodelovati pri usposabljanju specializantov družinske medicine. Za uporabnike VDC-ja je organizirala izobraževanje za zdravo življenje.

Kvantitativni podatki

Zveza Sonček navaja, da je v programu obnove rehabilitacije sodelovalo 367 otrok in 236 odraslih oseb s cerebralno paralizo, izvedla je 38 predavanj in delavnic v Šoli za starše, v programe svetovanja pa je vključila 1.408 uporabnikov.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

NSIOS pozitivno ocenjuje dejstvo, da so kljub trendu zmanjševanja sredstev za obnove rehabilitacijo skupin invalidov ta ostala na isti ravni kot v preteklih letih. Vendar opozarja, da naj ne prihaja do delitev sredstev pri izbiri organizatorja za skupinsko obnove rehabilitacijo, kajti ta se za najtežje gibalno ovirane invalide lahko izvaja le z visoko usposobljenim timom, ki je dodatno usposobljen s specifično potrebnim znanjem; njihova obravnava temelji na individualni obravnavi vsakega posameznika z upoštevanjem stadija bolezni in prizadetosti, funkcionalni sposobnosti osebe in tipu poteka bolezni z ocenjevanjem izboljšanja gibljivosti ob koncu rehabilitacije (ukrep 7.6).

NSIOS opozarja, da še vedno ni urejena celovita rehabilitacija za gluhoslepe (ukrepa 7.5 in 7.7).

NSIOS poroča, da je Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije pripravila program celovite rehabilitacije, ki je bil potrjen na strokovnem svetu MZ-ja. Zakon o zdravstvenem varstvu in zavarovanju predvideva za ta program določena finančna sredstva, vendar jih zaradi krčenja sredstev ne morejo črpati in zaradi tega program celostne rehabilitacije slepih in slabovidnih v praksi še vedno ni vzpostavljen, kar predstavlja kršenje temeljne, z zakonom zagotovljene pravice iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (ukrep 7.5).

Zveza Sonček pogreša sistemski pristop k izvajanju zgodnje pomoči otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam ter storitev za odrasle osebe s cerebralno paralizo. Na osnovi lastne analize, izvedene med uporabniki VDC-ja in stanovanjskih skupin, ugotavlja, da se zdravstveno stanje odraslih oseb s posebnimi potrebami poslabšuje bolj kot pri drugih odraslih, tudi zato, ker sistem zdravstvenega varstva ni ustrezen (premajhna usposobljenost splošnih zdravnikov in specialistov, odrasli nimajo jasno opredeljenih pravic do posameznih storitev, npr. fizioterapije, tehničnih pripomočkov ...).

8. CILJ: invalidom zagotavljati vključenost v kulturne dejavnosti in sodelovanje na področju dostopnosti do kulturnih dobrin na enakopravni podlagi

Programi

Zveza Sonček omogoča delovanje različnih kulturno-umetniških skupin oseb z invalidnostmi. V Ljubljani jim je namenila dvorano, ki omogoča kulturno in umetniško ustvarjanje tako osebam z invalidnostjo kot tudi tistim brez nje. V Mariboru pa se posebna skupina pripravlja tudi na nastop v okviru Evropske prestolnice kulture.

Dogodki

NSIOS poroča, da so se invalidske organizacije izredno dejavno udeleževale tudi na področju kulture, organizirale so vrsto kulturnih dogodkov (plesi, predstave ...) in pri tem dosegale zavidljive rezultate (člani plesnega Društva študentov invalidov so na plesnem tekmovanju na Nizozemskem osvojili kar 12 medalj) (ukrep 8.8).

Zveza Sonček poroča o nastopih kulturnih skupin na priložnostnih prireditvah in festivalih ter izdaji CD-ja in DVD-ja »Nekoga moraš imeti rad«.

Težave, opozorila, komentarji in predlogi

NSIOS opozarja, da ni zagotovljeno sistemsko financiranje knjižnice za slepe in slabovidne (leposlovje, učbeniki, strokovna dela) ter časopisov v prilagojenih tehnikah za slepe in slabovidne. Prav tako ni urejen status knjižnice slepih in slabovidnih (ukrepa 8.4 in 8.5).

Zveza Sonček pa opozarja, da je kulturno udeleževanje oseb z invalidnostjo še vedno segregirano, omejeno na delovanje znotraj posameznih institucij ali organizacij in ni integrirano v običajno ljubiteljsko ali profesionalno kulturo.

9. CILJ: invalidom zagotavljati sodelovanje pri športnih in rekreativnih dejavnostih

Programi

Zveza Sonček je izvajalka štirih izbirnih tekmovanj za športnike s cerebralno paralizo ter nosilka razvoja dvoranskega balinanja.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

NSIOS opozarja:

- v zadnjem času se je med Zvezo za šport invalidov Slovenije – Paraolimpijskim komitejem in Olimpijskim komitejem Slovenije okrepilo sodelovanje, in sicer predvsem pri urejanju zadev glede urejanja in pridobivanja statusa športnika za invalide. Prizadevanja na tem področju so vsekakor potrebna in NSIOS to ocenjuje za zelo pozitivno. Šport invalidov se namreč, v primerjavi s športom neinvalidov, še vedno ne vrednoti enakovredno. Primerljivi rezultati športnikov invalidov se vrednotijo drugače kot rezultati športnikov neinvalidov. To pomeni, da se invalidi, pa čeprav v športu dosegajo vrhunske rezultate, na uradnih mednarodnih tekmovanjih, predvsem na

paraolimpijskih igrah, soočajo s težavami pri pridobivanju statusa športnika in imajo posledično tudi manj pravic kakor športniki neinvalidi. Pričakovati je, da bo to urejeno v novem Zakonu o športu, ki je v pripravi. Poleg tega pa NSIOS opaža tudi neodzivnost medijev na rezultate in poslanstvo športa invalidov (ukrep 9.5).

- Opozarja tudi na pomanjkanje strokovnega kadra za izvajanje programov športa in rekreacije, predvsem težjih invalidov. Po večletnem prizadevanju so uspeli zagotoviti, da je lahko študent Fakultete za šport tudi invalid. Pri strokovnem kadru opozarjajo tudi na pomanjkanje usposobljenih klasifikatorjev in sodnikov (ukrepa 9.1 in 9.3).
- Kljub številnim soglasjem vseh resornih ministrstev zadnjih dveh vlad in obljubam še vedno nimamo ustreznega športno-rekreacijskega objekta – dvorane v okviru URI – Soča, ki bi bila nujno potrebna za izvajanje programov na nacionalni ravni vseh kategorij invalidnosti. To bi bila idealna priložnost tudi za vse invalide, ki se nahajajo na medicinski rehabilitaciji, da se preko športnih in rekreacijskih programov že v času rehabilitacije seznanijo z možnostjo vključitve v športne vsebine, predvsem za mlajše invalide (ukrepi 9.2, 9.3, 9.6).
- Zaradi več namenov bi bila pomembna tudi izgradnja večnamenskega športnega objekta. V svetovnem merilu so strokovnjaki že zdavnaj začeli zavedati pomena športa za cilje rehabilitacije in poznejše lažje vključevanje preko športnih vsebin v domače okolje. V svetu poznajo različne modele izvajanja športnih dejavnosti. Eden izmed najprimernejših modelov je izvajanje dejavnosti preko celega dneva, to pomeni celosten pristop. Ne gre samo za tekmovalni in vrhunski šport, temveč tudi za razvijanje in pridobivanje športnih navad (ukrep 9.4).
- V navedenem objektu bi se lahko izvajal zelo pomemben pedagoški proces, saj imajo v času študija študentje različnih fakultet (Fakultete za šport, Medicinske fakultete, Pedagoške fakultete in drugih) zelo majhne možnosti prepoznavanja značilnosti delovanja invalidov in otrok s posebnimi potrebami. Tako bi za študente lahko uvedli potreben pedagoški proces, pri katerem bi te značilnosti podrobno spoznali (ukrep 9.1).

10. CILJ: invalidom zagotavljati enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju njihovih skupnosti

O vsebinah na tem področju ni poročal noben izmed poročevalcev nevladnih organizacij.

11. CILJ: krepitev delovanja invalidskih organizacij

Programi

Zveza Sonček organizira usposabljanja vodstev društev, vključenih v zvezo, za čim bolj učinkovito delovanje pri uresničevanju poslanstev društev in zveze.

Dogodki

Predstavitve delovanja Zveze Sonček in programov:

- v vrtcih in šolah,
- v okviru programa specializacije za družinske zdravnike v sodelovanju z Medicinsko fakulteto v Ljubljani,
- v programih za prostovoljce in sodelavce v poletnih programih.

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

YHD: na podlagi opozoril Računskega sodišča, Komisije za preprečevanje korupcije in društva YHD je skupina poslancev vložila predlog za spremembo Zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije. YHD meni, da sta za enakopravno obravnavo pomembna demokratičen dialog in spoštovanje pravil igre ter da je potrebna sprememba v smeri demokratizacije in večje preglednosti nad porabo namembnih javnih sredstev.

NSIOS:

- sprejem Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije kot tudi sam postopek, v katerem je zakon nastajal, ocenjuje negativno, saj naj bi prinašal vrsto škodljivih posledic za slovenske invalide. Kljub temu da Zakon o invalidskih organizacijah v 4. členu državnim organom nalaga obveznost posvetovanja z invalidskimi organizacijami pri oblikovanju politik in ukrepov za zagotavljanje enakih možnosti in enake obravnave invalidov, poudarja, da pri pripravi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije NSIOS z reprezentativnimi in drugimi invalidskimi organizacijami, vključenimi vanj, ki delujejo na državni ravni, ni sodeloval, saj k sodelovanju sploh

ni bil povabljen. Poslanci, ki so vložili predlog novelacije, NSIOS o nastajanju tega zakona niso obvestili. S tem je bilo kršeno osnovno načelo participativne demokracije, ki predstavlja enega izmed temeljev socialne države. Še posebej sporno je dejstvo, da je RS ratificirala Konvencijo o pravicah invalidov, ki obvezuje našo državo k posvetovanju z reprezentativnimi invalidskimi organizacijami pri kateri koli spremembi systemske zakonodaje.

- Z novim zakonom so slovenski invalidi (NSIOS) nezadovoljni predvsem zaradi tega, ker niti v eni sestavini ne upravičuje spremembe dosedanje systemske ureditve, kaj šele skrajšanega postopka sprejemanja v Državnem zboru RS. Novi zakon v 1. členu spreminja sestavo Sveta FIHO, tako da je razmerje članov med humanitarnimi in invalidskimi organizacijami v Svetu FIHO sedaj izenačeno. Predlog za delitev delitvenega razmerja bo torej sedaj veliko lažje izglasovati. V kolikor bo prišlo do spremembe delitvenega razmerja v škodo invalidov ocenjujejo, da bo neposredna posledica na letnem nivoju znašala okoli 2 mio EUR, kar v času ekonomske krize predstavlja izredno velik poseg v delovanje invalidskih organizacij, ki s svojimi posebnimi socialnimi programi slovenskim invalidom zagotavljajo tiste storitve, ki jim omogočajo enakovredno funkcioniranje v družbi.
- V ohranitev dosedanjega stabilnega financiranja invalidskih organizacij je vložil velik napor. Žal se je v celotnem poteku zgodbe samo en državni organ v vsej svoji pristojnosti podporno odzval na upravičene ugovore in proteste slovenskih invalidov. To je bil Državni svet RS, ki je najprej izoblikoval dobro obrazloženo odklonilno mnenje do predlaganega zakona, zatem pa sprejel tudi odločilni veto na ta zakon.
- V tej zvezi velja poudariti čudno okoliščino, da je ta zakon Državni zbor RS sprejel v času formalne razpustitve in tudi netolerantno zavrnil odločilni veto (ukrepa 11.1 in 11.3).
- V okviru uresničitve tekočih nalog in ciljev se je leta 2011 za izvajanje programov izkazalo, da je težko pridobiti sredstva za zadostno število zaposlenih asistentov, saj je MDDSZ financiralo 0,5 strokovnega delavca, ki je vodil program. Oteženo je bilo zagotavljanje primernih in adekvatno zadostno število ustrezno usposobljenih delavcev, ki so bili financirani iz sredstev ZRSZ-ja – Programi aktivne politike zaposlovanja. Bolj ali manj je to struktura delovne sile, ki ni primerna za delo s tako zahtevno populacijo, zato je nezadovoljstvo zaposlenih še toliko večje, delovna učinkovitost pa nizka. Menimo, da bi bilo treba glede pridobivanja finančnih sredstev za zaposlene v programu poiskati kompleksnejšo rešitev, ne pa da se sredstva vzporedno pridobivajo znotraj različnih institucij in programov. S tem pa seveda ni zagotovljena stabilnost financiranja in zaposlenih. Smernice zaposlovanja naj bodo: zaposliti ustrezno usposobljene delavce, zagotoviti stabilnost ekip s čim manjšo stopnjo fluktuacije – kontinuiteta financiranja celotne ekipe do izteka programa, predvsem pa naj delo opravljajo tisti, ki jim delo z invalidi predstavlja vrednoto in poslanstvo (ukrepa 11.3).

YHD opozarja, da:

- je delovna skupina za preučitev zakonodaje, ki določa organiziranost in financiranje invalidskih organizacij, prvi sestanek sklicala 26. 11. 2010, vanjo pa je bila imenovana tudi predstavnica društva YHD. Po prvem sestanku se skupina ni več sestala. Ta naloga je povezana z različnimi cilji API-ja.
- Organizacije, ki so sofinancirane s strani MDDSZ-ja, so poleti prejele pismo MDDSZ-ja, v katerem natančno popisuje zahteve, ki jih morajo izpolnjevati organizacije. To je bilo neprijetno presenečenje in grožnja delovanju, saj so brez opozorila, sredi leta, dobili obvestilo, da so pravila igre, ki jim sledijo že več kot 10 let in po vseh teh letih sofinanciranja in poročanja ministrstvu, spremenjena, tudi za preteklost. To dejanje naj bi dejansko ogrožalo delovanje organizacij in predstavljalo delovanje v nasprotju z 11. ciljem. Svojo vlogo bi morale ministrstvo po mnenju Društva YHD uresničevati v smeri podpore in partnerstva z nevladno organizacijo, ki opravi največ dela z uporabniki, ne pa v izredno redki komunikaciji s svoje strani le groziti in strašiti.

12. CILJ: odkrivanje in preprečevanje nasilja ter diskriminacije nad invalidi

Programi

NSIOS: na javnem razpisu FIHA in Urada za enake možnosti je bil izbran program »Posebni socialni program HIŠA ZAUPANJA«, ki predvideva izvedbo dejavnosti za namestitve invalidnih žensk – žrtev nasilja v arhitekturno, prostorsko in tehnično prilagojenih varnih prostorih, nudenje materialne pomoči žrtvam nasilja brez osebnih prejemkov, organizacijo premestitve žrtve in prevoz s prirejenim kombi vozilom za prevoze invalidov, organizacijo takojšnje individualne pomoči, organizacijo predavanj in strokovnih posvetov o nasilju nad invalidnimi osebami, ozaveščanje in preventivo – delo s

posameznicami, individualno delo z žrtvami nasilja, spremljanje njihovih življenjskih razmer v bivalnem okolju – podpora na daljavo, zagotavljanje pogojev za sestajanje skupine za samopomoč, organizacijo pogovorov z žrtvijo nasilja in strokovno delavko z lokalnega centra za socialno delo, od koder prihaja žrtev nasilja, vključevanje v socialno mrežo pomoči ženskam – žrtvam nasilja v družini in reševanje drugih nepredvidenih problemov, povezanih z nasiljem (ukrepi 12.2, 12.3, 12.5, 12.9).

Zveza Sonček permanentno izvaja izobraževalne programe za uporabnike svojih storitev, zaposlene ter zunanje strokovne in laične sodelavce ter člane društev na temo zlorabe invalidov.

Dogodki

NSIOS: na URI – Soča je invalidska organizacija Društvo VIZIJA 13. septembra 2011 organizirala strokovni posvet o nasilju nad invalidi, na katerem so sodelovali strokovnjaki s centrov za socialno delo, Urada za enake možnosti, MDDSZ, MNZ, Generalne policijske uprave, IRSSV, varuha človekovih pravic, NSIOS, zvez invalidskih organizacij in invalidskih organizacij z delovanjem na državni ravni ter humanitarnih organizacij, ki delujejo na področju nasilja. Ob dogodku je bila izdana tudi informativna zložanka HIŠA ZAUPANJA, s katero smo slovenski strokovni, medijski in drugi zainteresirani javnosti predstavili naloge in vrste pomoči, ki jih invalidnim ženskam z izkušnjo nasilja nudi Posebni socialni program HIŠA ZAUPANJA (ukrepa 12.3, 12.11).

Težave, opozorila, komentarji, predlogi

NSIOS:

- opozarja, da je v okviru realizacije tekočih nalog v letu 2011 in pri zbiranju podatkov o obravnavi nasilja nad invalidi ugotovil, da centri za socialno delo in policijske postaje ne vodijo posebnih evidenc obravnav nasilja nad invalidi. Pri proučevanju okoliščin primera se pri oceni ogroženosti vselej ne upoštevajo okoliščine in dejavniki, povezani z invalidnostjo in njenimi posledicami, kar v nadaljnji obravnavi vpliva na učinkovitost nudenja ustrezne pomoči invalidom – žrtvam nasilja.
- Daje pobudo, da MDDSZ ter MNZ skladno z notranjo organizacijo dela centrom za socialno delo in policijskim postajam predlagata zbiranje podatkov o številu obravnavanih primerov nasilja nad invalidi in da bi bili ti podatki dostopni tudi invalidskim organizacijam in drugim, ki delujejo na področju nasilja (ukrep 12.2).

Zveza Sonček opozarja, da so zlorabe (zlasti subtilne) ter nasilje nad osebami z invalidnostjo še vedno tabu tema tako širše v družbi kot tudi znotraj institucij in družin.

13. CILJ: staranje z invalidnostjo

Programi

ZDUS vsako leto organizira Festival za III. življenjsko obdobje, kjer so organizirane vsebinske razprave in razstave invalidskih pripomočkov. Vsako leto je organizirana tudi posebna okrogla miza na to temo z zaključki in pobudami. Sodelavci ZDUS-a so objavili več člankov v internih in javnih glasilih, revijah in dnevnikih časopisih ter na televiziji.

Nosilci dejavnosti ZDUS-a so Komisija za socialna vprašanja, Delovna skupina za demenco, Projektni svet starejši za starejše in Strokovni svet. ZDUS tudi sodelovanje v mednarodni organizaciji EUROCARERS, ki podpira brezplačne oskrbovalce pomoči potrebnim, tudi invalide.

Raziskovalna dejavnost

ZDUS se intenzivno vključuje v različne domače in mednarodne raziskovalne projekte.

Dogodki

ZDUS je leta 2011 beležil sledeče dogodke:

- na posvetu v Državnem svetu junija 2011 na temo »Diskriminacija starejših« je bila predstavljena vrsta referatov in zaključkov, ki so bili posredovani vsem ministrstvom in drugim strokovnim službam s prošnjo za poročila o njihovih dejavnostih za skupino okrog 230.000 invalidnih oseb brez statusa invalida, ter kaj bo v prihodnje narejeno za izboljšanje njihovih življenjskih pogojev.
- Navedena tema je vključena v program izobraževanja prostovoljcev in koordinatorjev projekta »Starejši za starejše«, na srečanjih v društvih upokojencev itd.
- Predstavniki ZDUS-a so o tej temi poročali na strokovnih srečanjih in o tem obveščali širšo javnost.

- O API-ju, zlasti 13. cilju, so potekale obravnave na sejah UO-ja, raznih komisijah in na lokalnem nivoju.

Težave, opozorila, komentarji in predlogi

ZDUS opozarja, da:

- 13. cilj, ki govori o osebah, ki imajo znake invalidnosti, ne namenja pozornosti skupini upokoјencev invalidov, npr. nepravočasno odkrivanje bolezni, pravočasno zdravljenje, rehabilitacija je nedostopna, ker ni zmogljivosti, socialna pomoč in priznanje invalidnosti sta odvisna od volje komisij in družinskih zdravnikov, za pregled pa mora zavarovanec plačati sam, da se ga uvrsti na obravnavo.
- Postopki za pridobitev parkirne karte, o katerih odloča upravna enota, oziroma potrebna dokumentacija niso brezplačni.
- Invalidski pripomočki niso več v domeni osebnega zdravnika, zanje je treba pridobiti strokovno mnenje ZZZS-ja itd.
- Večina teh oseb je v breme svojcem, med njimi so tudi tisti, ki ne zmorejo plačevati zahtevne nege ali prilagajanja stanovanjskih prostorov, zato te osebe živijo v izredno težkih pogojih. Te družine bi morale dobivati poseben dodatek za celovito oskrbo, ne le za delno gospodinjsko pomoč ali dodatek za nego ...
- Treba je določiti institucijo, ki bo analizirala življenjske razmere, potrebe in diskriminacijo upokojenih invalidnih oseb.

NSIOS opozarja, da:

- še vedno ni realizirana pobuda, da se v domovih za starejše uredi posebna oblika skrbi za gluhe in naglušne ter osebe z motnjo v duševnem razvoju. Prav tako ocenjuje, da je za kakovost življenja gluhih in naglušnih izredno koristna mreža programov »Gluhi gluhim«, ki pa je bila leta 2011 žal ukinjena in ni več na seznamu javnih del (ukrep 13.6).
- Tako kot ostalo prebivalstvo se tudi osebe z motnjo v duševnem razvoju starajo. Hkrati z njimi pa se starajo tudi njihovi starši. V naslednjih petih letih bo verjetno prišlo do viška tega problema, saj bomo v relativno kratkem času dobili veliko število starih družin z osebo z motnjo v duševnem razvoju. NSIOS predlaga, da se v sodelovanju z socialnimi službami poskrbi za to, da bo družini v domačem okolju nudena takšna podpora, da bo lahko družina čim dalj časa živela doma. V kolikor družba ne bo zmogla organizirati takšne podpore, bo v bližnji prihodnosti prišlo do stanja, ko se bodo morale celotne družine seliti v dom starejših občanov. To pa je tako za državo kot tudi za občino še vedno najdražja možna rešitev.
- Za celotno slovensko državno invalidsko politiko, ki jo je v zadnjih treh letih vlada vodila na izrazito negativen način, je značilno, da je nizko integrirana; to se izrazito izraža pri ustvarjanju prilagojenih bivalnih pogojev za starejše invalide, katerih število se neusmiljeno povečuje. Nihče ničesar ne načrtuje na državni ravni niti se ne razpravlja o strokovnih vidikih tega vedno bolj aktualnega vprašanja. Vse je bolj ali manj prepuščeno slučaju in iznajdljivosti posameznih invalidov, njihovih staršev, sorodnikov in prijateljev ter seveda samih invalidskih organizacij.